

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΑ' ΤΕΥΧ. Α' ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1987 ΑΡΙΘ. 17

Η ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ.Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας» λαμπρύνεται ὑπὸ τῆς — ἐν μέσῳ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — παρουσίας τοῦ ἐπισκεψαμένου ταύτην Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται, ὅπως ἀναβληθῆ διὰ τὸ ἐπόμενο τεύχος ἡ συνέχισις τῆς σειρᾶς τῶν κυρίων ἄρθρων, διὰ τῶν ὁποίων προβάλλονται τὰ ὑπέρχονα μηνύματα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ νὰ ἀφιερωθῆ τὸ παρὸν ἄρθρον εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς σημασίας τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς θείας χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ πραγματοποιηθείσης ἐπισκέψεως ταύτης.

Ἡ εἰς Ἀθήνας ἔλευσις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Δημητρίου καὶ τῆς σεπτῆς ἐκ διακεκριμένων Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Συνοδείας Αὐτοῦ, ἐντασσομένη εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κατὰ μέγα μέρος πραγματοποιηθέντος ἤδη προγράμματος ἱστορικῶν ἐπισκέψεων τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, φέρει εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τοὺς λόγους τοῦ θεηγόρου Ἡσαΐου, ὅπως παρουσίασεν αὐτοὺς ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν: «Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά!» (Ρωμ. ι', 15). Ἀληθῶς αἱ ἐπισκέψεις αὗται τῆς Α.Θ. Παναγιότητος εἶναι πορεῖαι ἀγάπης, ἐνότητος καὶ ἐπομένως εἰρήνης. Ἡ εἰρήνη αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ συνισταμένη

τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος. Ἄνευ τῆς οἰκειώσεως τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν αἱ φιλειρηνικαὶ προσπάθειαι τῶν διαφόρων ἰσχυρῶν τῆς γῆς καὶ τῶν κινήματων εἰρήνης θὰ καταντοῦν ἀέναον κατακύλισμα σισυφείου λίθου καὶ ἀντλημα εἰς πῖθον Δαναΐδων. Ὡς διεκήρυξεν εὐθαρσῶς καὶ μετὰ σαφηνείας ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Δημήτριος εἰς τὴν Μοναστηριακὴν Τράπεζαν τῆς ἐν Ζαγκόρσκ Λάβρας, μακρὰν τοῦ Χριστοῦ «δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ εἰρήνη, ἀλλὰ μόνον ὑποκατάστατα τῆς εἰρήνης, λόγοι περὶ εἰρήνης καὶ συμφωνίαι καὶ συνθήκαι εἰρήνης, ποὺ ἀθετοῦνται πρὶν ἢ στεγνώσῃ ἢ μελάνῃ τῶν ἐπ' αὐτῶν ὑπογραφῶν». Εὐαγγελιζόμενος λοιπὸν τὴν ἀληθῆ ταύτην ἐν Χριστῷ εἰρήνην ὁ Παναγιώτατος, ἐπεσκέψατο προσφάτως τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ θεοβαδίστου Ὄρους Σινᾶ καὶ τὰς Ἐκκλησίας Ρωσίας, Σερβίας καὶ Ρουμανίας καὶ συμφώνως πρὸς τὸν σχετικὸν προγραμματισμὸν εὐρίσκεται ἀπὸ τῆς 13ης τρέχοντος μηνὸς ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ περιφανοῦς βράχου τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ κλεινῷ ἄστει τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ συνεπλήρωσαν τὰς σπουδὰς των μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες ἔφερον συχνάκις τὰ βήματά των εἰς τὴν περιοχὴν, ἔνθα ἐθεμελιώθη ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν «Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὄνοματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς»

(Πράξ. ιζ', 34) ἐνεστερνίσθησαν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου.

Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἀφιξίς τοῦ Παναγιωτάτου Προκαθημένου τῆς ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὁρθοδοξία Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς ἐκλεκτῆς Πατριαρχικῆς Συνοδείας ὑπερακοντίζει οἷς δῆποτε συμβατικά ἐθιμοτυπικά πλαίσια καὶ ἔχει ὑψίστην οὐσιαστικὴν σημασίαν διὰ τὸ εὐσεβὲς Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ πλήρωμα αὐτὸ ἀπέδειξε τὰ αἰσθηματά του τόσον διὰ τῶν πρωτοφανῶν εἰς ὄγκον καὶ ἐνθουσιασμὸν συγκεντρώσεων ἐν ὁδοῖς καὶ πλατείαις κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἢ κατὰ τὰς μετακινήσεις καὶ διελεύσεις τῆς Σεπτῆς Κορυφῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἐκπληκτικὰς λατρευτικὰς συνάξεις κατὰ τὴν προχθεσινὴν Δοξολογίαν ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸν χθεσινὸν Ἑσπερινὸν ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (Ἀχαρνῶν) καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν Παναγυρικὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῶ. Αἱ συγκεντρώσεις καὶ λατρευτικαὶ αὐταὶ συνάξεις, αἰτινες ἐλομπρύνθησαν διὰ τῆς παρουσίας ἀφ' ἐνὸς τοῦ Μοκ. Ἀρχιεπισκόπου, τῶν Σεβ. Συνοδικῶν καὶ πλείστων μελῶν τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς παντοειδοῦς Ἡγεσίας τοῦ τόπου, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκδηλώσεις, αἵτινες ἔχουν ἤδη γίνεαι, ὡς λ.χ. ἡ ὑπὸ τοῦ Δημάρχου κ. Μιλτιάδου Ἐβερτ ἀπονομὴ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ἔχουν προγραμματισθῆναι νὰ γίνουσι, ὡς λ.χ. τὴν ἐσπεραν τῆς σήμερον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ἢ αὐριον ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μεθαύριον ἐν τῇ Ριζαρείῳ Ἐκκλησιαστικῇ Σχολῇ, ἀποκαλύπτουν τὴν βαθυτάτην συγκίνησιν, εὐγνωμοσύνην καὶ ἀγαλλίασιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ Ἕλληνικὸς λαὸς διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἠύλογημένην παρουσίαν τῆς σεπτῆς μορφῆς τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἡ παρουσία αὕτη ἐπιδαφιλεύει εἰς τοὺς εὐσεβεῖς Ἕλληνας μεγίστην τιμὴν καὶ γίνεται πηγὴ ἐξαιρέτων δωρεῶν καὶ εὐλογιῶν, τῶν ὁποίων ἔχει προηγηθῆναι ὡς ὁρατῆ αὐτῶν ἐκδήλωσις καὶ ἡ ἐξ

Ἁγίου Ὁρους μεταφορὰ εἰς Ἀθήνας τῆς σεπτῆς ἱστορικῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου «Ἁξιὸν ἐστίν», ἥτις τυχοῦσα μεγαλειόδους ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν Ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων, ἐξακολουθεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας νὰ προσελκῆ τὰς ἀναριθμήτους μυριάδας τοῦ πρωτοφανοῦς εἰς ὄγκον πλήθους, τὸ ὁποῖον ἐπὶ πολλὰς ὥρας, συχνάκις καὶ ὑπὸ βροχῆν, συνωθεῖται εἰς τοὺς περίξ τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Νοσοῦ χώρους καὶ ἀναμένει μεθ' ὑπομονῆς, ἵνα ἀσπασθῆ τὴν ἰ. εἰκόνα καὶ ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν εὐλάβειάν του τόσον πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ τὴν Ἑπέμαχον τοῦ Γένους Στρατηγόν, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς συνοδούντας τὴν ἰ. εἰκόνα ἐκλεκτοὺς ἐκπροσώπους τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

*

Ἡ συγκίνησις καὶ ἀγαλλίασις τοῦ Χριστεπώνυμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι παρουσίαν τοῦ Πρωτοθρόνου ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὁρθοδοξία Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔχει πολλὰ γενεσιουργὰ αἰτία. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ἐν πρώτοις ἡ παρουσία τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀφύπνισε τὴν πεμπτουσίαν τοῦ βιο-ψυχολογικοῦ γενετικοῦ κώδικος τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ πλέον ἐνδόμυχον ἀρχετυπικὸν στοιχεῖον τῶν ὑπαρξιακῶν συνειδητῶν ἢ ὑποσυνειδητῶν ἀναμνήσεων των. Τοιοῦτοτρόπως ἀνεζωπυρήθη ἡ αὐτοσυνειδησία των, ἡ ὁποία ὑπομιμνήσκει τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἕλληνες Χριστιανοί, ὅταν ἐδέχθησαν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν των τὸ θεῖον ἐμβόλιον τῆς καλλιελαίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς κολυμβήθρας τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος ἐνδεδυμένοι τὴν φωτεινὴν στολὴν τῆς ἀναγεννήσεως, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν διωγμῶν καὶ τὴν ἰδρυσιν τῆς Νέας Ρώμης, συνέσφιγξαν τὴν ἐνότητά των καὶ διεμόρφωσαν τὴν ταυτότητά των ὑπὸ τὰς στοργικὰς ἐνοποιούσας πτέρυγας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ Καρόλου Ντήλ, ἀπετέλεσε τὴν στερεὰν ἀμμοκονίαν, ἡ ὁποία συνέδεε στερεῶς μεταξύ των τὰ διάφορα μέρη τῆς κολοσ-

σιαίας οἰκοδομῆς), δηλαδή τῆς Ἑλληνικῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

2) Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἦλθε πρὸς ἡμᾶς οὐ μόνον μεταφερόμενος «ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων». Αἱ πνοαὶ τῶν ἀνέμων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι Τὸν συνάδευσαν, ἔφεραν ἐπὶ πλέον εἰς ἡμᾶς μετὰ τῆς αὔρας τοῦ Βοσπόρου τὸ ἄρωμα τοῦ λιβανωτοῦ καὶ τὸν γλυκὺν ἀντίλονον τῶν καταλυκτικῶν ψαλμωδιῶν τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ, τοὺς ἀλαλήτους στεναγμούς τοῦ Γένους, τὰς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνητημένους ἱεράς μνήμας καὶ τὴν ἐκ βάθους τῶν αἰώνων ἀκουσμένην φωνὴν τῶν ἀοιδίμων μεγάλων Πατριαρχῶν. Ἰδιαιτέρως ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτά μας ὡς «φωνὴ ὑδάτων πολλῶν» ὁ παφλισμὸς τοῦ «χρυσορρεΐθρου ποταμοῦ», ὁ δυναμικὸς λόγος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε («Πατριαρχῶν ἡ κρηπίς») καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἱερά μνήμη — κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν — ἐρωτάζετο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς Ἀθήνας ἀφίξεως τοῦ σημερινοῦ Παναγιωτάτου Προκαθημένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

3) Τὸ Χριστεπώνυμον ποιμνιον τῆς Ἐκκλησίας χαίρει διότι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐνωτίζεται τὰ πατρικὰ ρήματα καὶ τὰς πολυτίμους παραινήσεις καὶ ὑποθήκας τοῦ Ἀρχιποίμενος καὶ πρώτου τῆ τάξεϊ ἐν τῇ καθ' ὅλου Ὁρθοδοξίᾳ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ ὁποῖου ὁ περιφανὴς Πατριαρχικὸς θρόνος, συμφώνως πρὸς τὸν 3βον κανόνα τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «τῶν ἴσων ἀπολαύει πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνος, μεγαλύνεται πράγμασιν». Ἡ ἀλήθεια αὕτη, — τὴν ὅποιαν ὑπέμνησαν καὶ αἱ πολλαπλαῖ εὐγλωττοὶ σχετικαὶ ἐκδηλώσεις κατὰ τὰς προσφάτους λίαν ἐποικοδομητικὰς ἐπισκέψεις τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὰ πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ εἰς ἄλλας Πατριαρχικὰς καὶ Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας —, διαποτίζει τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μεκ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, προσφωνῶν τὴν Α.Θ.

Παναγιότητα κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ Αὐτῆς Δοξολογίᾳ εἶπε χαρακτηριστικῶς: «Ἐν τῷ ὀνόματι Ὑμῶν ὁμολογεῖται ἡ οἰκουμενικὴ διάστασις τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐν τῇ Ὑμετέρᾳ πρωτίστως εὐθύνη ἐναπέθεσαν οἱ Χριστιανικοὶ αἰῶνες τὴν διασφάλισιν ἀπαρασαλεύτου τῆς ὀρθοδόξου αὐτοσυνειδησίας, τὴν διατήρησιν ἀκοιμήτου τοῦ φωτός τῆς ἀγίας ἡμῶν Παράδοσεως, τὸ προβάδισμα τοῦ μητρικοῦ χρέους ἐναντι τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν».

4) Αἱ Πατριαρχικαὶ εὐλογίαι καὶ παραινήσεις ὑπέκαυσαν καὶ ἀνεζωπύρησαν τὸ πῦρ τῆς πατροπαράδοτου ἀγάπης, ἡ ὁποία φλογίζει καὶ θερμαίνει τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, καθὼς οὗτοι ὡς μέλη θυγατρὸς Ἐκκλησίας αἰσθάνονται τοὺς ἑαυτοὺς των ἀρρήκτως συνδεδεμένους πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ πῦρ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ ἐνότητος ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἀνερριπίσθη κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὴν σημερινὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Καθεδρικῷ Ναῷ. Διὰ τῆς ἐκ τοῦ αὐτοῦ Οὐρανοῦ Ἀρτου καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ποτηρίου τῆς Ζωῆς κοινῆς μεταλήψεως τοῦ τιμίου Σώματος καὶ τοῦ ἀχράντου Αἵματος τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία προϋποθέτει δογματικὴν ἐνότητα, διανοίγονται οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ κατανοοῦμεν καλύτερον τὸ μυστήριον τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ γίνεται ὁρατὸν κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς εὐχαριστιακὰς συνάξεις πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Αὗται συνηνωμένα ἐν τῇ αὐτῇ Ὁρθοδόξῳ πίστει ὑπὸ τὴν συνετὴν συντονιστικὴν μέριμναν τοῦ πρώτου τῆ τάξεϊ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κατευθύνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ στοθερῶν βημάτων πρὸς τὴν Μεγάλην Πανορθόδοξον Σύνοδον. Διὰ τὴν προετοιμασίαν ταύτης σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τῶν συμμετεχόντων εἰς τὰς προσυνοδικὰς διασκέψεις ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία πάντοτε ἐμπνέεται ἐκ τῆς μακραίωνος ζωῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ ἐμπειρία αὕτη συγκινεῖ ἰδιαιτέρως

τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι συνεχῶς ἀντλοῦν ἐκ τοῦ ζῶντος ὕδατος τῆς πολυκρούνου πηγῆς καὶ κρήνης τοῦ Φαναρίου. Ἐξ αὐτοῦ λ.χ. λαμβάνομεν τὸ Ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον εἶναι σύμβολον τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνεπαπίσθησαν πνευματικῶς καὶ ἀνέφλεξαν τὸν ἱεροποστολικὸν ζήλόν των πολλοὶ παλαιότεροι καὶ νεώτεροι φωτισταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος. Πάντοτε ἀντηχεῖ εἰς τὰ ὦτά μας ἡ φωνὴ τῶν μεγάλων Ἀρχιεπισκόπων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι τοῦ Ἀθηναγόρου. Αἰσθηταὶ εἶναι ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ ζωογόνοι πνοαὶ εἴτε ἐκ τῆς Μεγάλης Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς, εἴτε ἐκ τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, εἴτε ἐκ τῆς Πατριαρχίας, εἴτε ἐκ τῆς σκέψεως διακεκριμένων καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, εἴτε ἐκ τῶν ὠραίων ἐκδόσεων τοῦ ἐν Γενεύῃ (Σαμπεζύ) Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ τοῦ ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Βλατάδων στεγαζομένου Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν.

Ἐξ ἄλλου ἡ λατρευτικὴ μας ζωὴ διαμορφώνεται «εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν» (Α΄ Κορ. ιδ', 40), καθὼς ἐμψυχοῦται ὑπὸ τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως τοῦ Βυζαντινοῦ Λειτουργικοῦ Τύπου ἢ ὑπὸ τοῦ Ἐορτολογίου καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Τυπικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον ἀφωμοίωσε καὶ λειτουργικὰς παραδόσεις τοῦ Τυπικοῦ τῶν ἄλλων πρεσβυγενῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων. Εὐρύτατα τμήματα τοῦ ἐν Ἑλλάδι Χριστεπωνύμου πληρώματος ἐντροφοῦν εἰς τὴν ἱ. Ψιμωδία καὶ λαμβάνουν ἐξ αὐτῆς τὸ βάλαμον τῆς ἱερατικῆς κατανύξεως, ὅταν αὕτη ἔχη τὴν μελωδίαν τοῦ λεγομένου «πατριαρχικοῦ ὕφους» καὶ προβάλλεται ἐκ τῆς σχετικῆς παρασημαντικῆς. Ἐπειτα ἡ ἐν Ἑλλάδι Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη ἐμπνέεται ἐκ τῆς πρωτοπορευτικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἐκκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἑναρμονίσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προνοιακοῦ ἔργου πρὸς τὰς σχετικὰς ἐνεργείας τοῦ λεγομένου «κοινωνικοῦ κράτους».

Ἀξιοσημεῖωτον ἐπίσης εἶναι, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος πνευματικότης εἰς τὸν τόπον μας

ἀναζωογονεῖται συνεχῶς ὑπὸ τῆς αὔρας, ἡ ὁποία πνέει ἐκ τῶν θαλασσοβρέκτων πνευματικῶν ἐν Ἑλλάδι προγεφυρωμάτων τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (λ.χ. ἐκ τῆς συνεχῶς ἀνανεουμένης μοναδικῆς εἰς τὸν κόσμον Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἢ ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας τῆς ἱ. νήσου Πάτμου ἢ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου ἢ ἐκ τῆς «Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης»).

5) Ὁ ὀρθόδοξος ἑλληνικὸς λαὸς χαίρει καὶ συγκινεῖται ἰδιαίτερος, διότι ὁ πλησίον αὐτοῦ εὐρισκόμενος Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ὁρθοδοξίας κατέκτησε κυριολεκτικῶς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν ἐξαιρέτων προσωπικῶν του χαρισμάτων. Ὁ Παναγιώτατος ἔχει διακριθῆ ὡς ἐνσάρκωσις τῆς ταπεινόφρονος κατὰ Θεὸν σοφίας καὶ συνέσεως, τῆς παρρημιώδους ἀπλότητος, τῆς μειλιχιοῦς, τῆς προσηνείας, τῆς χριστιανικῆς λεπτότητος, εὐαισθησίας καὶ εὐγενείας, τῆς ἑναρμονίσεως τῆς ἀκριβοῦς ὀρθοδόξου παραδόσεως πρὸς τὰ ἐπίκαιρα σημερινὰ προβλήματα καὶ αἰτήματα καὶ τῆς σταθερᾶς προθέσεως πρὸς συνέχισιν τῶν ἐν ἀγάπῃ διεκκλησιαστικῶν καὶ διορθοδόξων διαλόγων τῆς ἀληθείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀληθείας μόνον εἶναι δυνατόν νὰ οἰκοδομηθῇ ἡ προσέγγισις καὶ ἐνότης τῶν Ἐκκλησιῶν. Οὕτως ὁ νῦν Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, συμπαραστατούμενος ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, μεθ' ὑποδειγματικῆς συνέσεως καὶ μετὰ τοῦ ἀναγκαίου ρεαλισμοῦ, ὅστις προφυλάσσει ἐξ οὐτοπιστικῶν ἐνεργειῶν, συνεχίζει τὴν προσπάθειαν πρὸς πραγματοποίησιν τῶν φωτεινῶν ὁραμάτων τοῦ ἀειμνήστου καὶ μακαριστοῦ προκατόχου του Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὅστις ἀφ' ἐνὸς τῷ 1963 ἐνεψύχωσε καὶ ἐλάμπρυνε τὸν ἐορτασμὸν τῆς χιλιετηρίδος τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπῆρξε ρηξικέλευθος σκαπανεὺς τῆς συστηματικῆς ἀναζητήσεως τῶν τρόπων πρὸς διατήρησιν τῆς διορθοδόξου συμπνοίας καὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διεκκλησιαστικῆς ἐνότητος.

*

Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπίσκεψις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΩΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Εἰς τὸ ἄρθρον 30 τοῦ Νόμου ὑπ' ἀριθμ. 590) 31.5. 1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Φ.Ε.Κ. τ. Α' ἀρ. 146) ὀρίζεται ὅτι «ἡ διαχείρισις τῶν κατὰ νόμον εἰσφορῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς συντήρησιν τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων ἢ ἄλλων προσόδων τῆς Μητροπόλεως διεξάγεται εὐθύνη τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἐκδιδόμενας καὶ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως δημοσιευόμενας κανονιστικὰς ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου».

Εἰς τὴν ἔρευναν καὶ διαπραγματεύσιν τοῦ θεματὸς μας, «ὁ Ἐπίσκοπος ὡς διαχειριστὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων», διαιροῦμεν τὸ ἄρθρον τοῦ Νόμου 590) 77 εἰς δύο μέρη, 1) τὸ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἄρθρου μέχρι τῆς φράσεως «τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου» καὶ 2) τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἄρθρου.

★

Δημητρίου θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν μνήμην πάντων τῶν Ἑλλήνων (Ἀρχιερέων, Κλήρου, Μοναχῶν, Ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων Λαϊκῶν) ἀνεξίτηλος καὶ ἀλησμόνητος. Αὕτη ἀληθῶς συνετέλεσεν οὐ μόνον εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Φαναρίου, ὅτινες παλαίου κυριολεκτικῶς, ἵνα κρατοῦν ἄσβεστον τὸ ἱερόν πυρ καὶ τὴν φλόγα τῆς ἐλληνορθοδόξου παραδόσεως καὶ τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ ὑπεδαύλισεν εἰς τὰς ψυχὰς πάντων τῶν Ἑλλήνων ἱεράς μνήμας καὶ ἀνεθέρμανε τὴν ἔμφυτον ἀγάπην των πρὸς τὴν Μητέρα καὶ Τροφὸν τοῦ Γένους Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δι' αὐτὸ ὀλόκληρον τὸ ἐν Ἑλλάδι Χριστεπώνυμον πλήρωμα τοῦ ἱ. κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ εὐχεται, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς δωρῆται εἰς τὴν Θεοφροῦρητον Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. κ. Δημήτριον καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν διακεκριμένων μελῶν τῆς ἐκλεκτῆς Πατριαρχικῆς Συνοδείας ἔτη πολλὰ καὶ παρὰ Θεοῦ ἠύλογημένα. Εἰς τὴν Α.Θ. Παναγιότητα προσωπικῶς εὐχόμεθα ὡς ἀετοῦ ἀνακαινιζομένην θαλαρότητα καὶ θεῖαν δύναμιν, ἵνα Αὕτη προκάθῃ εὐκλεῶς τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὡς Ἀρχιποίμνη τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἵνα ἴδῃ στεφομένας ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας τὰς προσπάθειάς ἀφ'

«Διεξάγεται εὐθύνη τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου».

Καὶ πρῶτον: Τὸ ρῆμα διεξάγω σημαίνει ὀδηγῶ, φέρω διὰ μέσου τινός, κατευθύνω πρὸς, φέρω, ἄγω, κατευθύνω ὑπόθεσιν εἰς τι πέρασ, διενεργῶ, διευθετῶ, τακτοποιῶ, κυβερνῶ, διοικῶ, διαχειρίζομαι, διευθύνω¹.

Δεύτερον: Ἡ λέξις εὐθύνη, σημαίνει τὴν καθόλου ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει τις γὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του².

Τρίτον: Ἡ φράσις «οἰκείου Μητροπολίτου». Οἰκεῖος = ὁ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτης, κανονικὸς καὶ νόμιμος, κατέχων ἔδραν Ἐπίσκοπος, Πατὴρ καὶ Ποιμενάρχης τῆς ἐμπειπιστευμένης αὐτῷ ὑπὸ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεράς Μητροπόλεως, ὅπερ σημαίνει, οὐχὶ ἄλλος τις, ἀλλότριος ἢ μὴ Ποιμενάρχης. Δηλαδή, ὁ

1. Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Δημητράκου, τόμος 3ος.

ἐνὸς πρὸς προώθησιν τοῦ ἐν ἀγάπῃ διαλόγου τῆς ἀληθείας, ἄνευ οἰκειώσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀποκατάστασις τῆς διαχριστιανικῆς καὶ διεκκλησιαστικῆς ἐνότητος, πρὸς τὴν ὁποίαν κατὰ ρηξικέλευθον τρόπον ἀπέβλεψε τῷ 1920 τὸ περίφημον διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ», καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς σύγκλησιν τῆς Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἐλπίς διὰ τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ παραπαίοντος κόσμου, ὅταν, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ ἐπίσκοπος Λουγδούνου ἅγιος Εἰρηναῖος, «καίτοι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπασμένη» παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν ἐνοποιὸν αἰγίδα τῆς πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἔχει «μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν καρδίαν» καὶ «συμφώνως κηρῦσσει καὶ δίδασκει καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα κητημένη».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σημείωσις: Ἐκτενὲς Χρονικὸν τῆς Ἐπισκέψεως εἰς Ἑλλάδα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος τῆς «Ἐκκλησίας».

οἰκείος εἶναι ὁ μόνος, ὁ εἷς, «ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων, ὁ μὴ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν»³, ὁ παρὰ Θεοῦ πεπιστευμένος τὴν οἰκείαν Ἐπισκοπήν, ὁ ἀπὸ Θεοῦ κατεστημένος Μητροπολίτης. Αὐτός, ὁ ἔχων τὸ τρισσὸν ἀξίωμα, κατὰ τὸν Τύπον τοῦ Ἁκροῦ καὶ Μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ, ἀξίωμα ὅπερ δίδει εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν καὶ ὑποχρέωσιν τοῦ ἀγιάζειν, διδάσκειν καὶ ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ «ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»⁴, ἦτοι τὸν λαὸν Κυρίου, τὸ λογικὸν Ποίμνιον, τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα. Αὐτὸς «ποιμὴν ἐστὶ τῶν προβάτων καὶ γινώσκει αὐτά, καὶ γινώσκεται ὑπ' αὐτῶν» «καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ τὰ πρόβατα αὐτοῦ ἀκολουθεῖ», ἐκείνου ἔμπροσθεν αὐτῶν πορευομένου.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἡ διοίκησις καὶ διαχειρίσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀνήκει, ἀποκλειστικῶς, εἰς τὸν Ἐπίσκοπον.

Ἄλλά, ποῖα εἶναι τὰ πράγματα; Πράγμα δέον γὰρ νοηθῆ πᾶν ὅ,τι πράττεται ἢ εἶναι πεπραγμένον, γεγενημένον, πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει, ἦτοι ἔχει ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν καὶ γίνεται ἀντιληπτὸν διὰ τῶν αἰσθήσεων, πᾶν τὸ πραχθέν, ἔργον, ὅπερ εἶναι συγκεκριμένον τῆς λέξεως «πράξις», καὶ συχνάκις προσεγγίζει εἰς τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν, συγκεκριμένον ἀντικείμενον, ἔργον τι σπουδαῖον καὶ ἔχον σημασίαν, πᾶν ὅ,τι γίνεται ἀντικείμενον περιουσίας, κινήτων ἢ ἀκίνητων, χρήμα ρευστῶν ἢ εἰς ἀξίας; ἔργεῖους = ἀποτελουμένας ἐκ γαιῶν, ἢ ἐγγύους = ὑπὸ ἐγγύησιν ἀξιοχρεῶν, συναλλάγματα, συμφωνίαι, διαπραγματεύσεις, συναλλαγαι ἢ ἀνταλλαγαι, δικαιοπραξίαι. Πράγματα, εἰδικώτερον καθοριζόμενα, συγκεκριμένα, περὶ τῶν ὁποίων ποιεῖται λόγον ἐγγραφός τις δωρεά, προσφορά, συμβόλαιον ἢ ἄγραφος καταχώρησις, ἀνάθεσις, ἀνάθημα, ἀφιέρωμα κ.τ.τ. Ταῦτα πάντα, κατὰ νόμον Ἀγιογραφικόν, Ἱεροκανονικόν, Πολιτικῶν διαχειρίζεται ὁ ὑπεύθυνος Μητροπολίτης Ἐπίσκοπος.

★

Ἀπὸ ἐπόψεως Ἁγίας Γραφῆς μαρτυρεῖται, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδέχετο καὶ δὲν ἠρνήθη ἢ ἀπηγόρευσε εἰσφοράς, αἱ ὁποῖαι προσεφέροντο ὑπὸ διαφόρων ἀκολουθούντων Αὐτῷ, καὶ πιστευόντων εἰς Αὐτόν. Αἱ εἰσφοραὶ αὗται ἐδίδογτο, εἴτε ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐκ μέρους θεραπευθέντων ἐκ διαφόρων ἀσθενειῶν, εἴτε ἐκ λόγων δοθηθείας καὶ οἰκονομικῆς συμπαράστασις πολλῶν πιστῶν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Μαθητῶν Αὐτοῦ, ἐχρησιμοποιούντο δὲ καὶ πρὸς χορηγήσιν εἰς πτωχοὺς καὶ πένητας καὶ πρὸς συντήρησιν καὶ Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ διασωθῆν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ γεγονός, καθ' ὃ «γυναῖκές τινες, αἱ ἦσαν τεθεραπευμένα ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ ἐξεληλύθει καὶ Ἰωάννα, γυ-

νὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς»⁵. Ἔχομεν δηλ. ἐνταῦθα προσφορὰν εἰς εἶδος —ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς καὶ προσφορὰν ὑπηρεσίας —διηκόνων αὐτῷ— (Παραβ. καὶ Ματθ. 27,55 «διακονοῦσαι αὐτῷ» καὶ Μάρκ. 15,41). Μάλιστα, μία ἐκ τῶν Μυροφόρων γυναικῶν, ἡ Ἰωάννα, ἦτο σύζυγος τοῦ Χουζᾶ, ὁ ὁποῖος ἦτο οἰκονομικὸς διαχειριστὴς τοῦ Ἡρώδου. Αἱ προσφοραὶ αὗται ὡς καὶ ἄλλαι ἐξ ἄλλων προσώπων συνεκινεῖοντο εἰς τὸ «γλωσσόκομον» ἦτοι τὸ κυτίον τῶν εἰσφορῶν, τὸ ὁποῖον ἐκράτει ὁ Ἰούδας «τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ θαλλόμενα ἐθάσταζεν» (Ἰωάν. 12,6). Ἐπομένως, αὐτὸς οὗτος ὁ Κύριος διώρισε τὸν Ἀπόστολον Ἰούδαν διαχειριστὴν τῶν εἰσφορῶν καὶ δὲν ἀνέθεσεν εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν λαϊκῶν τὴν ἐξουσίαν αὐτήν, τὴν διακονίαν, τὸ ἔργον τοῦτο.

Κατὰ τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων, ὁ Κύριος, εἰς τὴν πρότασιν, τὴν ὁποῖαν κάμνουν εἰς Αὐτόν οἱ Ἀπόστολοι, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους, καθόσον «ἔρημος ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρήλθεν, διὰ γὰρ ἀπέλθουν, οἱ ὄχλοι, εἰς τὰς κώμας καὶ ἀγοράσασιν ἑαυτοῖς βρώματα»⁶, ἀπήνησεν, «οὐ χρειᾶν ἔχουσιν ἀπελθεῖν ὅτε ὑμεῖς αὐτοῖς φαγεῖν». Δηλαδή, ὁ Κύριος ἀναθέτει εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὴν τροφοδοτήσιν τοῦ πλήθους καὶ δὲν παραχωρεῖ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης διατροφῆς εἰς ἄλλους τινὰς π.χ. τῶν εἰς τὰς κώμας εὐρισκομένων πωλητῶν ἢ φροντιστῶν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ θεωρεῖ ὡς καθήκον ἐπιβεβλημένον τὴν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ξενίαν τοῦ πλήθους τῶν πεντακισχιλίων.

Ἐπομένως, κατὰ τὸ ὡς θαῦμα, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου (Κεφ. 6' 34-44) προστίθεται ὅτι, οἱ Ἀπόστολοι ἔκαμαν καὶ ὑπολογισμὸν τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζοντο γὰρ δαπανήσασθαι διὰ τὴν ἀγορὰν ἄρτων καὶ τὸ ὁποῖον ἀνήρχετο εἰς διακόσια δηνάρια. (Τὸ δηνᾶριον ἦτο ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἀργυροῦν ἀρχικῶς, ἀργότερον δὲ χρυσοῦν ἢ χαλκοῦν ἢ ἠλέκτρινον = ἐκ μίγματος χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ, ἰσοδύναμον πρὸς δέκα ἀσσάρια. Τὸ ἀσσᾶριον ἦτο, ἐπίσης, ρωμαϊκὸν νόμισμα χαλκοῦν μικρᾶς ἀξίας).

Ἀκόμη, διαπιστοῦται ἐκ τῆς διήγησεως τοῦ θαύματος, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν διακοσίων δηναρίων ἐφάνη εἰς τοὺς Ἀποστόλους πολὺ ὑψηλόν, διὸ καὶ ἠπόρησαν λέγοντες, «ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους καὶ δώμεν αὐτοῖς φαγεῖν;». Ἡ ἀντίρρησης τῶν Ἀποστόλων πρὸς τὸν Κύριον δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναθέτει εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς λέγων: «ὅτε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν, ἀλλ' εἰς τὸ ἀπαιτούμενον χρήμα, τὸ ὁποῖον ἢ δὲν εἶχον γὰρ διαθέσασθαι ἢ ἐθεώρησαν ὑψηλόν. Πάντως, ἐδῶ διαφαίνεται ἢ ἐκ μέρους τῶν Ἀποστόλων ἀποδοχὴ τῆς διακονίας τῆς ξενίας τοῦ πλήθους, ὁ διαχειριστικὸς προϋπολογισμὸς καὶ ἡ ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτῶν καὶ μόνον, ἀνεῦ τῆς συνεπιουρίας δημοσίας βοηθείας ἢ ἐπιχορηγήσεως ἢ συνεργασίας λαϊκῶν, πρόθυμος ἀντα-

2. Ἐνθ. ἀν., τόμος 4ος.

3. Ἰω. 10,1.

4. Πράξ. 20,28.

5. Λουκ. 8, 2-3.

6. Ματθ. 14,15.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

14. ΧΡΥΣΟΚΕΝΤΗΤΑ ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ - ΙΕΡΑ ΑΜΦΙΑ

Εἰς τὸ Κειμηλιοφυλακεῖον τῆς παλαιφάτου Πατρι-
αρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Θείας τοῦ
Σωτήρος Μεταμορφώσεως - Ζάβορδας εὐρίσκοντο μέ-
χρι πρό τινας τεθησαυρισμένα ἐν αὐτῇ παλαιὰ χρυσο-
κέντητα καλύμματα, ἐπιτραχήλια, ἐπιμάνικα ὡς καὶ
ἐπιτάφιος καλλίστης τέχνης, ἔργον τοῦ τέλους τοῦ ἰσ-
τιμωτοῦ αἰῶνος, ὡς καὶ τεμάχιον παρουσιάζον τὴν Θείαν Με-
ταμόρφωσιν, χρησιμοποιοῦν ἄλλοτε ὡς λάβαρον τῆς
Ἱερᾶς Μονῆς, ἐσχάτως δὲ ὡς καταπέτασμα τῆς Ὁ-
ραίας Πύλης τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς.

Πάντα ταῦτα εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀρι-
στην κεντητικὴν τεχνοτροπίαν των, τὴν ἁρμονίαν τῶν
χρωμάτων, τὴν τελειότητα τῶν προσώπων ὡς πρὸς τὴν
ἀπόδοσιν ζωηρότητος ἢ θλίψεως εἰς αὐτά, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὸ ὅτι ἐσώθησαν, ἔστω καὶ ἐλάχιστα τεμάχια, ἐκ
τῶν ἐκάστοτε ἐπιδρομῶν διαφόρων δῆθεν φιλοτέχνων,
εἰδικῶν, ἢ θαυμαστῶν τῆς βυζαντινῆς τεχνοτροπίας ἢ
καὶ προσκατῶν τῶν ἐν γένει ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἱερὰν
Μοῆν.

Εἶναι θλιβερόν τὸ γεγονός, ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσχημα
τῆς διασώσεως καὶ διαφυλάξεως τῶν Κειμηλίων τῆς
Μονῆς, ταῦτα οὐχὶ ἅπασι ἢ δις μετεφέρθησαν εἰς Κο-
ζάνην κατὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος μας (1940 - 1955),
πάντοτε ἄνευ ἐπισήμων δελτίων παραδόσεως ἢ παρα-
λαβῆς τούτων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐλλείπουν σήμερον
ἐκ τῆς Μονῆς καὶ ὁ Κῶδιξ αὐτῆς τοῦ ἔτους 1671, γνω-
στός μὲ τὸ ὄνομα «Κῶδιξ τοῦ Ἰωάννου 1671» καὶ τινὰ
κεντητὰ ἱερὰ ἀντικείμενα, ἢ ἀκόμη καὶ παλαιὰ χει-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 631 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 16 τεύχους.

ρόγραφα ἢ ἐντυπα βιβλία, ὡς συγκριτικῶς ἐξάγεται
ἀπὸ παλαιὰ πρωτόκολλα, διατηρούμενα εἰς τὸ Κειμη-
λιοφυλακεῖον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

1. Ἐπιτάφιος Ἱερᾶς Μονῆς Ζά- βορδας.

Ὁῦτος, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὸ δεξιὸν ἄνω ἄκρον
αὐτοῦ, φέρει χρονολογίαν κατασκευῆς τὸ ἔτος 1451
ἀπὸ κτίσεως κόμον (1588 ἀπὸ Χριστοῦ). Πρόκειται
περὶ ἔργον θαυμαστῆς τέχνης καὶ ἐξαιρέτου διὰ τε
τὴν συμμετρίαν τῶν παραστάσεων καὶ τὸν πλουσιώτα-
τον διάκοσμον. Περὶ αὐτοῦ ἀρκοῦμεθα εἰς τινὰ πε-
ριγραφὴν τὴν ὁποίαν ἀνεύρομεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 28,
Σεπτεμβρίου 1949, Δελτίον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Γρεβενῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ο ΟΣΙΟΣ ΝΙΚΑΝΩΡ»:

«Εἶναι κεντημένος ὁ Ἐπιτάφιος ἐπὶ πορφύρας
μήκους 1,65 μ. καὶ πλάτους 1,35 μ. καὶ ἦτις μετὰ
τῆς περιεραμένης προσίτης μεταξωτῆς λωρίδος ἔχει
διαστάσεις 1,95X1,60 μ. Ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ πα-
ραλληλογράμμου διαστάσεων 1,44X1,20 μ. παρουσιάζ-
εται ὁ Κύριος νεκρός, περὶ δὲ τὸν Κύριον μερικὰ
πρόσωπα, ἄγγελοι, ἐξαπτέρουγα καὶ διάφοροι παρα-
στάσεις. Τὰ περισσώτερα εἶναι χρυσοκέντητα, τὸ δὲ
τοῦ Κυρίου σῶμα φέρεται ἐνεποποιημένον ἐπὶ οἰκτι-
ρῆς κεκοσμημένης δι' ἀστέρων. Κάτωθεν τῶν ποδῶν
καὶ πλησίον τῆς δεξιᾶς πτέρουης κάνει τὴν ἐμφάνι-
σίν του ἕνα πεντάλφα. Ἀπὸ τῆς ὀμοπλατίας καὶ ἄνω
βασιάζεται τὸ ἄχραντον σῶμα ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς
Θεοτόκου. Περὶ τὸ διὰ τῆς λόγχης τραπὲν σημεῖον
εἶναι κεντημένον κόκκινον ἡμικύκλιον ἀκτίνας 0,01 μ.
περίπου, περὶ δὲ τὸ ἡμικύκλιον ὡς καὶ περὶ τὰ διὰ
τῶν ἡλῶν τραπηθέντα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν

πόκρισις εἰς τὸ ἀνατιθέμενον εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Κυ-
ρίου κοινωνικὸν λειτουργήμα, τῆς διατροφῆς δηλαδὴ
τοῦ πλήθους. Ἐπίσης, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω θαύματος βε-
βαιούται, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὄχι μόνον τὴν διαχειρίσιν
τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ἔχον ἀνεξελέγκτως, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτῶν διανομὴν προβαίουν,
μετὰ τὸ ἐπιτελεσθῆν ὑπὸ τοῦ Κυρίου θαῦμα τοῦ πολ-
λαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων.
Ἀφοῦ ὁ Κύριος «εὐλόγησε καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους»,
«ἔδιδον τοῖς μαθηταῖς, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς (τοῖς ὀ-
χλοῖς)». Ἀμφότεροι οἱ Εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ
Μάρκος διασώζουσι τὴν μαρτυρίαν αὐτήν. Ὁ Ματθαῖος
λέγει «ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθη-
ταὶ τοῖς ὀχλοῖς». Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ κατὰ τὸ ὅμοιον
θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν τετρακισχίλιων μὲ ἑπτὰ ἄρ-
τους καὶ ὀλίγα ἰχθύδια (Ματθ. 15, 32-38).

Ἀλλὰ τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχί-
λιων μᾶς φανερώνει καὶ ἄλλην πτυχὴν τοῦ ἔργου τῆς
διαχειρίσεως τῶν Ἀποστόλων. Ὅταν οἱ ἄλλοι χορτά-

ζωνται, τὰ περισσεύματα αἴρονται, συάγονται καὶ κα-
ταμετροῦνται. Εὐρίσκονται νὰ ἀνέρχωνται εἰς κλάσμα-
τα, δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Σημειοῦμεν τὴν λεπτο-
μέρειαν αὐτήν, ἢ ὁποία θὰ μᾶς εἶναι χρήσιμος ἐν τῇ
ἀναπτύξει τοῦ θέματος.

Ὡσαύτως, ἐνδιαφέρουσα καὶ πλουσία εἰς στοιχεῖα
σχετικὰ μὲ τὸ ἐρευνώμενον θέμα, εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ
βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων (Κεφ. 4, 32 -
35). Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, διηγούμενος τὰ περὶ
τῆς ζωῆς τῆς πρώτης χριστιανικῆς Κοινότητος - Ἐκ-
κλησίας, ἀναφέρει ὅτι «ὅσοι κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν
ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς, τῶν πιπρασκο-
μένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων.
Διεδίδετο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν» Ἰω-
σῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπάρχωντος αὐτῷ ἀ-
γροῦ, πωλῆσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς
πόδας τῶν Ἀποστόλων».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

σημεῖα, παρατηροῦνται φρυκτώματα σταγόνας αἵματος. Τὸ ὄλον τοῦ Κυρίου σῶμα προκαλεῖ συναισθηματα λύπης καὶ ἀφήνει τὴν φαντασίαν ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὰ πάθη Του. Ἡ Θεοτόκος σημειομένη καὶ διὰ τῶν ΜΗΡ - ΘΟΥ κἀθεται, ἔχουσα τοὺς πόδας τῆς ἐπὶ ὑποποδίου, κλαίονσα, μετὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑποβασιάζουσα τὸν Κύριον καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς σπονγίζουσα τὰ δάκρυά τῆς. Ὑπὲρ τὸ σῶμα, ὑπάρχον ἀκόμη πέντε θρηνοῦντα πρόσωπα. Δύο γυναῖκες, εἰς νέος ὁ ὁποῖος ἔχει ἐπιπέσει ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ κλαίων, πρόκειται δὲ ἀναμφιβόλως περὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ δύο ἀκόμη ἄνδρες ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πλησιέστερος πρὸς τὸν Ἰωάννην θὰ εἶναι ὁ Ἰωσήφ, ὁ δεύτερος σημειούμενος ἄνωθεν δι' ἐνὸς Ν., εἶναι προφανῶς ὁ Νικόδημος. Ἄνωθεν τῶν γυναικῶν εἰκονίζεται — μικρῶν διαστάσεων ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ πρόσωπα — ὁ Συμεὼν σημειούμενος δι' ἐνὸς C. Ὁ Συμεὼν κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας εἰλητόριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου διὰ κοκκίνης κλωστῆς ἀναγράφεται: **ΚΑΙ ΣΟΥ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑΝ ΑΦΘΟΡΕ ΡΟΜΦΑΙΑ ΔΙΕΔΕΥΣΕΤΑΙ.**

Εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα εἶναι ζωγραφισμένη ἡ λύπη. Δάκρυα τρέχον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τῶν. Ἡ ροὴ τῶν δακρύων παρίσταται διὰ μικροτάτων τριγώνων, περίπου ἰσοσκελῶν, ἀντιστραμμένων, — μετὰ τὴν θάσιν δηλ. πρὸς τὰ ἄνω — καὶ τῶν ὁποίων ἡ θάσις ἔχει μῆκος ἴσον πρὸς τὸ μῆκος ἐκάστου τῶν δακρυζόντων ὀφθαλμῶν. Ἄνωθεν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου εἶναι κεντημένος σταυρός. Ἐπ' αὐτοῦ ἀναγράφονται τὰ γράμματα **I.N.B.I.** ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ σταυροῦ, ἔνθεν μὲν ἀναγράφεται: **Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ**, ἐκεῖθεν δὲ ἡ λέξις **ΘΡΗΝΟΣ**. Ὁ σπόγγος καὶ ἡ λόγχη δὲν ἀπουσιάζουν. Ἐξαπίτερα ἀρκετὰ καὶ ἄγγελοι κοσμοῦν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐσωτερικοῦ παραλληλογράμμου, εἰς τὰς τέσσαρας ἐσωτερικὰς γωνίας τοῦ ὁποίου ἔχουν, μετὰ τοὺς συμβολισμούς τῶν ἑκάστου κεντηθεῖ οἱ τέσσαρες εὐαγγελιστὰ κατὰ τὴν γνωστὴν σειρὰν τῶν, σημειούμενοι ἐκ τῶν ἄνω ἀριστερὰ διὰ τῶν ἀρχικῶν τῶν: **Μ.** (Ματθαῖος) **Μ.** (Μάρκος) **Α.** (Λουκᾶς) καὶ **ΙΩ.** (Ἰωάννης). Κάτωθεν τῶν ποδῶν τοῦ Κυρίου, μεταξὺ τῶν δύο παραλλήλων γραμμῶν αἱ ὁποῖαι διακρίνονται, ἀναγράφεται: **ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ**, εἰς δὲ τὸ κάτω μέρος, εἰς τὸν μεταξὺ τῶν Εὐαγγελιστῶν Ἰωάννου καὶ Λουκᾶ χώρον ἀναγράφεται: **ΔΗΑ ΣΗΝΔΡΟΜΗΣ Καὶ ΚΟΠΟΥ Καὶ ΜΟΧΘΟΥ - ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΕΡΓΟΧΗΡΟΝ ΑΡΣΕΝΗΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.**

Περὶ τὸ ἐσωτερικὸν παραλληλόγραμμον, ὑπάρχει λωρὶς σχηματιζομένη διὰ δύο περίπου παραλλήλων γραμμῶν μέσον πλάτους 0,10 μ. Ἐπὶ τῆς λωρίδος αὐτῆς ἔχουν κεντηθεῖ τέσσαρα ἀπὸ τὰ κατὰ τὴν **Μ.** Παρασκευὴν φαλλόμενα ἐγκώμια, α) ἐπὶ τοῦ ἄνω ὀριζοντίου τῆς λωρίδος ἀναγράφεται: **Η ΖΩΗ ΕΝ ΤΑΦΩ ΚΑΤΕΤΕΘΗΣ** Χριστὸ καὶ **ΑΓΓΕΛΩΝ ΣΤΡΑΤΙΑΙ ΕΞΕΠΛΗΤΤΟΝΤΟ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΝ ΔΟΞΑΖΟΥΣΑΙ ΤΗΝ ΣΗΝ** β) ἐπὶ τοῦ δεξιῷ κατακορύφου ἀναγράφεται: **ΝΟΕΡΑΙ ΣΕ ΤΑΞΕΙΣ ΗΠΛΩΜΕΝΟΝ ΝΕΚΡΟΝ ΔΙ ΗΜΑΣ ΕΞΕΠΛΗΤΤΟΝΤΟ ΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΑΙ ΤΟΙΣ ΠΤΕ-**

ΡΥΞΙ Σωτηρ. γ) ἐπὶ τοῦ κάτω ὀριζοντίου: **ΥΜΝΟΥΣ ΙΩΣΗΦ καὶ ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥΣ ΑΔΟΥΣΙ** Χριστῶ **ΝΕΚΡΟΘΕΝΤΙ ΝΥΝ ΔΗ ΔΕ ΣΥΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΣΕΡΑΦΙΜ.** δ) Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστερᾶ κατακορύφου: **ΚΑΘΕΛΩΝ ΤΟΥ ΕΥΛΟΥ Ο ΑΡΙΜΑΘΕΙΑΣ ΣΙΝΔΟΝΙ ΣΕ ΗΛΙΣΑΣ ΕΝ ΤΑΦΩ ΣΕ ΚΗΔΕΥΗ.**

Περὶ τὰ ἀνωτέρω ὑπάρχει πλατιτέρα λωρὶς, ἐπὶ τῆς ὁποίας παρίστανται διάφοροι προφῆται, 23 τὸν ἀριθμὸν. Ὁ Προφῆτης **ΖΑΧΑΡΙΑΣ** δις εἰκονίζεται. Πάντες κρατοῦν ἀνὰ χεῖρας εἰλητόρια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγράφονται διάφορα ρητὰ ἀφορώντα τὸ πάθος τοῦ Κυρίου ἢ καὶ εἰσαπολογικά. Ἡ λέξις **ΠΡΟΦΗΤΗΣ** ἢ καὶ **ΠΡΩΦΗΤΗΣ**, ἀναγράφεται πάντοτε πρὸ ἐκάστου ὀνόματος, πλὴν μιᾶς ἐξαιρέσεως, προκειμένου περὶ τοῦ **ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ**. Ἄναφέρομεν τοὺς ἐν λόγῳ προφῆτας καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ παραλείποντες τὴν ἐπανάληψιν: Ὁ **ΠΡΟΦΗΤΗΣ** καὶ διατηροῦντες τὴν ὀρθογραφίαν. Ἐχουν λοιπὸν κατὰ σειρὰν ὡς ἐξῆς: **ΑΔΡΩΝ, ΖΑΧΑΡΙΑΣ, ΣΟΛΟΜΟΝ, ΔΑΥΙΔ, ΗΣΑΪΑΣ, ΜΟΗΣΗΣ, ΗΛΙΑΣ - ΕΛΗΣΕΟΣ, ΙΑΚΟΒ, ΣΟΦΟΝΙΑΣ, ΖΑΧΑΡΙΑΣ, ΜΗΧΕΑΣ** (τοῦ ὁποίου δις ἀναγράφεται ἡ ὀνομασία), **ΙΕΖΕΚΙΗΛ** αΒεαΚουΜ, **ΥΩΗΛ, ΝΑΟΥΜ, ΓΕΔΕΩΝ, ΜΑΛΑΧΙΑΣ - ΑΜΟΣ, ΙΕΡΕΜΙΑΣ, ΙΩΝΑΣ, ΔΑΝΙΗΛ** καὶ ἀκολουθεῖ Ὁ **ΑΓΙΟΣ ΙΩάννης Ὁ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ**, περὶ οὗ ἐλέχθη ἀνωτέρω.

Ἄνωθεν τοῦ προφ. Μιχαίου καὶ κάτωθεν τοῦ διὰ δευτέρου φορὰν ἀπαντήοντος Ζαχαρίου εἶναι κεντημένοι διὰ πρᾶσινης κλωστῆς: **ΤΟ ΠΕΡΙΚΟΜΑ ΙΩάννου ΔΕΜΕΝΙΚΟ**. Ἐκ τοῦ διῆ ἡ ἐπιτελῶς ἐξωτερικὴ πρᾶσινη λωρὶς ἡ περιβάλλουσα ὀλόκληρον τὸν ἐπιτάφιον εἶναι τοῦ αὐτοῦ χρώματος καὶ ἀποχρώσεως μετὰ τῆς κλωστῆς, φαίνονται δὲ ἀμφότερα μεταγενέστερα, καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς παρατηρήσεως διῆ αὐτῆς ἀποχρώσεως πρᾶσινη κλωστή, οὐδαμοῦ τοῦ ὑπολοίπου ἐπιταφίου ὑπάρχει ἀλλὰ κυρίως διότι ἡ τέχνη τοῦ κεντήματος, παρὰ τὴν ἀπομίμησιν τοῦ εἰδους τῆς ραφῆς (θελωνιάς) ὑπολείπεται κατὰ πολὺ, νομίζω διῆ εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, διῆ τὴν πρᾶσινην λωρίδα, τὸ περίκκομα - τὴν προσέθεσεν Ἰωάννης τις, ἐκ Δομένικο καταγόμενος, ὅστις ἤθελεν ν' ἀπαθανάτιση ἴσως ἔτσι τὸ ὄνομά του, ὄντως δὲ ὑπάρχει οὐχὶ καὶ πολλὸν πλησίον τῆς **Ἰ. Μ.** λωρίων Δομένικον ὀνομαζόμενον. (Τοῦτο εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Λαρίσης καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἐλασσῶνος).

Τὸ ὄλον ἔργον εἶναι ἀξιοθαύμαστον. Ἡ πορφύρα ἔχει χρυσοκεντηθεῖ μετὰ προσοχῆς καὶ τέχνης καὶ χάριτος. Αἱ ἐκφράσεις τῶν προσώπων καὶ αἱ κινήσεις ἔχουν ἀφθασίον ἐπιτυχίαν. Τόση εἶναι ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐναλλαγὴ ἀποχρώσεων, τόση σημασία ἐδόθη καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς λεπτομερείας (πρόσεξε ῥιψιμο μαλλιῶν Κυρίου, γυναικῶν, ἀγγέλων, κόμην Ἰωάννου κ.λ.), ὥστε ὁ περιεργαζόμενος τὸν περιεργαζόμενον ἐπιτάφιον, δυσκολεύεται εἰς τινα σημεῖα τοῦ νὰ διαπιστώσῃ ἐὰν πρόκειται περὶ κεντήματος. Ἄρκετὰ μέρη καὶ ἰδίως ὅλα τὰ πρόσωπα προκαλοῦν τὴν ἐντύπωσιν διῆ εἶναι ὄχι κεντημένα ἀλλὰ ζωγραφι-

ΕΚΘΕΣΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Μακαριώτατε,

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε. συνήλθεν ἐν Γενεύῃ ἡ Κεντρικὴ αὐτοῦ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ 16-24 Ἰανουαρίου 1987, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀντιπροσωπεύθη ὑπὸ τῶν ὑποσημασμένων. Θέματα τῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν αἱ ἐκθέσεις τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ αἱ εἰσηγήσεις τῶν τριῶν Ἐνοτήτων περὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς λήξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς τελευταίας Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Buenos Aires μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῆς παρούσης συνελύσεως.

Ὁ Πρόεδρος ἐξέθεσε τὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ Μάρτιον εἰς Kinshasa τοῦ Zaire καὶ κατὰ Σεπτέμβριον εἰς Reykjavik τοῦ ἔτους 1986. Ἀμφότεραι ἐπεξεργάσθησαν ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τῆς διοικήσεως τοῦ Π.Σ.Ε. Ὡς πρῶτον θέμα ἡ ὡς ἄνω Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπεξεργάσθη τὴν συγκλήσιν τῆς προσεχοῦς 7ης Γενικῆς συνελύσεως ἐν Καμπέρτζ τῆς Αὐστραλίας τὸ ἔτος 1991, ὡς καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν πέντε συνεδρίων καὶ συσκέψεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξετάσουν διάφορα προγράμματα, πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ὡς ἄνω Γενικῆς Συνελύσεως. Τοιαῦτα θέματα εἶναι:

1. Διεκκλησιαστικὴ βοήθεια.
2. Οἰκουμενικὴ συμμετοχὴ.
3. Παγκόσμιος Ἱεραποστολὴ (1988).
4. Παγκόσμιον Συνέδριον Πίστεως καὶ Τάξεως (1989) καὶ
5. Παγκόσμιος Συνέλευσις διὰ τὴν δικαιοσύνην, εἰρήνην καὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς δημιουργίας (τοῦ περιβάλλοντος).

1. Διὰ νὰ προαχθῇ τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου περὶ «ὁρατῆς ἐνότητος» ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ ὡς θέμα «Ἐνότης καὶ Ἀποστολὴ» ἡ περὶ τοῦ ὁποίου κοινὴ ἐκθεσις τῶν δύο Ἐπιτροπῶν θὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν Ζ' Γενικὴν Συνέλευσιν. Ἀκολουθῶς ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη μὲ τὰς γενικὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν ὑπὸ τῆς ΣΤ' ἐν Vancouver Γενικῆς Συνελύσεως διὰ τὸ θέμα: Ἐξέλιξις μιᾶς ζωντανῆς καὶ ἐσωτερικῶς δεμένης Θεολογίας διὰ νὰ συναυξηθοῦν ἔπαισαι αἱ Ἐκκλησίαι μέλη τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς μίαν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν, πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν δεσμευτικὴν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν διαφύλαξιν (προστασίαν) τῆς δημιουργίας. Τὸ θέμα τοῦτο πρέπει νὰ προαχθῇ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀποδοχῆς τῶν τριῶν

σμένα. Τόση εἶναι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐργοχείρου αὐτοῦ, πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγνώστου ἡμῖν φιλοτεχνήσαντος αὐτὸ ἈΡΣΕΝΗΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ὥστε αὐτὸ καὶ μόνον θὰ ἴσκει νὰ τὸν θεωρησομεν ἐξαιρετικὸν τεχνίτην. Φαίνεται ὅμως νὰ μὴν εἶχε πολλὰς γραμματικὰς γνώσεις διότι γράφων χρησιμοποιεῖ συχνότατα τὸ Η π.χ. ΔΗΛΑ ΣΗΝΔΡΟΜΗΣ ... ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ ... εἰς τὴν λέξιν δὲ προφήτης συχνὰ γράφει, ὅπως ἐλέχθη ὡ ἀντί ο τὸ π ρ ὀ.

Θὰ ἔπρεπε μεταξὺ τῶν ἄλλων νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸ κάτω δεξιὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ παραλληλογράμμου, παρίσταται ἄγγελος κρατῶν θυμιατήριον καὶ ἄμιον ποτήριον...».

Ἐ τ ε ρ α κ α λ ὀ μ μ α τ α — ἄ μ φ ι α.

2. Χρυσοκέντητον ἔργον διαστάσεων 0,92X0,60 περιλαμβάνον εἰς ἀρίστην ἀπόδοσιν καὶ ἐπιτυχίαν τέχνης τὴν Μειταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Θαβωραίῳ Ὄρει. Προφανῶς πρόκειται περὶ ἔργον τῆς αὐτῆς ἐποχῆς μετὰ τοῦ προμνησθέντος Ἐπιταφίου.

3. Ἐπιτραχήλιον, διαστάσεων 1,30X0,27 μ., χρυσοκέντητον, σχιστόν, ἐνούμενον διὰ κόμβων κεκαλυμμένων διὰ μικρῶν μαργαριτῶν. Ἔχει ἐν ὄλῳ ἐξ ἰαυτῆς κομβία, ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ὀκτὼ θύσανοι πλεετοὶ μετὰ μαργαριτῶν. Ἐπὶ τοῦ Πετραχλίου ὑπάρχον αἱ ἐξῆς παραστάσεις: ἐπὶ τοῦ ἀσθένος ὁ Κύριος εὐλογῶν, κατὰ ζεύγη πρὸς τὰ κάτω ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ Τιμὸς Προδρόμος, ὁ Εὐαγγελισμὸς καὶ ἡ Γέννησις, ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ ἡ Βάπτισις, ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου καὶ ἡ Βαϊφόρος, ἡ Θεία Μειταμόρφωσις καὶ ἡ Σταύρωσις τοῦ Κυρίου, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ, ἡ Θεία Ἀνάληψις καὶ ἡ Πεντηκοστή, τὰ Εἰσόδια καὶ ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, ὁ Μέγας Βασιλεὺς καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος. Ἀπασαὶ αἱ παραστάσεις κοσμοῦνται διὰ μαργαριταριῶν. Εἰς τὸ σύνολόν του διατηρεῖται εἰς ἀρίστην κατάστασιν, εἶναι μεγάλης ἀξίας κέντημα, πιθανὸν τῆς αὐτῆς χρονολογίας μετὰ τοῦ Ἱεροῦ Ἐπιταφίου, ἧτι τοῦ 1588.

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

κειμένων τῆς Limma ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπήντησαν 150 «Ἐκκλησίαι», καὶ τῶν μελετῶν περὶ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, με σκοπὸν «τῆς ἐνότητος» τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκει τὸ Π.Σ.Ε. καὶ εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῶν θεολογικῶν ἰδιῶν τῶν διαφόρων τμημάτων καὶ ἐκδηλώσεων αὐτοῦ. Προϋτάθη δὲ ὅπως τὸ θέμα τοῦτο ἔλθῃ εἰς τὴν προσεχῆ Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία θὰ συνέλθῃ ἐν Ἀνοβέρφῳ τῆς Δ. Γερμανίας. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Πρόεδρος προέτεινε νὰ υπάρξῃ συνεργασία τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ θέμα «Συναρμύξεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ εἰρήνῃ» πρὸς διαφύλαξιν τῆς δημιουργίας, θέμα διὰ τὸ ὅποιον ὀρίσθησαν ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐπεξεργασίαν τούτου. Ὡσαύτως ὁ Πρόεδρος ἐξετάζει εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ τὰ κατὰ τὴν συνεργασίαν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τοὺς τομᾶς τῶν διεθνῶν ὑποθέσεων, τῆς μορφώσεως καὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν νέων.

2. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Γ. Γραμματέως προσπαθεῖ νὰ δείξῃ τὰς ἐκφάνσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὁράματος «τῆς ὁρατῆς ἐνότητος». Εὐρίσκει ταύτην εἰς τὴν κοινὴν ἐμπειρίαν καὶ προσευχὴν, εἰς τὴν ἠθικοκοινωνικὴν δραστηριότητα, εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῆς Ἁγ. Τριάδος, εἰς τὰς μελέτας περὶ πνευματικότητος, εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τὴν κοινὴν αὐτῶν προσευχὴν διὰ τὴν εἰρήνην, εἰς τὸν εὐαγγελισμόν ὡς καὶ εἰς τὴν κήρυξιν τῆς ἀπελευθερώσεως τὸν ἄνθρωπον ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν κλήσιν πρὸς ἀπόκτησιν ἐμπειρίας τῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τέλος δὲ ἐξάγει τὴν σημασίαν τῆς προσευχῆς διὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν τραγικῶν γεγονότων καὶ διαμαχῶν τῆς ἐποχῆς μας (Βερολῖνον, Μπέμφαστ, Κύπρος κ.λπ.) ὡς καὶ τὴν ἐπιζητούμενην ἐνότητά μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἀναπτύσσει τὴν ἔνοιαν τῆς ἀλληλεγγύης, τὴν ὁποίαν δεκνύουν αἱ Ἐκκλησίαι καὶ τὸ Π.Σ.Ε. εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος σήμερον, ἡ ὁποία τείνει νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ρήξεις εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ κόσμου. Ἐμπόδιον διὰ τὴν μὴ πλήρη ὑπερνίκησιν τῶν δυσκολιῶν τοῦ κόσμου εἶναι ἡ μὴ ἑνώσις ἡμῶν. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς εὐρίσκει ὅτι τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀελλήφθη διὰ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου Ἱεραποστολῆς μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε. (1959-61) καὶ ἡ ἐνασχόλησις τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστεως - Τάξεως μετὰ τὸ θέμα «Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνανέωσις τῆς ἀνθρωπότητος» ὀδηγῶν εἰς τὴν κλήσιν πρὸς ἐνότητα. Ἐκατακλιθεὶς ἐπιχειρεῖ νὰ κατοχυρώσῃ ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὴν περὶ ἐνότητος ἀποψιν, ὡς βέβαια αὐτὴν τὸ Π.Σ.Ε.

ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ (ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ)

Ἐνότης πρώτη.

Ἡ ἐισηγησις τῆς Ἐνότητος I ὑπὸ τὸν τίτλον «Πίστεως καὶ Μαρτυρίας» ἀσχολοῦται ἀπολύτως ἐπὶ τῆς ἐνότητος, αἱ ὁποῖαι διάγκωσαν τὸ

ἔργον τῆς ἀρχικῆς Γραμματείας «Πίστεως καὶ Τάξεως», ἡ ὁποία κατέλαβε τὴν τρίτην θέσιν!

Α' Ἡ πρώτη ὑποἐνότης ἀσχολεῖται μετὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἐξάγει τὰ ἐξῆς σημεῖα:

α. Τὴν σχέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συνέδριον Ἱεραποστολῆς τοῦ 1989.

β. Τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Evangelicals οἱ ὁποῖοι ἀπατελοῦν μερίδα ὑπερσυντηρητικῶν, τόσον εἰς τὰς λεγομένας Ἐκκλησίας μέλη ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ Συμβουλίου τοιαύτας. Συνιστᾷ δὲ νὰ δημιουργηθῶν γέφυραι πρὸς αὐτούς.

γ. Τὴν Ἱεραποστολικὴν προετοιμασίαν διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἱεραποστόλων, τῶν ὁποίων ἀντικείμενον δὲν εἶναι μόνον ἡ κοινότης ἀλλὰ ὑπερβαίνει ταύτην καὶ εἶναι διεθνῆς.

δ. Πρότασιν σχέσεως Εὐαγγελίου καὶ Πολιτισμοῦ καὶ διαλόγου καὶ Ἱεραποστολῆς ἐπὶ περιφερειακῆς καὶ τοπικῆς βάσεως.

Β. Ἡ δευτέρα ὑποἐνότης φέρει τὸν τίτλον «Διάλογος μετὰ ἀνθρώπους διαφόρων θρησκειῶν» καὶ ἐξετάζει τὴν σχέσιν τοῦ χριστιανοῦ μετὰ τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ζητεῖ τὸν καθορισμὸν εἰδικῶν ὁδηγιῶν διὰ τὴν μελέτην ὀρισμένων θεμάτων ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἡ σχέσις τῶν γυναικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, ἡ ἀνανέωσις τῆς κοινοτικῆς ζωῆς καὶ αἱ σχέσεις Χριστιανισμοῦ καὶ Μαρξισμού.

Γ. Ἡ τρίτη ὑποἐνότης «Πίστεως καὶ Τάξεως» ἀσχολεῖται μετὰ τὰ ἐξῆς προγράμματα: Ὁ καθορισμὸς τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἡ ἐνότης τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνανέωσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, τὰ τρία κείμενα (Βάπτισμα, Εὐχαριστία καὶ Λειτουργία), διὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν ἤδη 150 ἐπὶ 310 «ἐκκλησιῶν» ἀπαντήσεις καὶ τοποθετήσεις ἐναντι αὐτῶν τῶν «Ἐκκλησιῶν», τὰς ὁποίας καὶ καλεῖ νὰ τὰ δώσουν εἰς τὰς κοινότητας καὶ νὰ συνεχισθῇ ἡ περαιτέρω συζήτησις! Σκοπίμως οὐδὲν ἀπολύτως λέγεται περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἀπαντήσεων καὶ παραπέμπονται τὰ μέλη νὰ ἀναγνώσουν τὰ σχετικὰ βιβλία. Πρὸς τούτοις, ἡ ὡς ἄνω ὑποἐνότης καθορίζει περαιτέρω ἀποστολὰς καὶ σχέδια τῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως», ὡς τὴν ἐβδομάδα προσευχῆς, τὴν ἐνότητα καὶ τὴν Ἱεραποστολήν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐπιζητούμενην ἐνότητα.

Ἀκολούθως εἰς τὴν εἰσηγησιν τῆς ὡς ἄνω ἐνότητος ἀκολουθεῖ παράρτημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωντανὴν καὶ ἐσωτερικῶς ἐναρμονιζομένην Θεολογίαν, ἥτις ἐδράζεται ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Δ. Ἡ τετάρτη ὑποἐνότης «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» περιλαμβάνει τὰ θέματα:

α. Ἐπενέργειαι τῆς τεχνικῆς ἐξελίξεως ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ*

Ίστορική, φιλοσοφική και θεολογική θεώρηση του οικολογικού προβλήματος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ
(Θεολογική θεώρηση)

Είναι φανερό, ότι ή μέχρι τώρα αναφορά στα δεδομένα τόσο της Ίστορίας όσο και της Φιλοσοφίας έδωσε αξιόλογα στοιχεία στη μελέτη του θέματος ανθρώπου και φυσικό περιβάλλον. Υπάρχουν όμως και άρισμένες πτυχές του θέματος, για τις όποιες μόνο ή χριστιανική Θεολογία μπορεί να δώσει πρωτότυπα και μοναδικά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται κυ-

ρίως στο ρόλο του Θεού στις σχέσεις ανθρώπου και φυσικού κόσμου καθώς και στην αρχική φύση και αποστολή του ανθρώπου.

Έτσι, πρωταρχικό στοιχείο της χριστιανικής Αποκάλυψης στο θέμα μας είναι ή Θεοοκεντρική ότ η τ α, ή διδαχή δηλαδή ότι ή ύπαρξη και το νόημα του κόσμου και του ανθρώπου βρίσκονται στο Θεό. Το νόημα επομένως του κόσμου δεν βρίσκεται μέσα σ' αυτόν, αλλά στη σχέση του με το Θεό και τον άνθρωπο. Ο σκοπός επίσης και ο προορισμός του ανθρώπου συνδέονται άμεσα με το Θεό και το φυσικό περιβάλλον του.

Το δεύτερο πρωταρχικό στοιχείο της χριστιανικής Αποκάλυψης είναι ή αναφορά στην αρχική (πρωτοπρωτική) φύση του ανθρώπου. Από όσα ση-

* Συνέχεια έκ της σελ. 645 του ύπ' αριθ. 16 τεύχους.

β. Τεχνολογία του άτομου και ασφάλεια.

γ'. Ασθένεια του AIDS.

δ. Ποιμαντική φροντίς.

ε. Διαφωτιστική εργασία προς άποφυγήν άσθενειών.

στ. Δεσμευτική κοινωνική ύποχρέωσις των Έκκλησιών.

Είς ιδιαίτερον κείμενον καθορίζονται οι διάλογοι μετά των διαφόρων Έκκλησιών, Ορθοσκείων και Ορθοσκυτικών κινήσεων εις διάφορα μέρη του κόσμου και ή επεξεργασία πάντων των θεμάτων περι των οποίων έγένητο λόγος άνωτέρω.

Ένότ ης Δευτέρα

Αυτη ύπό τον τίτλον «Δικαιοσύνη, ειρήνη και διασφάλισις της δημιουργίας» περιλαμβάνει:

I. Α. Τήν συνεργασίαν των Έκκλησιών, ως συνέστησε ταύτην ή Γενική Συνέλευσις του Vancouver, την όποιαν όνομάζει «Συνοδική διαδικασία» (Conciliare Prozess).

B. Παρατηρήσεις και ένστάσεις περι του θέματος «δικαιοσύνη, ειρήνη και άκεραιότης της δημιουργίας».

Γ. Έρμηνεία της εκκλήσεως του Vancouver, επί τη βάσει των κειμένων της Glion δια την συνοδικήν διαδικασίαν και συνοδικήν κοινωνίαν, την όποιαν έρμηνεύει ως άμοιβαίαν ύποχρέωσιν δια δικαιοσύνην, ειρήνην και διαφύλαξιν της ολοκληρότητος της δημιουργίας. Προσπαθεί δέ να έρμηνεύση «την συνοδικήν διαδικασίαν» θεωρώντας ταύτην ως μορφήν (ας) της συνοδικής κοινωνίας κατά την εποχήν μας. Όμως όμολογεί ότι δεν επέτεύχθη συνοδική κοινωνία δια της άποδοχής μιας οίασδήποτε

συνόδου επί της εποχής μας κατά την κυρίαν έννοιαν της λέξεως «Σύνοδος».

Δ. Συστάσεις. Συνιστά ή Κεντρική Έπιτροπή εις την Έκτελεστικήν τοιαύτην να προσθέση μίαν γυναίκα ως έν επί πλέον μέλος εις την ομάδα εργασίας της δευτέρας Ένότ ητος.

II. Έξετάζει το έργον της Έπιτροπής «Άλληλοβήθεια των Έκκλησιών, των προσφύγων και της παγκοσμίου ύπηρεσίας», συνιστά δέ να οργανωθή ειδικόν συνέδριον δια τα ως άνω θέματα με τον τίτλον «Διακονία 2000» τή συνεργασίαν του Π.Σ.Ε. και των Έκκλησιών, ως και την σύνταξιν, επί τη βάσει των πορισμάτων της Λάρνακος, μιας παραστατικής έκθέσεως, ή όπεία να άποσταλή εις τας Έκκλησίας και εις άπαντας τους ενδιαφερομένους κύκλους.

III. Συνιστά μεταβολάς εις τους κανονισμούς της Τρίτης Ένότ ητος.

IV. Συνιστά την δήλωσιν του Γεν. Γραμματέως του Π.Σ.Ε. και του Γενικού Διευθυντού της Παγκοσμίου Οργάνωσης Υγείας επί τω σκοπώ όπως αι Έκκλησίαι λάβουν θέσιν και άιόλογα μέτρα.

Τέλος εις τας παραγράφους V-X προβαίνει εις όρισμένας συστάσεις προς τον Γενικό Γραμματέα και την Κεντρικήν Έπιτροπήν δια τον τονισμόν της μαρτυρίας της Έκκλησίας όσον άφορά εις τα θέματα Μέσης Άνατολής, Χιλής, προσφύγων και άναζητούντων άσυλον, συσκέψεως δια το θέμα των γυναικών ως θυμάτων του ρατσισμού, της παγκοσμίου οικονομικής κρίσεως, της γεωργίας και της άσθενείας του AIDS. (Συνεχίζεται)

Μετά σεβασμού

† Ό Μητροπολίτης Περιστερίου
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου

Καθηγητής ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

μειώθηκαν μέχρι τώρα, διαπιστώθηκε καθαρά ότι οι άνθρωπινες 'Επιστήμες (και κυρίως η 'Ιστορία) αναφέρονται αποκλειστικά στον μετα - πτωτικό άνθρωπο^{43α}. 'Όλα όμως δείχνουν πώς ο άνθρωπος είναι και «κ ά τ ι ἄ λ λ ο»· πώς η αρχή του δεν μπορεί να είναι τὰ λίθινα έργαλεια και μερικά δόντια κάποιας προϊστορικής γνάθου! Αυτό όμως τὸ «κάτι ἄλλο» βρίσκεται πέρα ἀπὸ τις δυνατότητες τῆς επιστημονικῆς ἔρευνας. 'Εδῶ ἀκριβῶς πού σταματᾷ ἡ 'Επιστήμη ἀρχίζει ὁ ρόλος τῆς θείας 'Αποκάλυψης και εἰδικότερα τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας.

Τὸ φῶς ἐπομένως τῆς χριστιανικῆς 'Αποκάλυψης φωτίζει κατὰ ἓνα μοναδικὸ τρόπο τὴ θεώρηση και μελέτη τοῦ κόσμου και τοῦ ἀνθρώπου. Χωρὶς τὸ φωτισμὸ τῆς χριστιανικῆς Θεολογίας ὁ κόσμος χάνει τὴν αἰτιολογική του βάση και χωρὶς τὴ σύνδεσή του με τὴ χριστιανική ἀνθρωπολογία χάνει τὴν ὄντολογική του ἀξία και σημασία. Τὸ ἴδιο και ὁ ἀνθρώπος. 'Η χριστιανική θεώρηση τοῦ κόσμου και τοῦ ἀνθρώπου βασίζεται στὴν ἀμοιβαϊότητα και ἀλληλεξάρτηση τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων και ἀρνείται νὰ δεχθεῖ τὴν ἀπόλυτη μεταφυσική διάκριση ἀνάμεσα στὸν ἀνθρώπο και τὸ περιβάλλον του. 'Ετσι, ἡ κοσμολογία και ἡ ἀνθρωπολογία περιχωροῦνται και ἀλληλοεξημερῶνται μέσα στὸ εὐρύτερο πλαίσιο τῆς Θεολογίας⁴⁴⁻⁴⁵.

Μέσα στὰ πλαίσια αὐτά, θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια μερικά στοιχεία τῆς ὀρθόδοξης Θεολογίας, Κοσμολογίας και 'Ανθρωπολογίας και θὰ ἐπισημάνουμε τις βασικές θέσεις πού ἐκφράζουν γιὰ τις σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου με τὸ φυσικὸ περιβάλλον του.

1. 'Η ἀπόλυτη ὑπερβατικότητα τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ ἔναντι τοῦ κτιστοῦ κόσμου.

Τὸ θέμα τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ και τοῦ κόσμου ἐπροβλημάτισε ἀπὸ πολὺ παλιά, ὅπως εἶδαμε, τὴ φιλοσοφική και θεολογική σκέψη. 'Ετσι, ὀλόκληρη σχεδὸν ἡ προχριστιανική ἀνθρωπότητα δεχόταν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι αἰώνιος, ὅπως και ὁ Θεός.

Βασική διδαχὴ τῆς χριστιανικῆς Θεολογίας εἶναι

43α. 'Η 'Αρχαιολογία π.χ. ἀσχολεῖται με τὴν προϊστορία τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἀρχαιολογικά ἔμως εἰρήματα, λίγα ἢ πολλά, μιλοῦν σαφῶς γιὰ ἀνθρώπους πού δὲν διαφέρουν οὐσιαστικά ἀπὸ τοὺς σημερινούς. Καὶ ἡ Παλαιοντολογία ἐπίσης ἀναζητεῖ τὸν ἀρχικὸ τύπο τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους. Εἶναι ἔμως χαρακτηριστικὸ ὅτι τὰ παλαιοντολογικά εἰρήματα, ὅσο κι ἂν ἀνάγονται σὲ ἐκπληκτικὴς χρονολογίες (1-3 ἑκατομ. χρόνια πρὶν), ἀναφέρονται κι αὐτὰ στὸ γνωστὸ ἀνθρώπινο εἶδος, δηλαδή, ὅπως λέμε στὴ θεολογική γλῶσσα, στὸν μετα - πτωτικὸ ἀνθρώπο.

44. Δ. Τσάμη, ὅπ. π. σελ. 7.

45. «Μία τέτοια βασική τοποθέτηση δὲν βρίσκεται στίς φιλοσοφικές τάσεις πού περιγράψαμε προηγουμένως. 'Ετσι ἀπὸ τὸν Καρτέσιο και τὸν Κάντ ὡς τὸν Hegel, τὸν Emerson και τὸν Sartre δὲν βλέπει κανεὶς ν' ἀποδίδεται στὸν ἄψυχο κόσμο μιὰ τέτοια πραγματικότητα και ἀξία, ὥστε νὰ μπορεῖ ν' ἀποτελεῖ ἀντικείμενο τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀνθρώπου». Δ. Τσάμη, ὅπ. π. σελ. 5.

ἡ ἀπόλυτη ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ⁴⁶ ἔναντι τοῦ κόσμου. 'Ο Θεός ὑπερβαίνει τὸ ὕλικὸ σύμπαν και εἶναι τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν κόσμο. 'Ο Θεός εἶναι ἄκτιστος και αἰώνιος, ὁ κόσμος κτιστὸς και πεπερασμένος. «'Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν οὐρανὸν και τὴν γῆν» (Γεν. α' 1).

α) Διάκριση και ἐνότητα ἀνάμεσα στὴν ἄκτιστη και κτιστὴ ὕπαρξη: Γιὰ τις σχέσεις Θεοῦ και κόσμου διατυπώθηκαν δύο ἀντίθετες ἀπόψεις: ἡ μία, ὅτι Θεός και κόσμος εἶναι δύο πραγματικότητες ὅχι μόνο διαφορετικές, ἀλλὰ και ἐντελῶς ἀντίθετες (διαρχία τῆς 'Ανατολῆς, Πλατωνισμὸς και Νεοπλατωνισμὸς κ.λπ.). Καὶ ἡ ἄλλη, ἀρχαία ἀλλὰ και νεώτερη, βλέπει τὸ Θεὸ και τὸν κόσμο νὰ ταυτίζονται και νὰ συγχέονται (ἀνιμισμὸς τῶν πρωτογόνων και πανθεισμὸς τῶν γεωτέρων).

'Η χριστιανική ἔμως Θεολογία, ἐνῶ τονίζει τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ και τὴν ἀδυσσαλέα διαφορὰ του ἀπὸ τὸν κτιστὸ κόσμο, ὥστόσο δέχεται ὅτι ἀνάμεσα στὸ Θεὸ και τὰ δημιουργήματά του δὲν ὑπάρχει διάσταση και χωρισμὸς, πολὺ δὲ περισσότερο δὲν ὑπάρχει ἀντίθεση και σύγκρουση, ἀλλὰ θ α υ μ α σ τ ῆ σ χ ἔ σ η και ἐνότητα, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ μιὰ ἐνιαία, ἄκτιστη και κτιστὴ πραγματικότητα. 'Ανάμεσα μάλιστα στὸ Θεὸ και τὸν ὕλικὸ κόσμο ὑπάρχει μιὰ ἀμοιβαία τάση πού ὀδηγεῖ τὰ δύο μέρη στὴ δημιουργία μιᾶς θείας και αἰώνιας κοινωνίας μεταξύ τους.

β) 'Η ἀμοιβαία κίνηση Θεοῦ και κόσμου: 'Ο Παρμενίδης, ὁ Πλάτων και ὁ 'Ωριγένης⁴⁷ δέχονται τὴν ἀκίνησια σάν τὴ μόνη πραγματικότητα και θεωροῦν τὴν κίνηση τῶν ὄντων σάν πτώση ἀπ' αὐτὴν. 'Ο 'Αριστοτέλης ἐπίσης δεχόταν ὅτι «τὸ πρῶτον κινεῖται ἀκίνητον». 'Ο 'Ηράκλειτος ἔβλεπε τὰ πάντα νὰ ὑπάρχουν σὲ κίνηση («τὰ πάντα ρεῖ»).

46. «'Ο Θεός ἐκπροσωπεῖ τὸ μυστήριο τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπαρξῆς, ἐκείνης πού ἔμεις δὲν μποροῦμε νὰ τὴ βιώσουμε ὥστε νὰ τὴν ἀντιληφθοῦμε, μιᾶς ὑπαρξῆς πού, στὸ μέτρο πού διαφοροποιεῖται ἐξ αἰτίας τοῦ ἀβυσσαλέου χαρακτῆρα τῆς ἀπὸ τὴ δικὴ μας ὑπαρξῆς, διαφοροποιεῖται σινάμα ἀπὸ αὐτὴ με τρόπο ποιοτικὸ και μπορεῖ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ νὰ ὀνομαστῆ «μὴ ὑπαρξῆς»... Γιὰ τὸ Θεὸς ἔσπερνά ὅχι μόνο τις βεβαιωτικές (καταφατικές), ἀλλὰ και τις ἀρνητικές (ἀποφατικές) κατηγορίες. Πρὸςβ. Δ. Στανιλοάε, στὴ «Μυσταγωγία». 'Εκδ. 'Αποστ. Διακονίας 1973, σελ. 103 ἔξ.

47. Κατὰ τὸν 'Ωριγένη (185-254 μ.Χ.) πού, ὅπως φαίνεται, θέλησε νὰ διαμορφώσει μιὰ χριστιανική ἐρμηνεία τῆς ἐπικρατοῦσης (πλατωνικῆς-διαρχικῆς) θεώρησης τοῦ κόσμου και τοῦ ἀνθρώπου, διετύπωσε τὴν ἑξῆς θεωρία: 'Υπῆρχε μιὰ ἀρχική ἐνότητα ὄλων τῶν λογικῶν πνευμάτων μέσα στὸ Θεὸ. 'Η διαμονὴ («μονή» ἢ «στάσις») ἔμως τῶν ἰδεατῶν αὐτῶν ὑπάρξεων γιὰ πολὺ χρονικὸ διάστημα μέσα στὸν ἀκίνητο Θεὸ προκάλεσε τὸν «κόρον» (=θλίψη λόγῳ ἀκινήσιας), γεγονός πού ἀνάγκασε τὰ ὄντα νὰ κινήθοῦν («κίνησις») και νὰ διασπᾶσιν τὴν ἐνότητα αὐτὴ. 'Ο Θεός, πρὸς τιμωρίαν τῶν ὄντων ἐδημιούργησε τὸν ὕλικὸ κόσμο («γένεσις») και περικάλυψε τὸν ἀνθρώπο με τὸ θνητὸ σῶμα, ὥστε με τὴν ἀπόθεσή του (=θάνατος), οἱ ψυχῆς νὰ ἐπιστρέψουν στὴν ἐνότητά τους με τὸ Θεὸ. Βλ. Π. Χρήστου, «'Ωριγένης», στὴ ΘΗΕ/12, 596. 'Αγ. Μαξίμου, 'Ομολογητοῦ, «Μυσταγωγία», σελ. 21, 28. 'Αγ. Μαξίμου, «Φιλοσοφικά και Θεολογικά ἐρωτήματα», ἔκδ. 'Αποστ. Διακονίας, 1978, σελ. 21.

Οι ὀρθόδοξοι ὅμως Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς καί, ἐιδικότερα, ὁ ἅγιος Μάξιμος, ὁ Ὁμολογητῆς ἀνέπτυξαν τὴν ἀποψη γιὰ τὴ θεϊκὴ «κίνηση»⁴⁸ πού χαρακτηρίζεται τὸ Θεὸ καὶ τὰ κτιστὰ δημιουργήματα.

Υπάρχει, κατ' ἀρχήν, μιὰ κίνηση ἀγάπης καὶ ἔρωτος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ πλάσματα του. Ὁ Θεός, ὡς ὑπέρτατος καὶ «μόνος νοῦς τῶν νοούντων καὶ νοουμένων» (Ἁγ. Μάξιμος) σκέφτεται ἐλεύθερα καὶ ἐκούσια τὰ κτιστὰ ὄντα πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τους. Οἱ «σκέψεις» αὐτῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ «λόγοι», τὰ ὑποδείγματα δηλαδὴ ἢ τὰ πρότυπα τῶν κτιστῶν ὄντων⁴⁹. Ὁ Θεός, ὡς θεῖος «Λόγος τῶν λεγόντων καὶ λεγομένων καὶ ζωῆ τῶν ζῶντων καὶ ζωουμένων» (Ἁγ. Μάξιμος) ὀδηγεῖ στὴν ὑπαρξὴ τῶν λόγων τῶν κτιστῶν ὄντων. Στὴ συνέχεια, ὁ Θεός, μὲ τίς θεῖες καὶ ἄκτιστες ἐνεργειές⁵⁰ του, τὴ Σοφία, τὴν Πρόνοια καὶ τὴν Ἀγάπη κατεβαίνει στὴν κατάστασι τῶν κτιστῶν, τὰ συγκρατεῖ στὴν ὑπαρξὴ καὶ τὰ συνδέει τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο καὶ ὅλα μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὁ Θεός μὲ τὴν ἀγαπητικὴ του ἐνεργεια συγκεντρώνει ὅλα τὰ δημιουργήματα γύρω του, γιὰ αὐτὸς εἶναι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν κτισμάτων. Υπάρχει ἓνας θεῖκος σκοπὸς γιὰ τὴν ἄκτιστη ὑπαρξὴ.

Ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἡ ἀνύψωσι τοῦ κτιστοῦ κόσμου στὸ Θεὸ καὶ ἡ τελικὴ ἔνωσι μὲ τὸ δημιουργό του. Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ὁ Θεός ἔχει χαράξει στὴ φύσιν τῶν κτισμάτων (στοὺς λόγους τους) τὴν τάση καὶ τὸν πόθο νὰ κινηθοῦν γιὰ νὰ ἐνωθοῦν μαζί του. Ἔτσι, ὅλα τὰ δημιουργήματα κινούνται, γιὰτι κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἑαυτοῦ του. Βαδίζουν πρὸς τὸ σκοπὸ πού τοὺς ἔθεσε ὁ δημιουργὸς ἐξ ἀρχῆς. Τὴν κίνηση αὐτὴ τῶν κτιστῶν τὴν προκαλεῖ ὁ πόθος τοῦ σκοποῦ, ἡ ἀγάπη καὶ ὁ ἔρωτος τοῦ Θεοῦ. Οἱ δημιουργικοὶ λόγοι τείνουν πρὸς τὸ θεῖο Λόγο. Υπάρχει μιὰ τάση καὶ μιὰ ἀγάπη τῶν κτιστῶν λόγων πρὸς τὸ θεῖο Λόγο. Οἱ λόγοι τῶν πρ-

γμάτων ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν ὑπέρτατο Λόγο καὶ τείνουν νὰ ἐπιστρέφουν σ' Αὐτόν.

Ἐπομένως ὁ Θεός καὶ ὁ κόσμος ἀποτελοῦν τὴ μιὰ ἐνιαία ἄκτιστη καὶ κτιστὴ πραγματικότητα. Ἡ δημιουργία εἶναι ἓνας ἐνιαῖος ὀργανισμὸς μὲ ἓνα ἐνιαῖο πλοῦτο μιᾶς μεγάλης ποικιλίας ἀπὸ πλάσματα. Ὅλα τὰ πλάσματα εἶναι «μικρὰ τμήματα» τοῦ Θεοῦ («μοῖρα Θεοῦ»), ὄχι θέβαια μὲ πανθειστικὴ ἔννοια, ἀλλὰ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν ὡς ἀρχή, αἰτία καὶ σκοπὸ τους τὸ θεῖο Λόγο. Γιατί ὅλες οἱ θαυμίδες τῆς κτιστῆς ὑπαρξῆς μετέχουν στὸ θεῖο Λόγο μὲ τοὺς προχρονικοὺς λόγους τους καὶ γιὰτι ὁ Θεός μὲ τὴν ἄκτιστη ἐνεργειά του εἶναι παρὼν σὲ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς Δημιουργίας του⁵¹.

γ) Ὁ κόσμος, ὡς χῶρος τῆς ἱστορίας (χρόνου): Στις φιλοσοφικὲς καὶ μυστικιστικὲς ἀντιλήψεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἰνδιῶν ὁ χρόνος καὶ ἡ ἱστορία δὲν εἶχαν καμμιά σημασία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ἦταν ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀθλιότητος τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ ξεφεύγει γιὰ νὰ θρίσκει τὴν εὐτυχία του. Ἐξᾴλλου, πίστευαν ὅτι ἡ θεότητα δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμιχθεῖ στὴν ξεπεσμένη κίνηση τῆς γήινης ζωῆς. Μιὰ τέτοια ἀνάμιξη τῆς θεότητος θὰ φανέρωνε πὼς δὲν εἶναι οὔτε ἀπόλυτη οὔτε καλῆ^{51α}.

Μιὰ ἄλλη βασικὴ ἀντίληψη τοῦ ἀρχαίου (εἰδωλολατρικοῦ) κόσμου ἦταν ἡ αἰωνιότητα τοῦ κόσμου. Τὴν αἰωνιότητα αὐτὴ τὴν ἔδλεπαν στὴ ρυθμικὴ ἀνακύκλιση τοῦ χρόνου καὶ τῆς φύσεως (= κυκλικὴ ἀντίληψη τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χρόνου). Δέχονταν δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχει μιὰ αἰώνια, ρυθμικὴ (κυκλικὴ) κίνηση στὸν κόσμο. Τὰ πάντα συνεχίζονται καὶ ἐπαναλαμβάνονται αἰωνίως. Σκοπὸς μάλιστα τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ συμμετάσχει στὸν αἰώνιο αὐτὸ ρυθμὸ. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀντίληψης αὐτῆς κάθε εἶδος ἱστορικῆς ἐξέλιξης καὶ προόδου ἦταν ἀδιανόητη.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέα αὐτὴ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐπομένως καὶ ἡ ἱστορία του δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἀτελεύτητη ἐπανάληψη τῶν ἴδιων γεγονότων. Ἐνας χαρακτηρισμὸς δίσκος πού παίζει πάντοτε τὴν ἴδια μουσικὴ (= κυκλικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας). Συνέπεια τῆς ἐκδοχῆς αὐτῆς ἦταν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μοιραία καὶ τυχαία, χωρὶς καμμιά ἐξέλιξη καὶ ἐνδιαφέρον. Ἀπήχησι μιᾶς τέτοιας ἀντιλήψεως θρίσκομε καὶ σ' ἓνα ἀπὸ τὰ διβλία τοῦ σοφοῦ Σολομῶνα:

«Ἐνα περιστατικὸ πού συμβαίνει σήμερ θὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ πάλι. Ἐνα γεγονὸς πού συνέβηκε στὸ παρελθὸν θὰ γίνῃ καὶ στὸ μέλλον. Ἔτσι τίποτε τὸ νέο καὶ τὸ καινούργιο δὲν ὑπάρχει κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Σὲ κείνον πού θὰ πεῖ "νά, αὐτὸ εἶναι ἓνα γεγονὸς" θὰ τοῦ δοθεῖ ἀμέσως ἡ ἀπάντησι: "αὐτὸ ἔχει κίβλας γίνῃ στοὺς προηγούμενους αἰῶνες"» (Ἐκκλ. α' 2, 9-10).

51. Βλ. Ἁγ. Μάξιμος, «Φιλοσοφικά...», σελ. 162 ἐξ. Βλ. καὶ Paulos Mar Gregorios, «The Human presence, an orthodox view of nature» The Christian Literature Society, Madras, India 1980, σελ. 63.

51α. Interpreter's Bible, τόμ. 1, σελ. 362.

48. Οἱ ὀρθόδοξοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς διόρθωσαν τὸ ἀπεισὸδοξο ὀριγενικὸ σχῆμα Στάσις - κίνησις - γένεσις, δίνοντάς του τὴν αἰσιδοξὴ καὶ πραγματικὰ βιβλικὴ διατύπωσι γένεσις - κίνησις - στάσις. Βλ. «Μυσταγωγία», σελ. 28.

49. Οἱ «λόγοι» εἶναι τὰ ὑποδείγματα ἢ πρότυπα τῶν πραγμάτων πού σκέφθηκε ὁ Θεός νὰ δημιουργήσῃ ἐν χρόνῳ. Οἱ λόγοι τῶν κτιστῶν πλασμάτων δὲν εἶναι αἰώνιοι, ὅπως ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ αἰωνικοὶ (ὑπάρχουν δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας τους) καὶ οὔτε ἔχουν ὑπόστασι ἀπὸ μόνου τους. Μόνον ὁ Θεός μπορεῖ νὰ φέρῃ τοὺς λόγους τῶν δημιουργημάτων στὴν ὑπόστασι (ὑπαρξὴ). Οἱ κτιστὲς ὄντοτες πού ὑπάρχουν στὸν κόσμο δὲν ἔχουν προὑπαρξὴ παρὰ μόνον οἱ ἀνυπόστατοι λόγοι τους μέσα στὸ Θεό. Βλ. Πρεσβ. Δ. Στανιλοάε, στὰ «Φιλοσοφικά καὶ Θεολογικά...», Ἁγ. Μάξιμου, σελ. 158.

50. Ὁ ἄκτιστος Θεός ἐπικοινωνεῖ καὶ ἐνώνεται μὲ τὰ κτίσματα του διὰ μέσου τῶν θεῶν καὶ ἄκτιστων ἐνεργειῶν, ὅπως εἶναι ἡ Ἀγάπη, ἡ Σοφία, ἡ Πρόνοια κλπ. καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀπόλυτα ὑπερβατικὴ οὐσία του. Ἡ οὐσία καὶ ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ παραμένει πάντοτε καὶ γιὰ ὅλα τὰ κτίσματα ἀπρόσιτη καὶ ἀμέτοχη. Τὴ βασικὴ αὐτὴ ὀρθόδοξὴ διδαχὴ γιὰ τὴν διάκρισι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνότητα μεταξὺ Θεοῦ καὶ κτιστοῦ κόσμου διὰ μέσου τῶν θεῶν ἐνεργειῶν καθιέρωσαν πρῶτα οἱ Καππαδόκες Πατέρες (Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Γρηγόριος Νύσσης) καὶ ἀνέπτυξε διεξοδικὰ ἀργότερα ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1296-1359).

Ο ΦΙΛΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ὁ ἀγιολόγος Πρωτοπρεσβύτερος Ἰωάννης Σπ. Ράμφος*

Εἶναι μεγάλη εὐλογία ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, πιστεύω, νὰ τιμᾶται κάποιος ἄνθρωπος, ὅταν ἀκόμη βρίσκεται ζωντανὸς ἀνάμεσά μας. Εἴμαστε συνήθως εὐκολοὶ νὰ ἐγκωμιάσουμε κάποιον ποὺ ἔφυγε γιὰ τὸ αἰώνιο ταξίδι, μὰ πολὺ φειδωλοὶ γιὰ ἐπαίνους, ὅταν πρόκειται γιὰ τοὺς συναθρώπους μας, ἰδίως ὅταν αὐτοί, μὲ τὴ ζωτικότητα τους καὶ τὴν ποιότητα τῆς προσφορᾶς τους στὴν κοινωνία, ἔχουν ἀνεθεὶ πρὸ πάντων ἀπὸ μᾶς, ἔχουν διακριθεῖ. Γι' αὐτὸ καὶ συνάξεις ὅπως ἡ σημερινή, ὅπου, δὲν ἐπαινεῖται οὔτε ἐγκωμιάζεται κάποιος ἀπὸ φανατισμὸ πολιτικὸ ἢ ἄλλου εἶδους, ἀλλὰ παρουσιάζεται, κρίνεται, ἀποτιμᾶται καὶ φωτίζεται τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο ἐνὸς πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ κίνητρα καθαρὰ τ ι μ ῆ ς κ α ι ἄ γ ἄ π η ς, οἱ συνάξεις αὐτὲς δείχνουν καὶ τὴν πνευματικὴν εὐγένεια καὶ ἀνθρωπιὰ τῶν τιμώντων καὶ ἑορταζόντων. Ἡ ἔκφραση εὐγνωμοσύνης, λέγεται ὅτι ἀποτελεῖ ἕν' ἀπὸ τὰ πρὸ δύσκολα, μὰ καὶ ἀπὸ τὰ πρὸ ὕψηλά καὶ πρὸ βαθιὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ νικοῦν καὶ τὸ σατανᾶ καὶ τὰ φθονερά του πειραστικὰ κινήματα.

Ὁ ὁμιλῶν ἔχει πολλοὺς λόγους ν' ἀγαπᾶ, νὰ σέβεται καὶ νὰ αἰσθάνεται θαθεῖαν εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν σήμερα τιμώμενο, καὶ παλιότερα εἶχε ἀφιερῶσει τιμητικὰ ἕνα ὕμνογραφικὸ βιβλίον τοῦ «Τῷ πολυσεβάστῳ Πρωτοπρεσβυτέρῳ κ. Ἰωάννῃ Σπ. Ράμφῳ, διακεκριμένῳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀγιολογίας τῆς Θεράποντι» (βλ. Π. Β. Πάσχου, Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ ἅγιος Παντελεήμων, Ἀθήναι 1979). Καὶ αὐτὸς, κυρίως, εἶναι ὁ λόγος ποὺ δέχτηκα νὰ πάρω κ' ἐγὼ σήμερα τὸ λόγο, γιὰ νὰ μιλήσω, μὲ συγτομίαι, γιὰ τὸν θεολόγο, τὸ συγγραφέα κ' ἐπιστήμονα π. Ἰωάννη Ράμπο.

* Σημ. (Ὀκτώβριος 1987). Αὐτὲς τίς μέρες συμπληρώνεται ἕνας χρόνος ἀπὸ τότε ποὺ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ π. Ἰωάννης (19.10.1986). Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι μὴ ἀπὸ τίς ἑμιλίες, ποὺ ἔγιναν στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσῶ» (Ἀθήνα, 9.3.1986), ὅπου εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ τὴν «Ἐνωση Κιμωλίων» μεγάλη ἑορταστικὴ συγκέντρωση, πρὸς τιμὴν τοῦ διαπρεποῦς κληρικοῦ, τέκνου τῆς Κιμῶλου.

Ἵπογραμμίζω τὸ «μὲ συγτομίαι», γιὰτὶ σκέφτομαι καὶ τοὺς πολλοὺς ὁμιλητάς, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ π. Ἰωάννου, ποὺ δὲν χωρεῖ ἐδῶ, παρὰ μονάχα μὲ συντομία παρουσιαζόμενο.

★

Χωρὶς νὰ θέλω νὰ διακινδυνεύσω ἐπαναλήψεις ἢ ἐπικαλύψεις, σὲ σχέση μὲ τοὺς προηγούμενους ὁμιλητάς, πρέπει νὰ πῶ κ' ἐγὼ ἀπὸ τὴν πλευρά μου, ὅτι ὁ π. Ἰωάννης εἶναι μὴ χαρισματικὴ προσωπικότης, ποὺ μέσα τῆς ἀσφυκτιᾶ μὴ δημιουργικὴ καὶ πληθωρικὴ σὲ δυναμισμό καὶ τάλαντα ψυχῆ, κ' ἐκδηλώνεται μὲ πολλοὺς τρόπους. Ἦδη μᾶς ἔδειξαν οἱ προλαλήσαντες μερικὸς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ἔκαμε τὴν παρουσία τῆς κ' ἐκδηλώθηκε, μέσα στὸν εὐλογημένο ἐκκλησιαστικὸ χῶρο, ἢ πνευματικὴ του δραστηριότης. Μᾶς ἔδειξαν, ἐπίσης, πῶς, ἀπὸ τὴν παιδική του ἀκόμα ἡλικία, βρέθηκε νὰ βοηθᾶει μὲ παπαδιαμάντειο τρόπο τὸν λευττὴ κατέρα του στὴς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες, στὴν Ὁδηγήτρια καὶ στὰ ξωκκλήσια τοῦ ὠραίου νησιοῦ του. Εἶδαμε καὶ πῶς, στὴ συνέχεια, βρέθηκε κοντὰ σὲ μεγάλους ἀνθρώπους καὶ συνεργάστηκε μαζί τους: στὸν πρῦτανι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστοριογραφίας τῶν νεωτέρων χρόνων, τὸ θεῖο του δηλ. Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, καὶ τὸν καθηγητὴ τῆς Ἀπολογητικῆς καὶ πατέρα τῆς νεοελληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας Γρηγόριο Παπαμιχαήλ. Ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ριζαρείου, αὐτοὶ οἱ δυὸ καθηγηταὶ του, ποὺ ἦταν καὶ ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, θὰ σφραγίσουν τὴν κλίση καὶ τὸ μέλλον τοῦ νεαροῦ μας Ριζαρείτη. Ἡ ἐπίδραση αὐτὴ καὶ ἡ καλὴ ἐπιρροή θὰ συνεχιστοῦνε καὶ ὅταν ὁ Ριζαρείτης μας θὰ εἰσέλθει στὴ Θεολογικὴ Σχολή, καθὼς καὶ στὴ μετέπειτα ζωὴ του, στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὁ νεαρὸς θεολόγος θ' ἀνοίξει τὰ τρυφερά φτερά του γιὰ τὰ πρῶτα πετάγματα. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε, πῶς, κοντὰ σὲ τέτοιους πατέρας καὶ διδασκάλους, ὁ νεαρὸς θεολόγος πρέπει νὰ αἰ-

Ἡ Ἁγία Γραφή ὅμως δέχεται ὅτι ὁ κόσμος, ὅπως καὶ ὁ χρόνος δὲν εἶναι αἰώνιος. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ τὸν χρόνο. Μὲ τὴ δημιουργία ἄρχισε καὶ ὁ χρόνος (ἢ ἱστορία). Ἡ δημιουργία ἦταν τὸ ἀρχικὸ σημεῖο τῆς ἱστορίας. Καὶ ὁ χρόνος ἐπομένως δὲν εἶναι αἰώνιος, ἀλλὰ «σύμφυτος» μὲ τὸν κόσμον, ὅπως χαρακτηριστικὰ τονίζει ὁ Μ. Βασίλειος στὴν «Ἐξάήμερο»⁵².

Πέρα ὅμως αὐτοῦ, ἡ Γραφή μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ὄχι μόνον ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ τὸν χρόνο, ἀλλὰ

καὶ ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ὁ χῶρος, μέσα στὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ καὶ πραγματοποιεῖ συνεχῶς ἐν χρόνῳ, στὸν ἱστορικὸ δηλαδὴ χρόνο, διάφορα «καινὰ» πράγματα. Τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτὰ γεγονότα τῆς δράσεως τοῦ Θεοῦ μέσα στὸ χῶρο τοῦ κόσμου ἀποτελοῦν τὴν Ἱερὴ Ἱστορία (ἱερὸς χρόνος). Τὸ πρὸ σημαντικὸ δὲ «καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον» γεγονός τῆς Ἱερῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ Ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ (Ἰωάννης Δαμασκηνός).

(Συνεχίζεται)

52. Στὴς ὁμιλίες του «εἰς τὴν Ἐξάήμερον», PG 29,3-208.

† Ὁ Ἀρχελοῦς ΕΥΘΥΜΙΟΣ

σθανόταν την πείρα και τη στοργή γὰ τὸν δυναμώοντα και γὰ τὸν στηρίζουν, κ' ἐπομένως και μιὰ σιγουριά και ἀσφάλεια στὰ πρῶτα φτερουγίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς σταδιοδρομίας του.

★

Ὡς πρώτη ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ π. Ἰωάννου θὰ μπορούσαμε ν' ἀναφέρουμε τὴν ἔρευνά του στὶς Κατακόμβες τῆς Μήλου. Ἐναν αἰῶνα σχεδὸν μετὰ τὴν ἀνακάλυψή τους, οἱ Κατακόμβες ἦταν ἐγκαταλειμμένες, δίχως φροντίδα ὑπευθύνων, και κινδύνευαν γὰ καταστραφεῖν. Τὸ σῆμα κινδύνου ποὺ ἔδωκε ὁ νεαρὸς φίλος τοῦ νησιοῦ, κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Χριστιανικῆς και Βυζαντινῆς Ἀρχαιολογίας, Γεωργίου Σωτηρίου. Προσκεκλημένος τότε και φιλοξενούμενος τοῦ π. Ἰωάννου, ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος Καθηγητῆς του, θὰ μελετήσει τὸ σπάνιο αὐτὸ μνημεῖο —τὸ ἀρχαιότερο στὴν Ἑλλάδα— και θὰ κάμει τὴν πληρέστερη ὡς σήμερα περιγραφή του, στὴν ἀνακοίνωσή του στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν (συνεδρία 15ης Δεκεμβρίου 1927. Βλ. Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Γ', 1928, σελ. 33 κ.ἐξ.). Ἔβαλε, λοιπόν, ὁ π. Ἰωάννης τὰ θεμέλια, ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ του ἀκόμη χρόνια γὰ γίνει ὅ,τι ἔγινε στὴ συνέχεια μέχρι σήμερα, γιὰ ν' ἀναστηλωθοῦν και γὰ σωθοῦν οἱ Κατακόμβες τῆς Μήλου. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸ νησί, ὅπου βρισκόταν ὁ ἀνάδοχός του και ἄλλοι συγγενεῖς και φίλοι, καθὼς και ἡ ἀκοίμητη φροντίδα του γιὰ τὸ μνημεῖο τῶν Κατακομβῶν, θὰ τὸν κάνουν ἀργότερα, ὅταν ἦταν Διευθυντῆς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, γὰ ὀργανώσει, μαζί μὲ τὸν Κυκλαδίτη ἐπίσης Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου μας Λεωνίδα Φιλιππίδη, μεγάλη ἐκδρομὴ τοῦ Οἰκοτροφείου και τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὶς Κατακόμβες τὸ 1955, και ἀπὸ τότε πιά θὰ καθιερωθεῖ γὰ γίνεται κάθε χρόνο ἐκεῖ θεία Λειτουργία, τὴν Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πάντων. Φυσικά, μὲ πρόταση τοῦ π. Ἰωάννου θὰ γραφεῖ, ἀπὸ τὸν δόκιμο ἀγιορείτη ὁμογράφο π. Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη, εἰδικὴ ἀκολουθία γιὰ τοὺς ἁγίους Μάρτυρες τῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου, και θὰ τυπωθεῖ (1962) μὲ τὴ φροντίδα και τὴν ἐπιμέλειά του, γιὰ νὰ ψάλλεται, ὅστερ' ἀπὸ ἔγκριση τῆς Ἱεράς Συνόδου, στὴν κατανοκτικὴ αὐτὴ λειτουργία (βλ. και περιοδικὸ «Ἀνάστασις», ἔτος Β', Μάιος - Ἰούνιος 1955, σελ. 16-20).

★

Ὅπως ἀκούσαμε πρὶν λίγο στὰ βιογραφικά, ὁ π. Ἰωάννης ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸ ἀγαπημένο του νησί. Σ' αὐτὲς τὶς ἐπισκέψεις και τὶς σύντομες διαμονές του, δὲν ξεχνᾷ τὸν ἐπιστήμονα ποὺ κουβαλᾷ μαζί του. Ψάχνει διβιβλιοθήκες, ἀρχεῖα, ἀρχοντικά και ἄλλα νησιώτικα σπιτία, γὰ βρεῖ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἱστορία, τὴ λαογραφία, τὴ ναοδομία, τὴν παιδεία — ὅλες, τέλος, τὶς μορφές πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ τόπου του. Και μ' αὐτὸ τὸ ὕλικό, ἀπὸ τὶς γνήσιες πηγές, δίνει στὰ περιοδικὰ και στὶς ἐφημερίδες ὅ,τι ἔπρεπε κι ὅ,τι μπορούσε γὰ προβληθεῖ και γὰ διασωθεῖ. Παροτρύνει μάλιστα

και ἄλλους γὰ κάνουν τὸ ἴδιο· γιὰτὶ ὁ π. Ἰωάννης δὲν ἀνήκει σ' ἐκείνους, ποὺ ὅταν δὲν προλαβαίνουν γὰ κάνουν κάτι οἱ ἴδιοι, προτιμοῦν γὰ μὴ γίνει. Ὁ ἴδιος ἔχει ἓνα μοναδικὸ τρόπο γὰ προβάλλει μιὰ ἰδέα και γὰ προκαλέσει στὴν πραγμάτωσή της τοὺς ὅποιους και ὅσους μποροῦν και θέλουν. Δὲν ξεχνᾷ, τὴ στιγμὴ αὐτή, ὁ ὀμιλῶν, πῶς, ὅταν βρισκόταν στὰ τελευταῖα ἔτη τῶν σπουδῶν του, παρ' ὅλον ὅτι ἦταν ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Μακεδονία και δὲν εἶχε ἀκόμη ἐπισκεφθεῖ τὴν ἔμορφη Κίμωλο, ὁ ἅγιος Διευθυντῆς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, τοῦ ἔδωκε ὅλο τὸ ὕλικό ποὺ χρειαζόταν, γιὰ γὰ γράφει ἓνα μεγάλο ἄρθρο, ἱστορικὸ - ἀρχαιολογικό, γιὰ τὶς ἐκκλησιᾶς τοῦ νησιοῦ, ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ τοπικὴ ἐφημερίδα. Τὸ ἴδιο γινόταν και μὲ ἄλλους συναδέλφους, ὅπως γνωρίζω. Ὁ π. Ἰωάννης, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ἓνα ὄρο ἀγιολογικό, ἦταν «ἀλείπτῃς» και ἀνιχνευτῆς τῶν ὑπὸ ἐκκλόαφιν συγγραφέων. Γιὰ γὰ τὸ καταλάβει αὐτὸ κανεῖς, ἀρκεῖ γὰ ξεφυλλίσει τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνάστασις», ποὺ ἐκδίδονταν κάθε μῆνα ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, τὰ χρόνια 1954, 1955 και 1956. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ ἓνα εὐγενὲς φυτῶριον ἀπὸ ταλαντούχους φοιτητὰς: γὰ κάνουν διαλέξεις γιὰ θεολογικά, λαογραφικά, ἱστορικά, λογοτεχνικά κ.ἄ. θέματα τῶν ἰδιαιτέρων πατριδῶν τους· γὰ γράφουν στὸ περιοδικὸ πρωτότυπες συνεργασίες ἢ γὰ δίνουν κομμάτια ἀπὸ τὶς διαλέξεις τους· γὰ ὀργανώ-νουν τριήμερα θεολογικά ἢ ἀγιολογικά γιὰ μεγάλες μορφές τῆς Ἱστορίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας· γὰ κάνουν φιλολογικά βραδινὰ· γὰ δίνουν, μὲ μιὰ φράση, διέξοδο στὴ δίψα γιὰ κάθε εἶδους πνευματικὴ, ἐπιστημονικὴ και καλλιτεχνικὴ ἔκφραση και δημιουργία. Και πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ταλαντούχους φοιτητὰς, χάρη τῶν ἐνθάρρυνση και τὴν προώθηση ἐκ μέρους τοῦ π. Ἰωάννου, στὸν ἀνάλογο κατὰ περίσταση δρόμο, δὲν χάθηκαν, ἀλλὰ προχώρησαν: ἄλλοι ἔγιναν πετυχημένοι ἐκπαιδευτικοὶ στὴ Μέση Ἐκπαίδευση, ἄλλοι ἔγιναν διακεκριμένοι κληρικοὶ (ἐγγαμοὶ ἢ ἀγαμοὶ), ποὺ ποιμαίνουν ὡς μητροπολίται λογικά ἐκκλησιαστικά ποιμνία· ἄλλοι ἔγιναν ἐπιστήμονες ἐρευνηταί, ἄλλοι Καθηγηταὶ Πανεπιστημίου (ἐδῶ ἢ στὸ ἐξωτερικό), κ' οἱ πῶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, θυμοῦνται μὲ συγκίνηση τὴ ζωὴ τους στὸ Θεολογικὸ Οἰκοτροφεῖο και τὰ πρῶτα ἐπιστημονικά τους βήματα και δημοσιεύματα, κάτω ἀπὸ τὴ στοργικὴ καθοδήγηση τοῦ στοργικοῦ ἁγίου Διευθυντοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου, ὁ ὁποῖος, ἄς προστεθεῖ, δὲν φρόντιζε μόνο γιὰ τὴ μόρφωσή τους, ἀλλὰ και γιὰ τὴν ὑποτροφία τους, γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐγγραφῆς τους, γιὰ τὸ σακκάκι τους ἢ τὰ παπούτσια τους, ποὺ εἶχαν ἴσως κουραστεῖ κ' ἤθελαν ἀντικατάσταση... Ὅ,τι δηλαδὴ κάνει ἓνας πραγματικὸς πατέρας, ποὺ προσέχει τὰ παιδιὰ του ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές, μὲ πραγματικὴ ἀγάπη. Ἐνα σωστὸ πρότυπο κληρικοῦ - ἐπιστήμονος!

(Συνεχίζεται)

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΜΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΣΤΟ «ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΛΙΜΑ»*

α. Γενική θεώρηση.

Σε όλες σχεδόν τις απαντήσεις, το ΒΕΜ χαρακτηρίζεται γενικά ως ένα σημαντικό κείμενο συγκλινοσών θεολογικών απόψεων, για το οποίο η Έπιτροπή «Πίστις και Τάξις» πρέπει να επαινέθει ιδιαίτερα. Κατά το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το γεγονός ότι το κείμενο τούτο αποτελεί καρπό συνεργασίας Όρθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικών και Διαμαρτυρομένων θεολόγων, είναι θετικό και ένθαρρυντικό σημείο, που αποδεικνύει ότι, παρά τις ύφιστάμενες διαιρέσεις, οι Έκκλησίες και οι θεολόγοι τους είναι σε θέση να συνδιαλέγονται και να συμπράττουν επί ενός κοινού σκοπού, όπως είναι η ένότης της Έκκλησίας. Κορσμενή από πολυετείς συζητήσεις, που δέν κατέληξαν πάντα σε συγκεκριμένα αποτελέσματα, η Οικουμενική Κίνηση προσπαθεί σήμερα να βρει τὰ μέσα εκείνα που τής είναι απαραίτητα για να υπερβεί την έσωτερική της κρίση και να βοηθήσει την διχασμένη χριστιανοσύνη, στην αντιμετώπιση του διαρκώς και περισσότερο έκκοσμιευομένου κόσμου, που είναι κι αυτός διχασμένος εξ αίτιας οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, φυλετικών και άλλων παραγόντων. Άκριβώς σ' αυτή την κρίσιμη καμπή της Ιστορίας, τὸ κείμενο τής Λίμα επιχειρεί να κομίσει μιὰ νέα δυναμική πνοή στην προβληματική τής Έκκλησίας και τού κόσμου. Έρχεται σε μιὰ στιγμή κατά την οποία η Οικουμενική Κίνηση προσπαθεί να βρει μιὰ συγκροτημένη και ζωσα θεολογία στην διακονία τής ένότητος τής Έκκλησίας¹¹. Επί του προκειμένου, τὸ Πατριαρχείο Άλεξανδρείας φρονεί ότι τὸ ΒΕΜ, που αποτελεί διακονία μεγάλη και μαρτυρία αξιόλογη τού ΠΣΕ, απέδειξε ότι η προσέγγιση και συμφωνία τών Έκκλησιών σε πολλά σημεία που άφοροῦν τὰ τρία Μυστήρια, είναι δυνατή¹².

Τὸ Πατριαρχείο Βουκουρεστίου θεωρεί ότι τὸ ΒΕΜ είναι ένα «κείμενο έργασίας» που περιέχει ώρισμένες θεολογικές συμφωνίες και άνοίγει νέες προοπτικές στὸν διάλογο. Η θεολογική βάση τού ΒΕΜ, σε σύγκριση με προγενέστερα κείμενα τού ΠΣΕ, είναι πλουσιώτερη και πολύ πιο διαφοροποιημένη, βοηθεῖ δέ και έρεθίζει τὸν θεολογικό διάλογο σε όλα τὰ επίπεδα. Τὸ κείμενο αποτελεί μιὰ χρήσιμη βάση συζητήσεως επί τών τριών Μυστηρίων, μιὰ και τὸ Βάπτισμα, η Εὐχαριστία και η Έρωσύνη, μαζί με τὰ λοιπά μυστήρια είναι βασικά στοιχεία τής διδασκαλίας, τής Έκκλησίας και τής χαρισματικής της

ζωής¹³. Άλλά, όπως παρατηρεῖ τὸ Πατριαρχείο Σόφιας, θά πρέπει να έχουμε ὑπ' ὄψη ότι τὸ κείμενο τής Λίμα είναι θετική προϋπόθεση μόνο για περαιτέρω θεολογική εργασία επί τών τριών Μυστηρίων¹⁴.

Η κεντρική θέση την οποία κατέχει στὸ κείμενο η μυστηριακή θεολογία, που άναγνωρίζει τὸ Βάπτισμα, την Εὐχαριστία και την Έρωσύνη ως ουσιαστικά στοιχεία τής Άποστολικής Πίστεως και Παραδόσεως, χαιρετίζεται ιδιαίτερα από την Έκκλησία Φινλανδίας, δοθέντος ότι σύντρια αποτελοῦν βασικές εκφράσεις τής ζωής και μαρτυρίας τής Έκκλησίας. Εὐαρέσκεια επίσης εκφράζεται διότι στὸ γενικώτερο πλαίσιο τής Οικουμενικής Κινήσεως, τὸ ΒΕΜ κατά κάποιο τρόπο άποτελεῖ μιὰ επιστροφή στην άποστολική και πατερική σκέψη τής Έκκλησίας¹⁵. Η εὐαρέσκεια αυτή είναι εξ άλλου εὐνόγητη, πολύ περισσότερο εφ' ὅσον η ένωση τών Έκκλησιών πρέπει να θεμελιωθεῖ πάνω ακριβώς στην άρχαιοπαράδοτη διδασκαλία τής Μιᾶς Άδιαιρέτου Έκκλησίας¹⁶. Παρά ταῦτα ὅμως τὸ κείμενο τής Λίμα όπως έχει σήμερα, σε καμμιὰ περίπτωση δέν μπορεί να εκφράσει την κοινή και ενιαία Πίστη και Παράδοση τής Μιᾶς, Άγίας, Καθολικής και Άποστολικής Έκκλησίας, τής Έκκλησίας τού Συμβόλου τής Πίστεως, τών Οικουμενικῶν Συνόδων και τών Πατέρων, πρὸς την οποία ταυτίζεται η Όρθόδοξος Έκκλησία¹⁷.

Τὸ Πατριαρχείο Μόσχας φρονεί ότι τὸ ΒΕΜ περιέχει όλα εκείνα τὰ στοιχεία, σχετικά με τὸ Βάπτισμα, την Εὐχαριστία και την Έρωσύνη, που θεολόγοι τών μειζόνων ὁμολογιῶν και θεολογικῶν παραδόσεων, διατύπωσαν ως άμοιβαίως παραδεκτά. Έν τούτοις τὸ κείμενο δέν πρέπει να θεωρηθεῖ ως «κοινή συναίνεση» (Consensus), για τὸν λόγο ότι δέν άποτελεῖ μιὰ πλήρη συμφωνία ως πρὸς την πίστη και την λειτουργική ζωή και εμπειρία. Τὸ ΒΕΜ άπλως είναι μιὰ διατύπωση απόψεων θεολόγων, τών οποίων ὅμως η συμφωνία ως πρὸς τὰ τρία Μυστήρια δέν άποτελεῖ έπαρκή βάση, για να τεθεῖ από τώρα επί τάπητος τὸ θέμα τής αποκαταστάσεως τής εὐχαριστιακής κοινωνίας μεταξύ τών Έκκλησιῶν¹⁸. Έξ άλλου, θά ήταν άπαραδέκτη κάθε άπόπειρα για μιὰ ένδεχομένη κατεύθυνση τών πραγμάτων πρὸς την εὐχαριστιακή κοινωνία η άκόμη και την εὐχαριστιακή φιλοξενία με βάση

* Συνέχεια εκ τής σελ. 649 τού ὑπ' αριθ. 16 τεύχους.

11. Οικουμενικό Πατριαρχείο.

12. Πατριαρχείο Άλεξανδρείας.

13. Πατριαρχείο Βουκουρεστίου.

14. Πατριαρχείο Σόφιας.

15. Έκκλησία Φινλανδίας.

16. Οικουμενικό Πατριαρχείο.

17. Οικουμενικό Πατριαρχείο.

18. Πατριαρχείο Μόσχας.

τὸ BEM, προτοῦ πληρωθοῦν ὅλοι οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι γιὰ τὴν κοινωνία αὐτή¹⁹.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψη τὴν φύση τοῦ ΠΣΕ, ὡς μιᾶς ἀδελφότητος ποὺ καλεῖ τὶς Ἐκκλησίες ἀνά τείνουν πρὸς τὴν ὁρατὴ ἐνότητα, μέσα σὲ μιὰ καὶ τὴν αὐτὴ πίστη καὶ εὐχαριστιακὴ κοινωνία ποὺ ἐκφράζεται στὴν λατρεία καὶ τὴν κοινὴ ἐν Χριστῷ ζωὴ²⁰, μπορεῖ νὰ διερωτηθεῖ κανεὶς ἂν κατὰ πόσο ἓνα κείμενο, ὅπως τὸ BEM, ποὺ εἶδε τὸ φῶς μέσα σ' αὐτὴ τὴν «ἀδελφότητα», μπόρεσε νὰ ἐκπληρώσει τοὺς σκοποὺς γιὰ τοὺς ὁποίους ἰδρύθηκε τὸ ΠΣΕ πρὶν ἀπὸ τέσσερις περίπου δεκαετίες.

Ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημα αὐτὸ, πρέπει κανεὶς νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι τὸ ΠΣΕ δὲν εἶναι ἓνα ὁμοιογενὲς ἐκκλησιαστικὸ σῶμα, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἐκκλησίες καὶ ὁμολογίες ποὺ ἀνήκουν σὲ διαμετρικὰ ἀντίθετες ἐκκλησιολογικὲς, θεολογικὲς καὶ λειτουργικὲς παραδόσεις. Μὲ τὸ δεδομένο αὐτὸ, τὸ BEM πρέπει νὰ θεωρηθεῖ μόνον ὡς ἓνας σημαντικὸς σταθμὸς στὴν πολὺμορφη πορεία τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν ἐνότητά τους. Ἐπομένως θὰ ἦταν σφάλμα ἂν κανεὶς ἐπιχειροῦσε νὰ τοῦ δώσει ἐκκλησιολογικὴ ὑπόσταση, δοθέντος ὅτι μόνον οἱ Ἐκκλησίες, ἐνεργοῦσαι ἀπὸ κοινῶ ἢ μεμονωμένα, θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ τοῦ δώσουν μιὰ τέτοια ὑπόστασιν²¹.

Ἡ τελευταία αὐτὴ παρατήρηση βρίσκεται, νομίζω, σὲ πλήρη ἑναρμόνιση μὲ τὴν γενικὴ Ὁρθόδοξη ἀντίληψη ποὺ ἀντικατοπτρίζεται ἐξ ἄλλου στὴν γνωστὴ Δήλωση τοῦ Τορόντο, κατὰ τὴν ὁποία «ὁ σκοπὸς τοῦ ΠΣΕ δὲν εἶναι νὰ διαπραγματευτεῖται ἐνώσεις μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ νὰ φέρει τὶς Ἐκκλησίες σὲ ζῶσα ἐπαφὴ καὶ νὰ προαγάγει τὴν μελέτη καὶ συζήτηση τῶν ζητημάτων τῆς Χριστιανικῆς Ἐνότητος»²².

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι, ἀπορροφημένα ἀπὸ τὴν χωρὶς προηγούμενα καὶ δικαιολογημένη ἐπιτυχία τοῦ BEM, τὸ ΠΣΕ δὲν ὑπολόγισε ὅσο ἔπρεπε τὶς ἐπιπτώσεις ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει ἡ περὶ τὸ BEM συζήτηση πᾶνω στὴν Δήλωση τοῦ Τορόντο, ἡ ὁποία, τοῦλάχιστον γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους, παρέχει ἓνα ἐλάχιστο ἐκκλησιολογικῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν συμμετοχὴ τους στὸ ΠΣΕ. Γι' αὐτὸ καὶ, ὅπως παρατηρεῖ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στὴν πρὸς τὸ ΠΣΕ ἀπάντησή του, ἡ Ἐπιτροπὴ «Πίστις καὶ Τάξις» πρέπει νὰ καθορίσει τὶς ὁριακὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τοῦ BEM καὶ τῆς Δηλώσεως τοῦ Τορόντο, οὕτως ὥστε τὸ BEM, μὲ τὴν γνωστὴ του διάσταση, νὰ μὴ ὑπερφαλαγγίσει τὶς θέσεις καὶ ἐγγυήσεις ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν Δήλωση

τοῦ Τορόντο σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιολογικὴ ταυτότητα κάθε Ἐκκλησίας. Διότι ἂν παραδεχθοῦμε ὅτι τὸ BEM εἶναι ἓνα κείμενο ἀπλῶς «συγκλινοῦσῶν τάσεων», χωρὶς σαφεῖς ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις, τότε ἡ ἀντίθεσή του πρὸς τὴν Δήλωση τοῦ Τορόντο ἀποβαίνει σαφὴς καὶ αὐταπόδεικτη²³.

β. Σχόλια περὶ τοῦ Βαπτίσματος.

Χωρὶς ἀμφιβολία τὸ περὶ Βαπτίσματος κεφάλαιο τοῦ κειμένου τῆς Λίμα εἶναι τὸ ὀλιγότερο ἀμφισβητούμενο ἀπὸ τὰ τρία. Δοθέντος ὅτι τὸ Βάπτισμα ἀποτελεῖ κοινὴ λειτουργικὴ πράξη ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὁμολογιῶν, οἱ συντάκται τοῦ κειμένου εὐκόλως μπόρεσαν νὰ βροῦν μιὰ κοινὴ θεολογικὴ βάση, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὴν σύσταση, τὴν σημασία καὶ τὴν σωτηριώδη δύναμη τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ.

Γενικὰ τὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἐρμηνεύει τὴν πίστη τῆς Μιᾶς Ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας κατὰ τρόπο βαθύ, πολλὲς φορές δὲ καὶ μὲ ἀκρίβεια. Τὸ κείμενο ὀρθὰ ὑπογραμμίζει ὅτι τὸ Βάπτισμα σημαίνει, μετοχὴ τοῦ πιστοῦ στὸ μυστήριον τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἄφεση ἁμαρτιῶν καὶ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος²⁴. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Βαπτίσματος ὡς ἐνσωματώσεώς μας στὸν Χριστό, ὡς μετοχῆς στὴν ζωὴ, στὸν θάνατο καὶ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὡς δώρου Θεοῦ, ὡς ἀυξήσεώς μας ἐν Χριστῷ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, βρίσκεται σὲ συμφωνία μὲ τὶς κύριες γραμμὲς τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ βασιζέται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ἱερὰ Παράδοσιν²⁵.

Παρά τὰ ὡς ἄνω ὅμως θετικὰ σημεῖα, τὸ περὶ Βαπτίσματος κεφάλαιο περιέχει καὶ μιὰ ὀλιγόληρη σειρά θέσεων ποὺ, ἀπὸ ὀρθόδοξη ἀποψη, δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ χρῆση λ.χ. τοῦ ὅρου «σημεῖον» στὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Βαπτίσματος, δὲν ἐκφράζει τὸν μυστηριακὸν χαρακτήρα τοῦ Βαπτίσματος²⁶. Ὁ ὅρος αὐτός, καθὼς καὶ ὁ ὅρος «σύμβολον», ποὺ καὶ αὐτὸς χρησιμοποιοῦται συχνὰ στὸ κείμενο, δὲν ἐκφράζει τὴν πραγματικὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν σωτηριώδη ἐνέργειά του κατὰ τὴν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος. Ὁ ὅρος «σημεῖον» ἐξ ἐπόψεως σημαντικῆς, δηλώνει ἀπλῶς μιὰ κατεύθυνση πρὸς μιὰ πραγματικότητα, ἀλλὰ δὲν ἐμπεριέχει τὴν πραγματικότητα αὐτή²⁷.

Μιὰ ἄλλη ἀδυναμία τοῦ κειμένου εἶναι ὅτι ἡ σχέση μεταξὺ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος εἶναι ἀσαφής. Εἶναι ὀρθόδοξος πίστη ὅτι ἡ σωτηριώδης ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται στὸ Μυστήριον τοῦ Χρίσματος, μὲ τὸ ὅποιο παρέχονται στὸν πιστὸ οἱ δωρεές τοῦ Ἁγίου

19. Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

20. Καταστατικὸ τοῦ ΠΣΕ ("Άρθρο Ι"), ἐν D. Gill (Ed.), Gathered for Life, Official Report of the Vth Assembly of the WCC, Geneva 1983, σελ. 324.

21. Ἐκκλησία Φινλανδίας.

22. The Church, the Churches and the World Council of Churches, ἐν WCC Central Committee Minutes, Toronto 1950, σελ. 85. Βλ. καὶ Ἡ Ἐκκλησία, αἱ Ἐκκλησίαι καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν Ὁρθοδόξια, 25 (1950), σελ. 325.

23. Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

24. Ἐκκλησία Φινλανδίας.

25. Πατριαρχεῖο Βουκουρεστίου.

26. Πατριαρχεῖο Σόφιας.

27. Πατριαρχεῖο Βουκουρεστίου.

Η ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ Κ. ΣΥΜΕΩΝ

Ἡ Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τὴν Τρίτην, 9ην Ἰουνίου, προτάσει τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου αὐτῆς Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, ἐν συνεδρία τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου προέβη εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς ἀπὸ δεκαπενταμήνου περιόδου χηρευούσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων. Ἐν τῇ ἀναζητήσει τοῦ καταλλήλου ποιμένου, ἢ προσοχῇ τοῦ Παναγιωτάτου Πρωθιεράρχου καὶ τῆς Συνόδου ἐστράφησαν ἀπὸ συμφώνου πρὸς τὸν διαθέτοντα τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα, ἔμπειρον καὶ συνετὸν Ἱεράρχην, τὸν ἐκκλησιαστικῇ τε καὶ θύραθεν παιδείᾳ κεκοσμημένον, τὸν ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἀναλωθέντα καὶ ἀποδείξαντα ἑαυτὸν δόκιμον ἐν πᾶσι, Σεβ. Μητροπολίτην Εἰρηνοπόλεως κ. Συμεών. Παρὰ τὰς κατ' ἀρχὴν ἀντιρρήσεις τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος, σταθμιζούσης ἐν πλάτει τὰ τοῦ ποιμαντορικοῦ ὑποουργήματος, τῇ ἐπιμονῇ τοῦ σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἐδέχθη αὕτη τὸ ἐπίταγμα, καὶ οὕτω ψήφων κανονικῶν γενομένων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἐξελέγη παμψηφεί κανονικῶς ποιμενάρχης τῆς θεολέκτου ἐπαρχίας τῶν ἱστορικῶν Πριγκηποννήσων. Ἄμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἐκλογῆς ἐπὶ Συνόδου πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, ὁ νεοεκλεγείς Μητροπολίτης ἐτέλεσε τὸ Μικρὸν Μήνυμα, καθ' ὃ ὁ Πατριάρχης προσαγορεύων αὐτὸν εἶπεν, ἐπὶ λέξει, τὰ ἀκόλουθα:

Ἱερώτατε καὶ λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ Μητροπολίτα Πριγκηποννήσων κύριε Συμεών,

Πνεύματος, γὰρ τὴν πνευματικὴν του αὐξησῆ²⁸. Τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι τρία Μυστήρια ποῦ ἀλληλοσυνάπτονται τόσο στὴν διδασκαλία, ὅσο καὶ στὴν λειτουργικὴ πράξη, τὰ τρία δὲ μαζὶ σφραγίζουν τὴν ἐνσωμάτωση τοῦ πιστοῦ στὴν Ἐκκλησία²⁹. Κατὰ συνέπεια, χριστιανικὴ ἐνότητα, βασισιμένη μόνον στὴν «βαπτισματικὴ ἐνότητα», ὅπως ἐξυπανοεῖ τὸ κείμενο, εἶναι ἀπαράδεκτη, δοθέντος ὅτι ἡ πληρότητα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας³⁰.

Τέλος, μιὰ ἄλλη προβληματικὴ πλευρὰ τοῦ κειμένου, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξην ἀντίληψη, εἶναι ἐκείνη ποῦ ἀφορᾷ στὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας καὶ κυρίως στὸν νηπιοβαπτισμὸ³¹. Τὸ Βάπτισμα εἶναι δῶρο Θεοῦ,

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς ὅπως πληρώσῃ τὴν χηρεύουσαν Θεόσωστον ἐπαρχίαν τῶν Πριγκηποννήσων, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγαπητὴν Ἱερότητα, γόνον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐπὶ παιδείᾳ καὶ συνέσει καὶ ἄλλαις προιερχίαισι καὶ ἀρεταῖς κεκοσμημένον, ἀγαπῶντα αὐτὴν καὶ ἐνδιαφερόμενον διὰ τὰ κατ' αὐτὴν, ἰδιαίτερος δὲ ἀγαπώμενον καὶ τιμώμενον καὶ σεβόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ἐξελέξατο δ' αὐτὴν σήμερον παμψηφεί Μητροπολίτην Πριγκηποννήσων.

Συγχαίροντες ὑμῖν ὀλοθύμως, ἅγιε ἀδελφέ, ἐκφράζομεν τὴν ἡν ἔχομεν πεποίθησιν ὅτι διὰ τῆς λιπαρᾶς πείρας, τῆς συνέσεως καὶ τῶν λοιπῶν πνευματικῶν προσόντων ὑμῶν, θέλετε ποιᾶν τὴν θεόσωστον ταύτην ἐπαρχίαν δεξιῶς καὶ ἐπὶ ἀγαθῷ τοῦ ἐν αὐτῇ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀπὸ μακροῦ ἀνέμεινε παρὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τὸν κανονικὸν αὐτοῦ ποιμενάρχην καὶ στοργικὸν πνευματικὸν πατέρα. Ὁ Κύριος εἴη βοηθὸς ὑμῶν ἐν παντὶ κατὰ τὴν ἀσκησιν τῆς ποιμαντορικῆς ὑμῶν εὐθύνης, εἰς δόξαν τοῦ Ὁνόματος Αὐτοῦ».

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶσα ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης, ὁ νέος Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων, εἶπεν τὰ ἀκόλουθα:

Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβάσμιοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Τὸ εὐάγγελον ἄγγελμα τῆς ἐκλογῆς μου εἰς τὴν ποιμαινομένην ἁγιωτάτην Μητρόπολιν Πριγκηποννήσων, τὸ ἐξαγγελθέν μοι νῦν, ἐν τῷ ἱερῷ ταύτῳ Βουλευτηρίῳ ἡς Ἐκκλησίας, παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θειο-

μὲ τὸ ὁποῖο ὁ βαπτιζόμενος ἀνανεώνεται δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, ἀνεξάρτητα ἀν εἶναι ἐνήλικος ἢ νήπιο. Τὸ κείμενο λοιπὸν διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ ἀγνοήσῃ τὴν χριστολογικὴν διάσταση τοῦ Βαπτίσματος καὶ νὰ χωρήσῃ στὸν τομέα τῆς ἀνθρωπολογίας, ὅταν μιλεῖ περὶ «βαπτίσματος τῶν πιστῶν» καὶ προστρέχει σὲς διανοητικὲς καὶ πνευματικὲς ἰκανότητες τοῦ ἀνθρώπου γὰρ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν Πίστη³².

Παρὰ τίς ἀνωτέρω ἐλλείψεις, τὸ γενικὸ πνεῦμα τοῦ κειμένου πρέπει νὰ χαιρετιστεῖ, διότι θεωρεῖ τὸ Βάπτισμα ὄχι μόνον ὡς ἄφεση ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς φορᾷ τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῶν πλουσίων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ³³.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΕΤΣΗΣ

Μέγας Πρωτοπρεσβύτερος

28. Πατριαρχεῖο Μόσχας.

29. Ἐκκλησία Φινλανδίας.

30. Πατριαρχεῖο Βουκουρεστίου.

31. Πατριαρχεῖο Βουκουρεστίου, Πατριαρχεῖο Σόφιας.

32. Ἐκκλησία Φινλανδίας.

33. A. Calivas, The Lima Statement on Baptism, ἐν St. Vladimir's Theological Quarterly, τόμος 27 (1983), σελ. 258.

τάτης και Θεοτιμίου Παραγιότητος, ἐνωτίζομαι ἐν αἰσθήμασι θαδείας συγκινήσεως και εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν. Τὸ μήνυμα τοῦτο σφραγίζον τὴν εἰκοσι-τριετῆ ἐν τῷ ἀμπελώνι τοῦ Κυρίου ταπεινὴν ἀρχιερατικὴν διακονίαν μου, ὑπηγεῖ ἤδη εἰς τὴν τεθορυβημένην μου ψυχὴν ὡς ἰσχυρὰ ὑπόμνησις νέων υποχρεώσεων και ἐνισχύει και ἐμπνέει τὴν βούλησιν και προαίρεσιν μου, ὅπως ἐτοιμῶς ἐν παντὶ και πάντοτε ἔχω πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἁγίων σκοπῶν τῆς Ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας και πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ ἱεροῦ πρὸς αὐτὴν καθήκοντος.

Καὶ ἤδη ὑπηγεῖ μοι ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς μου, προτροπεύουσα με νὰ ὁμολογήσω, ἐν ἐξαγορεύσει, κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν, ὅτι ὅσον και ἂν προσηχηθῆν πρὸς τὸν Κύριον μετὰ θεομῆς ψυχῆς και ὅσον και ἂν κατέβαλον πρὸς τοῦτο συντόνους προσηπαθείας, διὰ νὰ παρέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ ἡ ὥρα αὕτη οὐδὲν ἐπέτυχον.

Αἱ δυνάμεις μου, ἰσχύουσαι μέχρι τινός, ἀνεδείχθησαν ἀνίσχυροι και μηδαμινὰ ἐναντι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ Δομητόρος. «Ἀνεξιχνίαστοι ὄντως αἱ ὁδοὶ Κυρίου» (Ρωμ. 11,33).

Ἄλλ' ὀφείλω ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὅπως προέλθω εἰς ἐπιβαλλομένην διευκρίνησιν. Οἱ μέχρι τοῦδε διασταγμοὶ και αἱ ἀμφιταλαντεύσεις μου ἐν προκειμένῳ δὲν ἦσαν ἀπόρροια ἄλλης τινός χαμαιζήλου ἢ ἰδιοτελοῦς σκέψεως, ἀλλ' ἀπλῶς και μόνον προήρχοντο ἐκ τῆς ιδέας ὅτι προσμετρῶν τὴν ἀναλαμβανομένην ἐπ' ἐμοῦ ποιμαντορικὴν εὐθύνην πρὸς «τὸ μικρὸν ποίμνιον» (Λουκ. 12,32), τὸ ὁποῖον ἤδη μοι ἔλαχεν, ἐν ἡμέραις οὕτως πονηραῖς, συναισθάνομαι, ἐκ πεποιθήσεως συνειδητῆς, «τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός μου» (Ρωμ. 6,19) και τὸ ἀνεπαρκές τῶν δυνάμεών μου, διὰ νὰ διακονήσω τελεσφόρως ὡς ποιμενάρχης τῆ Θεοσώστῳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ.

Ἰδοῦ, λοιπόν, ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὀρθωδῶ νὰ ἐπωμισθῶ τὴν διαποιμάνσιν τῆς, ψήφοις κανονικαῖς, λαχούσης και πρὸ μικροῦ Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων, περικλειούσης δι' ἐμὲ δύο ἐννοίας ἀντιστρόφως ἀναλόγους, ἀφ' ἐνός μὲν «μικρὸν ποίμνιον», ἀφ' ἐτέρου δὲ εὐθύνην μεγάλην και ἐπιτακτικὴν.

Ἀνακαλῶν δὲ εἰς τὴν μνήμην μου τὴν στιγμήν ταύτην, ὅσα διηγοῦνται αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων περὶ τῆς πληρώσεως τοῦ δωδεκαριθμοῦ ἐν τῇ ομάδι τῶν Μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἐνθα ἀναγράφεται ἐπὶ λέξει ὅτι «ἔπεσε ὁ κληρὸς ἐπὶ Μαθίαν», ὅστις και «συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἀποστόλων» (Πράξ. 1,26), ἀντιβάλλω ἐν τῇ καρδίᾳ μου —ἐπιτραπήτω μοι— τὸ γεγονός ἐκεῖνο πρὸς τὴν προκειμένην περιπτώσειν, καθ' ἣν «ὁ κληρὸς ἔπεσεν» ἐπ' ἐμὲ τὸν ἀνάξιον και ἀχρεῖον δούλον» (Λουκ. 17,10), κληθέντα ν' ἀναλάβω τὴν διαποιμάνσιν τῆς χηρευούσης Ἱ. Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων, τῆς ὁποίας αἱ πέντε γραφικαὶ και εἰδυλλιακαὶ νῆσοι, ὡς ἄλλοι σπάνιοι λαμπραδάμαντες, στολίζον πλουσίως τὸ τιμαλφές διάδημα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου και με τὰς ἀφθάστους φυσικὰς ὠραιότητας και τὴν ἀπαράμιλλον

ἱστορίαν των ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Εἴη εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου!

Ἐπεὶ δὲ και πειθαρχῶν εἰς τὴν ἐπιτάσσουσαν φωνὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἤδη χωρῶ μετ' ἐλπίδων χρησιῶν και ἐν ἰλαρότητι προσώπου πρὸς τὸ ἱερὸν και ὑπεύθυνον ὑπόδηγμα τοῦ ποιμένος λογικῶν προβάτων και πνευματικοῦ πατρὸς ποιμνίου μὲν, ἀλλὰ πιστοῦ και εὐσεβοῦς, τὸ ὁποῖον καλοῦμαι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ ἐνοσρκώσω και ν' ἀσκήσω, ὅση μοι δύναμις, ἐν ταπεινώσει, ἐν ὑπομονῇ, ἐν πίστει, ἐν ἀγάπῃ.

Πρὸς τούτοις ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐλαχιστότητά μου τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ Δομητόρος, τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Σεπτῆς Κορυφῆς και τὴν ἀμέριστον συμπαραστάσιν τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

Ταῦτα πάντα θὰ συνιστοῦν ἐφ' ἐξῆς δι' ἐμὲ, τὸν ἐλάχιστον ἐν Ἱεράρχαις, πηγὴν ἀέναον πνευματικὸν νάμα προχέουσαν και ἀναψυχοῦσάν με ἐν ταῖς δυσχερεῖαις τῆς ποιμαντορίας μου και θ' ἀποτελοῦν ἅμα τὴν μόνην ἀσφάλειαν τοῦ παρόντος, και τὴν ἐγγύησιν τοῦ μέλλοντος τῆς ὑπεθύνου ἀρχιερατικῆς διακονίας μου».

Μετὰ ταῦτα ἡ αὐτοῦ Σεβασμιότητος ἐτέλεσεν ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸ Μέγα Μήνυμα και τὴν Εὐχαριστίαν ἐνῶ οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Ἱεράρχαι, ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ και οἱ παρόντες πιστοὶ ἀνεφώνουν τὸ «ἄξιως».

* * *

Ἡ ἐνθρόνισις τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος εἰς τὸν Θρόνον τῆς ἐπαρχίας Πριγκηποννήσων ἐγένετο τὴν Κυριακὴν, 21ην Ἰουνίου ἐ.ἔ.. Ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας και ἡ ὁμογένεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεδέχθησαν τὸν ποιμενάρχην των με τὸ βιβλικὸν «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου» και με αἰσθήματα χαρῆς και ἀγάπης, ἐρχόμενον πρὸς αὐτοὺς «ὡς ἀδελφὸν και φίλον και πατέρα φιλόστοργον».

Πράγματι, ἡ Πριγκηπος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔζησε μοναδικὰς στιγμὰς δόξης και μεγαλείου, ἡμέρας παλαιᾶς ἐποχῆς, ὅτε τὸ ποίμνιον δὲν ἦτο «μικρόν», ἀλλὰ πολυπληθές. Ἡ χαρὰ τῶν κατοίκων τῶν νήσων και ἰδία τῆς Πριγκηπου, τῶν τε χριστιανῶν και τῶν ἀλλοθρήσκων, ἀλλὰ και τῶν ὁμογενῶν τῆς Πόλεως και τῶν πολλῶν φίλων και γνωστῶν τοῦ ἐνθρονονιζομένου Ἱεράρχου ἦτο ἐκδηλὸς και πηγαία.

Τὴν 17ην ὥραν ἤρχισεν ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως ἐν τῷ ἐν Πριγκηπῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, προεξαρχούσης τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος, και ἐπὶ παρουσία πολλῶν Ἱεραρχῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ Βασιλευσίᾳ και ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἦτοι τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ροδοπόλεως κ. Ἱερωνύμου, Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου, Νέας Ζηλανδίας κ. Διονυσίου, Πέργης κ. Εὐαγγέλου, Λύστρων κ. Καλλινίκου, Θεοδορουπόλεως κ. Γερμανοῦ, Τρανουπόλεως κ. Γερμανοῦ, Ἀμφιπόλεως κ. Θεοκλήτου και Σε-

λευκείας κ. Κυρίλλου, τῶν παρεπιδημούντων ἐκλεκτῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Κορίνθου κ. Παντελεήμονος καὶ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπα, τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ροδοστίλου κ. Χρυσοστόμου, Σχολάρχου τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἀθωνιάδος Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας κ.ἄ.. Παρέστη ἐπίσης ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλὴ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Μέγαν Ἀρχιδιάκονον κ. Δημήτριον, καθὼς καὶ τὸ ἐν τῇ Πόλει Διπλωματικὸν Σῶμα ὑπὸ τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Λεωνίδαν Χρυσανθόπουλον καὶ τὸν Πρόξενον αὐτῆς κ. Γεώργιον Κακλίκην, πλῆθος κόσμου, ὅλη σχεδὸν ἡ ἐπαρχία, ἐκ τῶν παρακεμένων Ἱερῶν Μητροπόλεων Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων καὶ ἐκ τῆς Πόλεως, καὶ λοιποὶ ξένοι.

Παρέστησαν ἐπίσης ἐκπρόσωποι τῶν ἐν Πόλει ξένων δογμάτων, οἱ Ἀρχόντες ὀφρικιάλοι τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ ἱερός κλήρος καὶ τὰ κοινοτικά σώματα τῆς ἐπαρχίας Πριγκηποννήσων, ἐκπρόσωποι Κοινοτήτων τῆς Ἀγιοτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Λυκειάρχης τοῦ Ζωγραφείου, Καθηγηταὶ τῶν ἐν τῇ Πόλει Λυκείων, ἐκπαιδευτικοί, ὁ ἐν τῷ Γενικῷ Προξενεῖῳ τῆς Ἑλλάδος ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ὁμογλώσσου Τύπου, ὁ Ἐρασιτεχνικὸς Θεατρικὸς Ὁμιλὸς τῆς Πόλεως ἐν σώματι, καὶ ἄλλοι ἀπύπολλοι, προσελθόντες διὰ νὰ τιμήσουν τὸν νέον ποιμενάρχη καὶ νὰ προσεχηθοῦν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτοῦ ἀπὸ Θεοῦ ἐν τῇ ἀναλαμβανομένῃ νέᾳ ποιμαντορικῇ διακονίᾳ.

Τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κ.κ. Δημήτριον ἐξεπροσώπησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέργης κ. Εὐ-ἀγγελός, ὅστις, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἀμβωνος τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος εἰδήσεως περὶ ἐκλογῆς καὶ καταστάσεως τοῦ νέου ποιμενάρχου, προσφωνῶν αὐτὸν εἶπε τὰ ἀκόλουθα:

«Σεβασμιώτατε ἅγιε Πριγκηποννήσων κύριε κύριε Συμεῶν,

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κύριος κύριος Δημήτριος μοὶ ἀνέθηκε νὰ Τὸν ἐκπροσωπήσω κατὰ τὴν ἐπίσημον καὶ εὐσημον ταύτην ὥραν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμετέρας φίλης Σεβασμιότητος, τὴν ἐξαίρετον ὥραν, ἡ ὁποία, δὲν ἀμφιβάλλω, οἱ Σᾶς συγκλονίζει κατὰβαθα ἀφοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τῆς σημερινῆς ἀρχιερατικῆς Σας ἐνθρονίσεως καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀτμοσφαιρᾷ τῶν βιωματικῶν Σας ὄνειρων, καταβλέπετε ὀλόκληρον τὴν ἰστορίαν τῆς ζωῆς Σας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπομένως, ἔχω τὴν τιμὴν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, νὰ συμπλέκωμαι δι' ὑμῶν καὶ τῶν καθ' ὑμᾶς, ἐμμέσως μὲν, ἀλλ' ἐπισήμως καὶ ἐνεργῶς, εἰς τὸν ὑπαρκτικὸν καὶ μοιταγωγικὸν ὕφαντὸν τῆς θεοδημήτου αὐτῆς κατὰ Προποντίδα Ἐκκλησίας τῶν Πριγκηποννήσων, τῆς ὁποίας, βουλήσει τῆς Θείας Πρόνοίας, ὕφαντης νέος, ἀλλὰ περικλεῆς καὶ καλλίγλωσσος, ἀναλαμβάνει σήμερον ἡ Σεβασμιότης Σας.

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἱκανοποίησις τῆς τε Παναγιότητος Του καὶ τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας εἶναι δεδικαιολογημένοι ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου. Δι' ὃ καὶ αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ καὶ τὰ Πατριαρχικά συγχαρητήρια, μετὰ πατριότητος ἀλλὰ καὶ προσδοκιῶν, ἐκδηλώνονται περιτράνωσ τὴν σιγμὴν αὐτήν, πρὸς ἐπιτυχῆ ἠνιοστροφίαν καὶ εὐκαρπίαν ἔργου ποιμαντορικοῦ μικροῦ μὲν ποιμνίου, ἀλλ' ἐν μεγάλας ὥραις, τὸ ὁποῖον ἔργον, θὰ ὠραίξῃ μὲν πάντοτε ὁ γλανκώφωτος γενέθλιος τόπος καὶ τὸ ὑψηλόνυμον καὶ εὐάκουστον τῆς κυματοθρέπτου ἐπαρχίας Σας μέτωπον, ὡς ἐκ τῆς ἀγωνιώδους θητείας ὄλων μας, ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ τῶν ἐξαιρέτων ἐναλλαγῶν καὶ ἐξελίξεων.

Ἐν τούτῳ ὅμως μέλλει νὰ φανῇ καὶ τὸ φωτισθόλημα τῆς ποιμαντορίας Σας, τὴν ὁποίαν ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος, ἡ Ἱεραρχία, ὁ Κλήρος καὶ τὸ Πλήρωμα, Σᾶς εὐχονται καταμάραρον καὶ ἄνωθεν εὐλογημένην.

Εἴη τὸ Ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Πριγκηπου καὶ Ἀρχῶν Πρωτεύδικος αὐτῆς Ἐντιμολ. κ. Νικόλαος Νικολαΐδης ἐχαρέτισε τὸν νέον Ποιμενάρχη, ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπαρχίας, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Σεβασμιώτατε Πατριαρχικῆ Ἐκπρόσωπε, Σεβασμιώτατε Ποιμενάρχα μας, Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς, Ἀεὶ τοῦ Κυρίου περιοῦσιε,

Τὰ Πριγκηπόννησα, καὶ ἰδιαίτερος ἡ Πριγκηπος, ἐσορᾶζουσιν σήμερον μίαν ἰδικὴν τῶν ἡμέραν, ἀγίαν καὶ κλητὴν, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς τελετῆς τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Μητροπολίτου Πριγκηποννήσων Συμεῶν, τοῦ ἀγαπητοῦ, τοῦ σεβαστοῦ εἰς ὄλους μας.

Ἡ χαρὰ μας εἶναι διπλὴ διότι ἡ Πριγκηπος, ἡ ὁποία ἀνέδειξεν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη, τὸν Φώτιον τὸν Β', νῦν ἀναδεικνύει τὸν πρῶτον γόνον τῆς, τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ποιμένα καὶ δεσπότην καὶ ἀσθέντην αὐτῆς.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ὑποβάλλομεν τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μας πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη κ.κ. Δημήτριον, καὶ πρὸς τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὴν ἐπαξίαν καὶ ἀριστον ἐκλογὴν.

Δοκιμάζομεν σήμερον θαυμάτιαν ψυχικὴν ἀγαλλίασιν διὰ τὸν ποιμενάρχη μας. Ἱεράρχην μεμορφωμένον, λόγιον, συνετὸν, σεμνόν, ἀλτροῦσιστὴν καὶ φιλόστοργον. Ἡ συρορὴ ἴσως ἐκλεκτοῦ πλῆθους, αὐθορμήτως προσελθόντος, δεικνύει ἀγάπην, συμπάθειαν, ἐκτίμησιν πρὸς τὸ σεπτὸν του πρόσωπον. Ἡ Ὁμογένεια καὶ ἰδιαίτερος ἡ Πριγκηπος ἀγάλλονται ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ.

Σεβασμιώτατε ἅγιε Πριγκηποννήσων,

Παρακολουθοῦμεν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὲ ἐγκαύχησιν τὴν ὅλην δρασίαν σας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς διακονίας σας ὡς ἀρχιδιάκονον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰργάσθητε διὰ τὸ καλὸν τῆς Κοινότητος, διὰ τὸ ἀγαθὸν τῶν πιστῶν πού τὴν ἀπαρτίζουν καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας.

“Ο,τι εἶναι εἰς τὴν ζωὴν μας οἱ Ἅγιοι, τὸ ἴδιο εἶσθε καὶ οεῖς, ὁ πνευματικός μας πατέρας, διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πνευματικῆς μας ζωῆς.

Διὰ τοῦτο καὶ τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Μητροπόλεώς μας, τῆς Μητροπόλεώς σου, σεβόμενο τὰς τιμίας παραδόσεις, καταθέτει τὴν ἔκφρασιν τῆς θαυμάτης ἐγγνωμοσύνης του πρὸς ὑμᾶς, τὸν πατέρα καὶ ἀδελφὴν καὶ δεσπότη του, δι’ ὅσα φιλοστόργως πράττειτε καὶ μεριμνᾶτε καὶ μοχθήτε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἰδίου.

Κατὰ τὴν σύντομον θητείαν Σας ὡς Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου γνωρίζομεν πολλὴν καλὰ ἐκ προσωπικῆς πείρας, δι’ ἔχετε καταβάλλει μεγάλας προσπάθειάς πρὸς ἐξωραϊσμόν καὶ ἀνακαινίσιν τῶν Ναῶν μας, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν, πρὸς ἐπανίδρυσιν τῆς Φιλοπότητος Ἀδελφότητος, πρὸς αὐξήσιν ὅλων ἡμῶν ἐν Χριστῷ. Ὁ συνεχιζόμενος ἀνακαινισμὸς τοῦ Ἱεροῦ τοῦτου Ναοῦ καὶ ὅσα πρόκειται νὰ ἀκολουθησούν ἀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς προσωπικάς σας προσπάθειάς.

Τὴν σιγμὴν ταύτην καὶ ἐντὸς τῆς ἐορτασίμου ταύτης ἀτμοσφαιράς ὁ λαὸς καὶ ἡ Ἐφοροεπιτροπὴ τῆς Κοινότητος Πριγκήπου ὑποβάλλουν εὐλαβῶς πρὸς τὴν ὑμετέραν θεοπροβλήτιον καὶ λαοπροβλήτιον Σεβασμιώτητα τὸν θαθὴν αὐτῶν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐχονται νικῶς ὅπως ὁ Κύριος σὰς χαρίζη ὑγείαν, εὐημερίαν, μακροημέρευσιν, πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὰ νέα ὑπεύθυνα σας καθήκοντα, καρποφόρον ποιμαντορίαν, πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξαιτούμενοι δὲ ἅπαντες τὰς πατρικάς σας εὐχὰς προσευχόμεθα: “Τὸν Δεσπότην” καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε φύλαττε” καὶ “Εἰς πολλὰ ἔτη, Πάτερ καὶ Δέσποτα”.

Ἀκολούθως, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κωνσταντῖνος Πλακωτάρης, Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐπαρχίας, ἐξεφώνησε τὸν νοητετήριον αὐτοῦ λόγον πρὸς τὸν νέον ποιμενάρχη, ἔχοντα ὡς ἀκολούθως:

«Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα ἅγιο Πριγκηποννήσων κ.κ. Συμεῶν,

Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ περὶ Αὐτὸν Σύνοδος ρυθμίζοντες ἐπακριβῶς τὴν κατάστασιν τῆς ἐν χρεῖα διατελοῦσης ταύτης ἐπαρχίας, ἔδωκαν τὴν προτίμησιν αὐτῶν εἰς τὴν Σεβασμιότητά σου καὶ διὰ τῆς πολυτίμου ψήφου αὐτῶν σὲ ἀνέδειξαν Μητροπολίτην Πριγκηποννήσων, τὸν ἕβδομον κατὰ ἱστορικὴν σειρὰν ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Καὶ ἰδοῦ, Σεβασμιώτατε, ἡ ἐπαρχία Πριγκηποννήσων μετ’ ἀφάτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως σὲ ὑποδέχεται ὡς ποιμενάρχη πλέον, τὸ ἐκλεκτὸν τέκνον αὐτῆς, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ὡραία Πριγκηπος, τῆς ὁποίας τυγχάνεις γόνος, ἀλλὰ καὶ πιστός, ἐνθουσιώδης καὶ ἀφωσιωμένος λάτρης.

Ἡδὴ γνωστός τοῖς πᾶσι διὰ τῆς πρότερον ἐπιτυχῆς διακονίας σου ἐπιᾶνθα ὡς Ἀρχιδιάκονος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ὡς Ὑ-

πογραμματαεὺς καὶ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ μετέπειτα ὡς Μητροπολίτης Ἐπιτροπότητος, καὶ δι’ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, καλεῖσαι σήμερον νὰ ἀναλάβῃς πλέον τὴν διαποίησιν αὐτῆς τελείως ὥριμος, μὲ πλήρη συναίσθησιν καὶ ἐπίγνωσιν τῶν μεγάλων εὐθυνῶν καὶ ὑποχρεώσεων, αἰτινῆς σε ἀναμένουν ἐν τῇ νέᾳ σου ταύτῃ ὑψίστῃ διακονίᾳ.

Χρειαζέται σύνεσις διὰ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἀκρότητες καὶ νὰ κρατῆται τὸ μέτρον. Μετριοπάθεια διὰ νὰ περιοριζέται ἡ παραφορά. Συνειδησις διὰ ν’ ἀκολουθῆται ἡ ὁδὸς τῆς νομιμότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Οἱ ἡγήτορες εἶναι οἱ κυρίως ὑπεύθυνοι καθοδηγηταὶ τῶν λαῶν καὶ τοῦ πλήθους. Οὗτοι μορφοποιοῦν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, δίδουν τόνον, ἔκφρασιν καὶ κατεύθυνσιν εἰς τὴν ζωὴν των.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μὲν θεία καὶ ὁ θησαυρὸς τὸν ὁποῖον κατέχει οὐράνιος, φέρει ὁμως τὴν σφραγίδα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀναδεικνύει τοὺς ἡγήτορας αὐτῆς ἀλλὰ καὶ κατευθύνεται ὑπ’ αὐτῶν.

Ἐἴτε ὁμως αὐτὴ τοὺς ἀναδεικνύει, εἴτε ὑπ’ αὐτῶν κωθερνᾶται δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ὅ,τι καὶ οἱ ἡγήτορές της. Σπανίως ὑψώνεται ὑπεράνω τῆς ὑφῆς καὶ τῆς ποιότητος τῶν ἀρχηγῶν της. Συνήθως εἶναι σύμμετρος τῶν ἰκανοτήτων καὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἡ εὐρεῖα καὶ πολυμερὴς μόρφωσίς σου, τὸ θαθὴ τῶν γνώσεών σου καὶ ἡ μέχρι τοῦδε λιπαρὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπηρεσίᾳ σου, πρὸ πάντων δὲ ἡ θερμὴ πίστις σου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ εἰς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσίς σου, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη σου καὶ τὸ εὐθὲς τοῦ χαρακτῆρός σου, προσόντα ἀτινά σε κατέστησαν κεφάλαιον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐγγυῶνται τὰ μάλιστα διὰ τὴν περαιτέρω εὐδόκιμον ἐν τῇ Θεοσώτῳ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διακονίαν σου, ἡ δὲ πείρα τὴν ὁποῖαν διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς μελέτης ἐν τῇ καθόλου σταδιοδρομίᾳ σου ἀπέκτησας, θὰ σὲ βοηθήσουν σημαντικὰ εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικοκοινωνικῆς ἀνορθώσεως τοῦ ἐμπιστευομένου σοι λογικοῦ ποιμνίου.

Περαιῶν, Σεβασμιώτατε, τὴν ἀπέριτον ταύτην προσαγόρευσίν μου διαβεβαιουμέν σε, ὡς ἔχων ἐντολήν, δι’ ὃ τε ἱερός καὶ εὐλαβῆς κληρὸς, τὰ ἐντιμότεα κοινοτικά σώματα, τὰ εὐαγγῆ μας Καθιδούματα, τὸ ἐλλόγιμον ἐκπαιδευτικὸν σῶμα καὶ ὁ εὐσεβέστατος λαὸς τῆς ἐπαρχίας σου, κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην σιγμὴν, ὑποβάλλοντες τὴν ἐξάαιρετον αὐτῶν τιμὴν, τὸν θαυμάσιον σεβασμὸν καὶ τὴν ἄκραν ἀφοσίωσίν των εἰς τὸ σεπτὸν σου πρόσωπον, μετ’ ἀφάτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως χαιρετίζον τὴν ἀπαρχὴν τῆς ποιμαντορίας σου καὶ τὴν ἐπαξίαν ἐκλογὴν σου καὶ εὐχονται σοι ὀλοφύχως πᾶσαν χάριν καὶ βοήθειαν παρὰ τοῦ καλέσαντός σε ἀθλοθέτου Θεοῦ.

Ὅθεν, Δέσποτα ἅγιο, εὐλόγησον αὐταοὺς τε καὶ ἡμᾶς, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Μητροπολιτικὴν ἀλήν σου, ἔναρξαι τῆς νέας ταύτης διακονίας σου, πεποιθὼς ἐπὶ τῷ Θεῷ καὶ εἰς τὰ πεποιθμένα τῆς Ἐκκλη-

σίας και τοῦ Γένους μας. Ἐσο πάντοτε παρήγορος ἄγγελος εἰς ὥρας ἀγωνίας και θλίψεως, χειραγωγός και βοηθός εἰς ἡμέρας περισυλλογῆς και ἀναπλάσεως, οἰκοδομῆς και ἀνορθώσεως, κατευθύνων τὰς συνειδήσεις εἰς ἐνότητα και καθοδηγῶν τοὺς πάντας πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς τελειότητος, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, Οὗ ἡ χάρις και τὸ ἀπειρον ἔλεος, φυλάττει σε ἐν ὑγείᾳ.

Πολλὰ τὰ ἔτη σου, ἄγιε Δέσποτα».

Ἐν τέλει, ἡ αὐτοῦ Σεβασμιότης, ὁ Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων κ.κ. Συμεών, ἐξεφώνησε τὸν ἐνθρονιστήριον αὐτοῦ λόγον, ἔχοντα ἐπὶ λέξει ὡς ἀκολούθως:

«Βλέπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς» (Κολ. 4,17).

Ἡ ἀποστολικὴ αὐτὴ σύστασις και προτροπὴ τοῦ οὐρανοδόμου Παύλου ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μου ὑπαρξιν, ὡς φανὴ μυστηριώδης, ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν αἰῶνων ἀνερχομένη. Καὶ ἰδοὺ ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου και Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἐπινεύσεως δὲ σεπτῆς και εὐμενοῦς τοῦ Παναγιωτάτου και Θειοτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Δημητρίου και ὁμοθύμου και ἐπιεικοῦς ψήφου τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Συνδικῶν Ἀρχιερέων, ἐξελέγην πρό τινας κανονικὸς Μητροπολίτης και Ποιμενάρχης τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων. Ἐγκαθιδυρόμενος δὲ σήμερον εἰς τὴν ἱερὰν ἐπισκοπικὴν καθέδραν τῆς Θεοσώστου ταύτης ἐπαρχίας, τῆς ποιμαντορικῆς ράβδου ἐπιλαμβάνομαι ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν πίστει, ἐν ἀγάπῃ, ἐν ταπεινώσει, ἐν ὑπομονῇ.

Καὶ ἤδη ὁ λογισμὸς μου ἀνατρέχει εἰς τὸ παρελθόν, εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε ὡς νεαρός τότε διάκονος και ἱεροκλήρου τῆς ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως ἐκήρυττον και εὐηγγελίζομην πρὸς ὑμᾶς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἠγαπημένα, τὰς αἰωνίους ἀληθείας τῆς πίστεως. Καὶ ὅταν ἡ μὴμη γίνεται πλέον ἱστορία, ὅπως ἱστορία γίνονται ὅλα τὰ παρελθόντα, ἡ δὲ ἱστορία μειονοσιώνεται εἰς πράξις, δὲν εἶναι ἄπορον θεβαίως ὁ θιώσας τὰς καταστάσεις αὐτὰς νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ δέος και δειλίαν, ἀπὸ δισταγμοὺς και φόβους.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εὐρίσκειται και ὁ ὁμιλῶν τὴν στιγμὴν ταύτην και ὑπὸ τὸ κράτος τοιοῦτων συγκεχυμένων αἰσθημάτων διατελεῖ.

Συναπτόμενος δὲ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ταπεινῆς ὑπηρεσίας μου ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἀγίας και Ἱερᾶς Συνόδου, ἐξ οὗ προήχθη εἰς Μητροπολίτην Εἰρηνοπόλεως και «τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος» (Φιλ. 3,14) διὰ τῆς μυστηριώδους πλοκῆς τῆς ἱστορίας, παρίσταμαι σήμερον, ἐν συγκινήσει βαθύᾳ, ἐνώπιον τῆς ἀγάπης σας, ἀποῦ κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαεπτάμηρον εἶχον ἐπωμισθῆ τὴν εὐθύνην τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ.

Ἰδοὺ, λοιπόν, οὗ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ και τέκνα ἀγαπητά, οὐχὶ θεβαίως ὡς ξένος πρὸς ξένους, ἀλλ' ὡς οἰκεῖος, ἐπανερχόμενος εἰς τὰ ἴδια, διὰ

νὰ συναντήσω φιλομειδῆ πρόσωπα συμπατριωτῶν προσφιλῶν, διὰ νὰ ἀναβαπτισθῶ εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς γενεϊείρας μου, τῆς ἐρατεινῆς ταύτης νήσου μετὰ τὰ ἴσσοι ὑποβλητικὰ τοπία, τοῦ τόπου τούτου τῶν πριγκηπῶν ἅμα και τῶν μοναχῶν και τῶν ἐκλεκτῶν ἀριστοκρατῶν τοῦ Γένους, τῆς προγονικῆς μας ἱστορίας, διὰ νὰ ἐνοπιρισθῶ εἰς τὴν λαμπηδόνα τῶν βλεμμάτων τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, μετὰ τῶν ὁποῖων διατηρῶ παλαιὸν πνευματικὸν δεσμόν, και διὰ νὰ μνηθῶ εἰς τὴν μωσαγωγικὴν λειτουργίαν τῆς ποιμαντορικῆς διακονίας μου.

Ἐρχομαι, διὰ νὰ ἀπευθύνω τὸν πρῶτον λόγον ὡς ποιμενάρχης και πνευματικὸς πατήρ πρὸς τὸ «μικρὸν ποίμνιον», ἀλλ' ἐκλεκτὸν και εὐσεβές, ἐν τῷ ὁποίῳ εὐδοκεῖ ὁ Θεός, ὅπως ἠδῶκεσεν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς σήμερον περιβεβλημένος μετὰ τὴν ἐπισκοπικὴν χάριν και εὐθύνην και ἐξουσίαν, οὐχὶ ὅμως ἐν ὑπεροχῇ ἀξιώματος, ἀλλ' ὡς διάκονος πάντων ὑμῶν, και μάλιστα τὴν φορὰν ταύτην ἀπὸ συνειδήσεως και ἀπὸ φρονήματος και ἀπὸ βαθυτέρας κατανοήσεως τοῦ ὑψηλοτάτου και ἱεροτάτου σκοποῦ και χαρακτῆρος τῆς ἀποστολῆς μου, ὡς πνευματικὸς ὁδηγὸς και ποιμενάρχου λογικῶν προβάτων. Ἐρχομαι, τέλος, πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ και τέκνα ἐν Κυρίῳ, διὰ νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν θεόπνευστον ἀποστολικὴν ἐπιτολὴν και προτροπὴν: «Βλέπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς». Πρόσεχε —ἐπιτάσσει ὁ μέγας τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος— τὴν διακονίαν τὴν ὁποῖαν παρέλαβες διὰ θελήματος τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς αὐτὴν χωρὶς νὰ παρουσιάσῃσαι οὔτε κατὰ τὸ ἐλάχιστον ἐλλιπής.

Καὶ εἶναι ἡ διακονία αὐτή, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἐπισκόπου, διφυής: δηλαδὴ διακονία περικλείουσα τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως και διακονία τῆς ὑψηλῆς και θεοειδοῦς ἐννοίας τῆς ἀγάπης. Πρῶτη, λοιπόν, ἡ πίστις. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς και τῆς δράσεως τοῦ Ἐπισκόπου, χωρὶς αὐτὴν τὰ πάντα εἶναι ἔωλα, ἐπισηφαλῆ, ἀνεργάματα, κενά. Ἡ πίστις, ἡ ἐνουνειδήτος, ἡ κατ' ἐπίγνωσιν πίστις, πρέπει νὰ διαφυλάσσεται και νὰ συντηρῆται ὡς τίμιος Ἄρτος εἰς τὸ Ἄρτοφόριον τῆς ψυχῆς τοῦ Ἐπισκόπου.

Ὁ ποιμενάρχης διὰ τῆς ἐντόνου, ἐνδιαθέτου φρονῆς πρὸς τὸ μωσικὸν στοιχεῖον τῆς πίστεως, εἶναι και ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ μεταδόσῃ πίστιν εἰς τὸ ποίμνιον του. Πρέπει νὰ πιστεῦν εἰς ὅσα διδάσκει και κηρύττει και νὰ πολιτεύεται συμφώνως πρὸς ταῦτα, διὰ νὰ δημιουργῆ πεπονηθῆσει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν.

Καὶ ἤδη μεταβαίνω εἰς τὸ δεύτερον οὐσιώδες στοιχεῖον τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου τοῦ Ἐπισκόπου. Εἶναι τοῦτο ἀναμφιβόλως ἡ ἀγάπη, ἡ κάλλιον εἰπεῖν ἡ διακονία τοῦ μωσικῆς τῆς ἀγάπης. Ὅταν ἡ δράσις τοῦ Ἀρχιερέως, τόσον ἡ πνευματικὴ ὅσον και ἡ κοινωνικὴ, διαπνέεται και τονίζεται ἀπὸ ἀγάπην, ἡ ἐπιτυχία τῆς ποιμαντορίας του εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος ἐξαίρων τὴν σημασίαν τῆς ἀγάπης λέγει: «Ἀγάπη ἐστὶν ἡ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰκὼν, ὁ χαρακτῆρ τῶν τοῦ Θεοῦ

δούλων, τὸ γινώρισμα τῶν ἀποστόλων». Ἐλλάμπει ἡ ἀγάπη αὐτὴ εἰς κατανόησιν καὶ ολοκληρωτικὴν πρόσληψιν τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ εἰς συγχώρευσιν τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τοῦ ποιμενάρχου πρὸς τὴν ἱερὰν διακονίαν. Ὅταν δὲ ὁ πνευματικὸς ποιμὴν εἶναι ἐμπεποτισμένος ἀπὸ τοιαύτην ἀγάπην, ἀγάπην ταυτίσθησιν πρὸς τὸν Θεόν, τότε ἐμφυχνώνεται οὗτος διὰ τὰ στηρίξιμους κλονιζομένους, νὰ παρηγορήσῃ τοὺς ἐν θλίψει, νὰ ἀνεγείρῃ τοὺς ἠθικῶς πεσόντας, νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν ὅτι ὥραϊον καὶ εὐγενὲς κατέθανεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ ἁμαρτία, νὰ ὀδηγήσῃ ψυχὰς εἰς τὸν Κύριον.

Αὐτὴν ὅμως τὴν ὑψηλὴν καὶ θεοειδῆ διακονίαν ἐδιδάχθη καὶ ἠντιλῆσα ἀπὸ τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τὴν πάνσεμον Μητέρα καὶ Τροφὸν ὅλων ἡμῶν, ἡ ὁποία καθ' ὅλην τὴν μακρὰν διαδρομὴν τῆς ἰστορίας της, ἔδωκε καὶ δίδει, κατὰ τρόπον ἀπαράμιλλον, τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως καὶ τελεσιουργεῖ τὸ μυστήριον τῆς διακονίας τῆς ἀγάπης.

Ἀπὸ αὐτὸν τὸν δίδυμον βωμὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης δραματίζομαι καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἀντιλήψωσιν, δύναμιν καὶ φῶς ἢ ἐν μέσῳ ὧν ἐγκαινιάζομένη σήμερον ταπεινὴ ποιμαντορία μου.

Μὲ τοιαῦτα αἰσθήματα καταρχόμενος τῆς ἱερᾶς διακονίας μου εἰς τὰς νήσους ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν πολυτίμους μαργαρίτας τῆς Προποντίδος καὶ τῆς πολυφύμου αὐτῆς Πόλεως, ἐπιθυμῶ νὰ δηλώσω πρὸς πάντας ὑμᾶς, τέκνα ἠγαπημένα, ὅτι ἔσομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν ἀδελφὸς καὶ φίλος καὶ πατὴρ στοργικὸς, οὐχὶ καθ' ὑπεροχὴν λόγον ἢ ἐξουσίας, ἀλλ' ἐν πνεύματι εὐαγγελικοῦ ποιμένος, διὰ τὰ ἐφαρμόσω τὸ ποιμαντορικὸν μου πρόγραμμα, πὸν συνοψίζεται εἰς τὸ κηρῦταιν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον Ἐσταυρωμένον καὶ Ἀναστάντα.

Ἐν τῷ πνεύματι δὲ τοῦτω θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ἄροτρον, σιγῆφω μὲ εὐλάβειαν τὴν σκέψιν καὶ τὸν στοχασμὸν μου πρὸς τοὺς μακαρία τὴ λήξει γενομένους Οἰκουμενικοὺς Πατριάρχας Μάξιμον τὸν Ε' καὶ Ἀθηναγόραν τὸν Α', παρὰ τῶν ὁποίων δαφιλῶς ἠλεήθη, πρὸς τοὺς μακαριστοὺς προκατόχους μου Μητροπολίτας Ἀγαθάγγελον, Θωμᾶν καὶ Ἀγάπιον, ὑπὲρ ὧν αἰτοῦμαι τὴν ἐν χώρᾳ ζώντων ἀνάπαυσιν αὐτῶν. Ὅπως ἰδιαίτερος ἀναπολῶ τὸν ἀειμνησιον Μητροπολίτην καὶ στοχαστὴν Ἱεράρχην Περιγητον-νήσων Δωρόθεον, τὸν καὶ Γέροντά μου γενόμενον, ὁ ὁποῖος πολλοὺς κόπους κατέβαλεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου εἶμαι εὐγνωμων. Φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης ἀποτίω τὴν στιγμήν ταύτην καὶ πρὸς τοὺς ἀειμνηστοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς Ἰκονίου Ἰάκωβον καὶ Σάρδεων Μάξιμον, ἀδελφούς καὶ φίλους ἠγαπημένους ἐν Χριστῷ γεγονότας.

Καὶ ἤδη θέλω νὰ ὑποβάλλω, πρωτίστως πάντων, τὴν θαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον, εὐαρεστηθέντα νὰ ἐκπροσωπηθῇ κατὰ τὴν ἐνθρονησθήριον ταύτην τελετὴν ὑπὸ ἀδελφοῦ ἀγαπητοῦ, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου ἁγίου Πέργης κ. Εὐαγγέλου. Ὅμοιοι γινόμενος ὁ Παναγιώτατος Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας

ἐπέδειξε τὴν πολλὴν Αὐτοῦ εὐμένειαν πρὸς τὴν ἐλαχισιότητά μου, ἐκδηλωθεῖσαν δι' ἐπιμόνου Πατριαρχικῆς προτροπῆς ὅπως δεχθῶ τὸν ζυγὸν τοῦτον τοῦ Κυρίου, τὸν ζυγὸν τῆς ποιμαντορίας τῆς θεολέκτου ταύτης ἐπαρχίας.

Εἶτα, θεομᾶς εὐχαριστίας ἐκφράζω πρὸς τὸ σύνολον τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, τοὺς Σεβασμιωτάτους καὶ Πανιερωτάτους Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι εὐρησθήθησαν νὰ παραστῶν εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην τελετὴν, συμπροσευχόμενοι καὶ τιμῶντες διὰ τῆς ὑψηλῆς παρουσίας των τὴν ἐλαχισιότητά μου. Εὐχαριστίας ἀπευθύνω καὶ πρὸς τοὺς διατελέσαντας προκατόχους μου ἁγίους ἀδελφούς Δέσπων κ. Κωνσταντῖνον καὶ Αὐστρων κ. Καλλίνικον, διὰ τὸ ποιμαντορικὸν αὐτῶν ἔργον. Ὅπως ἰδιαίτερος ἐκφράζω θεομᾶς εὐχαριστίας πρὸς τοὺς μακρόθεν ἐλθόντας Σεβ. Ἀδελφούς ἁγίους Κορίνθου κ. Πατελεήμονα, Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κλεόπαν καὶ Νέας Ζηλανδίας κ. Διονύσιον, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία μὲ ἐνισχύει καὶ μὲ ἐμφυχνώνει μεγάλως. Λόγον εὐχαριστίας ἀπευθύνω καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν ἐνταῦθα Πατριαρχικὴν Αὐλήν.

Εὐχαριστῶ ὡσαύτως θεομᾶς τοὺς παρισταμένους ἐνταῦθα ἐκπροσώπους τῆς σεβασμίας Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα, τοὺς ἐντιμολογιωτάτους ὀφφικιᾶλους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν μειζόνων καθιδρυμάτων, τοῦ ὁμογλώσσου Τύπου, τῶν κοινοτήτων, τῶν εὐαγῶν σωματείων, τοὺς ἑλλογισιωτάτους ἐκπαιδευτικούς, καὶ λοιποὺς ἐξέχοντας ὁμογενεῖς καὶ ξένους.

Ἰδιαζόντως εὐχαριστῶ τοὺς προσφωνήσαντάς με Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κωνσταντῖνον, Γενικὸν Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον καὶ τὸν Ἐντιμολογιώτατον Πρωτεύκδικον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας κ. Νικόλαον Νικολαΐδην, Πρόεδρον τῆς Κοινοτήτος Περιγητον, διὰ τὰς πρὸς τὸ ταπεινὸν μου πρόσωπον θεομᾶς ἐκδηλώσεις τιμῆς καὶ ἀγάπης, πὸν μὲ συγκινοῦν θαθεῶς.

Καὶ ἤδη περαινῶν τὸν λόγον ἀκροῶμαι μίαν μουσικὴν φωνὴν νὰ μὲ ἐπιτάσῃ. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ πολιοῦχου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως, τοῦ Μεγαλομάγιστρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου τιμᾶται τὸ πάνσεπτον καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο Σκῆνωμα. Ἀκούσατε, λοιπόν, ἀδελφοί, τὴν φωνήν: Δεῦτε λάβε φῶς ἀπὸ τὴν ἀκοίμητον κωνδηλά μου, φῶς ἱλαρὸν, ἁγίας δόξης, καὶ μεταλαμπάδευσον αὐτὸ εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς θεολέκτου ἐπαρχίας μου, λέγων «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσιν ὑμῖν», πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. Ἀμήν».

Τὸ τέλος τοῦ ἐνθρονησθηρίου ἐκάλυψαν ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι «ἄξιος, ἄξιος».

Μεθ' ὃ ἐψάλη ὑπὸ τῶν Πατριαρχικῶν Χορῶν, οἱ ὁποῖοι τιμητικῶς προσελθόντες ἔψαλον κατὰ τὴν ἐνθρονησθηρίον ἀκολουθίαν, ὁ Πολυχρονισμὸς τῆς αὐτοῦ Σεβασμιότητος, τοῦ κατακλύσαντος τὸν Ναὸν εὐσεβοῦς λαοῦ προσελθόντος εὐσχημόνως καὶ ἀσπασθέντος τὴν δεξιάν τοῦ νέου ποιμενάρχου, πρὸς τὸν ὁποῖον διευ-

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΩΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

Β' ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ.

Κατ' ἀρχὰς προσπαθεῖ ὁ ἅγιος νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν διαφορά μεταξὺ τῶν δύο Εὐαγγελιστῶν σχετικὰ μὲ τὴν ἡμέρα ποῦ ἔγινε αὐτὸ τὸ γεγονός. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀναφέρει ὅτι ἔγινε ἕξ ἡμέρες μετὰ τὴν συνομιλία ποῦ εἶχε ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς Μαθητὰς Του. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρει ὅτι ἔγινε ὀκτὼ ἡμέρες μετὰ τὴν συνομιλία αὐτή. Παρὰ ταῦτα δὲν ὑπάρχει, παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος, οὐσιαστικὴ διαφορά. Ἐξηγεῖ στὴν συνέχεια ποῦ στηρίζεται γιὰ τὴν ἀποψη αὐτή.

Ἐπάνω στὸ ὄρος Θαβὼρ φαίνονται καὶ ἀναφέρονται ἕξ, ἦτοι ὁ Χριστὸς, οἱ τρεῖς Μαθητὲς καὶ οἱ δύο Προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὰ ἕξ αὐτὰ πρόσωπα ὑπῆρχαν καὶ δύο ἄλλα ἦτοι «τῷ Κυρίῳ πάντως ἀοράτως καὶ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον συνῆν», ὁ μὲν Πατὴρ μαρτυρῶντας μὲ τὴν φωνὴν Του ὅτι εἶναι ἀγαπητὸς ὁ Υἱὸς Του, τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα «διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης συνεκλάμπον», δεικνύοντας τὴν ὁμοτιμία μὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Οὕτως οὖν ὀκτὼ εἰσιν οἱ ἕξ». Ὅπως δὲν ὑπάρχει καμμιά διαφωνία μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ ἕξ πρὸς τὸ ὀκτὼ, ἐν σχέσει μὲ τὰ παριστάμενα πρόσωπα, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο οὕτε καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ διαφωνοῦν μὲ τὸ νὰ λέγῃ ὁ ἕνας ὅτι ἔγινε μετὰ ἕξ ἡμέρες καὶ ὁ ἄλλος μετὰ ὀκτὼ ἡμέρες. Οἱ Εὐαγγελισταὶ «οἷόν τινα τύπον ἡμῖν δι' ἀμφοτέρων τούτων ἔδωκαν τῶν λόγων τῶν ἐν τῷ ὄρει μυστικῶς ἅμα καὶ ἐμφανῶς συνειλεγμένων»¹⁰. Τὸ θεῖον αὐτὸ γεγονός ἔχει καὶ τὸ φανερούμενον καὶ τὸ κρυπτόμενον.

Πέρα ὅμως ἀπὸ αὐτά, ἂν ἐξετάσῃ κανεὶς τὸ γράμμα τῶν λεγομένων μὲ ἀκρίβεια, θὰ διαπιστώσῃ ὅτι λέγοντας ὁ Λουκᾶς ὅτι παρενεβλήθησαν ὀκτὼ ἡμέρες δὲν διαφωνεῖ μὲ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο, γιατί συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ποῦ ἐλέχθησαν οἱ λόγοι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία μεταμορφώθηκε ὁ Χριστὸς. Ἀξίζει νομίζω νὰ παρατεθῇ ὁλόκληρη

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 612 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15 τεύχους.

10. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 360.

ποῦντο ὀλόθερμαι εὐχαὶ ὑπὲρ εὐδοκίμου καὶ ἀγλαοκάρπου ποιμαντορίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων ἐδεξιώθη τοὺς τιμήσαντας αὐτὸν εἰς τὸ παραθαλάσσιον ξενοδοχεῖον Plage τῆς Πριγκήπου, γενόμενος δεκτὸς ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ εἰς τὸ κέντρον διὰ παρατεταμένων χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν, ἀπάντων ἐγεροθέντων εἰς ἔκφρασιν τιμῆς, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης.

Διάκ. ΜΕΛΙΤΩΝ ΚΑΡΑΣ, Δρ. Θ.
Υπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου

ρο αὐτὸ τὸ χωρίο. «Ὅκτὼ γὰρ εἶπεν ὁ Λουκᾶς ἡμέρας, οὐ διαφωνῶν πρὸς ἐκεῖνον (τὸν Ματθαῖον), εἰπόντα μεθ' ἡμέρας ἕξ, ἀλλὰ συμπεριλαβὼν καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐλέχθησαν καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μεταμορφώθη ὁ Κύριος· ἄς καὶ ὁ Ματθαῖος νοεῖν δίδωσι τοῖς συνετῶς σκοποῦσι, διὸ καὶ τὴν «μετὰ» πρόθεσιν, τὴν ὑστεραίαν δηλοῦσαν, οὗτος μὲν εἶπεν, ἐκείνος δὲ ἀφήκεν· οὐ γὰρ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ φησιν, ὡς ἐκεῖνος μεθ' ἡμέρας ἕξ, ἀλλ' ἐγένοντο ὡς ἡμέραι ὀκτώ. Οὕτως οὐδὲν παρηλλαχόμενον ἐν τῇ τῶν εὐαγγελιστῶν ἱστορικῇ διανοίᾳ»¹¹.

Ἀλλὰ ἐκτὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ λόγου ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο σοβαρό. Τὸ μέγα Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου «τῆς ὀγδόης ἦτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνός ἐστι τὸ μυστήριον, μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἐν ἕξ ἡμέραις γεγονότος κόσμου»¹². Τὸ μέγα αὐτὸ Φῶς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὑπὲρ τίς αἰσθήσεις ποῦ ἐνεργοῦν ἐξαδικῶς. Πέντε εἶναι οἱ αἰσθήσεις καὶ προστιθέμενος ὁ κατ' αἰσθησιν προφορικὸς λόγος «ἐξαδικῶς τὴν ἐνέργειαν τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν ἀπεργάζεται». Ἔτσι τὸ ἄκτιστον Φῶς εἶναι ὑπὲρ αἰσθησιν καὶ ὑπὲρ λόγον. Καὶ αὐτὸ τὸ ἄκτιστον Φῶς εἶναι ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γι' αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνεργησία «τῶν ἐξαδικῶς τούτων ἐκτελουμένων», τὴν ὁποία ἀνεργησία πλουτίζει τὸ ἀξίωμα τῆς ἐδδόμης, κατὰ τὴν ὀγδόη, μὲ τὴν δύναμη τῆς θείας ἐνεργείας, φανερώνεται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹³. Δηλαδή ὅταν οἱ αἰσθήσεις καὶ ὁ λόγος παύουν νὰ ἐνεργοῦν κοσμικῶς, τότε σαθθατίζει ὁ ἄνθρωπος, δηλαδή ζῆ τὴν θεία κατάπαυση, τὸν σαθθατισμό, τὴν ἀπάθεια, καὶ στὴν κατάσταση αὐτή, φανερώνεται τὸ ἄκτιστον Φῶς, ποῦ εἶναι ἡ δῶση τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Παρατηροῦμε ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ὡς ἐρμηνευτὴς Θεολόγος, ἐργάζεται ἐκκλησιαστικά. Δὲν κάνει ἐπιπόλαια εἰκονοκλαστικὴ κριτικὴ, ὅπως κάνουν οἱ προτεστάντες. Βλέπει μερικὲς ἐξωτερικὲς διαφορὲς, ἀλλὰ ἀντὶ νὰ τίς ἀποδώσῃ σὲ ἐσφαλμένους ἐκτιμήσεις, ἐν τούτοις τίς ἐρμηνεύει ὀρθόδοξα. Ἀποδίδει τὴν πραγματικὴ σημασία τῶν γεγονότων. Δὲν κάνει εἰσπηδῆσεις στὴν Γραφή, ἀλλὰ πατερικὴ ἐξήγηση τῆς Γραφῆς. Πέρα ἀπὸ αὐτά, μέτοχος τῆς ἴδιας ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας, ἐρμηνεύει τὰ γεγονότα. Παρουσιάζει καὶ τὴν πνευματικὴ πλευρὰ ὅλης αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. Ἡ ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία ποῦ χρησιμοποιοῖ δὲν ἀναιρεῖ καὶ δὲν καταργεῖ τὴν ἱστορικότητα τοῦ γεγονότος, δὲν ἀλλοιώνει τὸν ἱστορικὸ χαρακτήρα του, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ γεγονός, παρουσιάζει καὶ ἐρμηνεύει τὰ μυστήρια τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

(Συνεχίζεται) Ἱεροθέος Σ. ΒΛΑΧΟΣ
Ἱεροκήρυξ

11. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 360-362.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 362.

13. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 362.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ*

* Αναφορά στην ορθόδοξη θεώρηση της ζωής

Για να γνωρίσουμε τον ρόλο της Εκκλησίας στην κοινωνία οφείλουμε να μάθουμε τί είναι ορθόδοξη Εκκλησία. Η γνώση αυτή είναι απαραίτητη για όλα τα μέλη της Εκκλησίας, γιατί όλα τα μέλη της πρέπει να εισέλθουν στο μυστήριο της αιωνίου ζωής που αρχίζει μέσα στην Εκκλησία και συνεχίζεται στην Βασιλεία του Θεού.

Βεβαίως έμεις οι Ορθόδοξοι δεν μπορούμε να δώσουμε ακριβή όρισμό της Εκκλησίας, γιατί η Εκκλησία ως θεανθρώπινος οργανισμός, ως σώμα Χριστού μετέχει στο νύν και στο έπέκεινα, στο όρατο και στο άορατο, στο κτιστό και στο άκτιστο και έτσι δεν μπορεί να περιγραφεί, αλλά πρωτίστως βιώνεται (βλ. Γ. Γαλίτη, Σχόλια, «Πρακτικά του Δευτέρου Συνεδρίου Ορθόδοξου Θεολογίας», Αθήναι 1980, σ. 226). Οι Ορθόδοξοι από την βιωματική τους έμπειρία γνωρίζουν τί είναι η Εκκλησία, χωρίς να αποδίδουν την ζωντανή αυτή έμπειρική γνώση τους με ένα λογικό όρισμό. Η βιωματική αυτή γνώση μπορεί όμως να περιγραφεί και αυτό ένοούμε όταν λέμε ότι οφείλουμε να μάθουμε τί είναι Ορθόδοξη Εκκλησία. Δηλαδή να γνωρίσουμε τα κύρια γνωρίσματά της, για να μπορούμε να αντίληφθούμε και τον ρόλο της.

Κατά την φύση της η Εκκλησία είναι μία κοινωνία, αλλά η κοινωνία αυτή δεν είναι μόνο «έκ του κόσμου τούτου» αλλά βρίσκεται «έν τῷ κόσμῳ» και αποτελεί έκφραση της ενότητας της Αγίας Τριάδος στις σχέσεις ανάμεσα στους διάφορους ανθρώπους. Όπως στην Αγία Τριάδα τα τρία διακεκριμένα πρόσωπα είναι ένα κατά την ουσία, ένα κατά την κοινή αγάπη και ζωή, ένα κατά τις κοινές ενέργειες, έτσι και η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι μία καιτοι αποτελείται από πολλές επισκοπές και τοπικές Εκκλησίες. Αρχέτυπο αυτής της ενότητας και διακρίσεως είναι η ίδια η Αγία Τριάδα, της οποίας η ένοποιούσα αγάπη εκύνεται διά του Αγίου Πνεύματος σε όλα τα μέλη της Εκκλησίας. Έτσι η κοινωνία των τριών προσώπων της Αγίας Τριάδος αποτελεί το πρότυπο της κοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους και με τον Θεό. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ορθοδοξία είναι η θρησκεία της Αγίας Τριάδος. Το μυστήριο του τριαδικού Θεού αντανακλάται σε όλόκληρη την ορθόδοξη ζωή και έμπειρία. Είναι η αρχή και το τέλος της ορθόδοξης ζωής, λατρείας και θεολογίας. Ό,τι λέγεται Εκκλησία βρίσκεται και υπάρχει και ζει στην Αγία Τριάδα: Έκ του Πατρός διά του Υιού έν τῷ Αγίῳ Πνεύματι. Αυτό δεν αποτελεί μία δογματική αλήθεια ξένη προς την ζωή, αλλά έχει άμεσες συνέπειες στην κοινωνική και προσωπική ζωή των ανθρώπων. Και ακριβώς τόσο η προσωπική όσο και η κοινωνική ζωή

των ανθρώπων έχει την αρχή της και βρίσκει την πληρότητά της στην ζωή της Αγίας Τριάδος. Ο τριαδικός Θεός είναι μία φύση ή ουσία και τρεις υποστάσεις ή πρόσωπα, ο άνθρωπος είναι μία φύση και πολλά πρόσωπα. Όπως δηλαδή ο Θεός είναι ομοούσιος και τριουπόστατος έτσι και ο άνθρωπος είναι ομοούσιος και πολυπόστατος. Βλέπουμε λοιπόν ότι ο άνθρωπος έχει λάβει από τον Θεό την δωρεά να υπάρχει με τον παρόμοιο τρόπο που υπάρχει και ο Θεός. Έτσι ο άνθρωπος είναι πρόσωπο επειδή και ο Θεός είναι πρόσωπο και γι' αυτό δ,τι άφραδά το πρόσωπο του Θεού έχει συνέπειες και στον άνθρωπο. Κάθε άνθρωπος είναι μια προσωπική ύπαρξη, βεβαίως κτιστή, αλλά κτιστή κατ' εικόνα του τριαδικού Θεού και μπορεί να πραγματοποιήσει την ύπαρξή του όπως τα πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, όπως ο Είς της Τριάδος ο Χριστός, δηλαδή ως πρόσωπο. Μπορεί «να πραγματοποιήσει τη ζωή ως αγάπη, δηλαδή ως έλευθερία και όχι ως φυσική αναγκαιότητα, έπομένως ως αιωνιότητα και άφραδία, όπως είναι αιώνια και άφρατη ή θεία ζωή της τριαδικής κοινωνίας» (Χρ. Γιανναρά, Άλφαβητάρι της πίστης, Αθήνα 1983, σ. 93-94). Γίνεται λοιπόν φανερό ότι ο άνθρωπος μόνο όταν βρίσκεται στην Εκκλησία ως μέλος του σώματος του Χριστού, του ενός προσώπου της Τριάδος, μεταβάλλεται από άτομο σε πρόσωπο - προσωπικότητα. Ένα πρόσωπο δεν είναι το ίδιο πράγμα με ένα άτομο. Η απόμωση, ή ατάρχεια, ή ατομοκρατία μεταβάλλουν σε άτομο, σε άπλη μονάδα ένα αυθεντικό πρόσωπο. Και αυθεντικό, γνήσιο πρόσωπο γίνεται κανείς μόνο όταν βρίσκεται σε κοινωνία με τα άλλα πρόσωπα, όταν ζει γι' αυτά και μέσα σ' αυτά. Η Εκκλησία, ως απεικόνιση της ζωής της Αγίας Τριάδος, είναι ο μοναδικός χώρος όπου ο άνθρωπος μπορεί να πραγματοποιήσει την ύπαρξή του ως πρόσωπο, χωρίς να διαλυθεί ή απορροφηθεί από το άνωυμο πλήθος, χωρίς να υποβασθεί σε άτομο ή εξάρτημα της κρατικής μηχανής. Μέσα στην Εκκλησία κάθε έννοια μαζοποίησης, ολοκληρωτισμού και τυραννίας έχει υπερβληθεί. Γι' αυτό η Εκκλησία είναι η μόνη γνήσια, η μόνη αυθεντική κοινωνία και ο ρόλος της είναι μοναδικός για την ανάδειξη του ανθρώπου σε πρόσωπο.

Είδαμε ότι στην Αγία Τριάδα τα τρία πρόσωπα έχουν κοινή ουσία και ιδιαίτερες υποστάσεις. Υπόσταση είναι το πρόσωπο που περιέχει την ουσία και τις ιδιότητες. Και οι ιδιότητες αυτές, διάφορες σε κάθε πρόσωπο αποτελούν τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο υπάρχει κάθε πρόσωπο. Στον τριαδικό Θεό υπάρχει η ένότητα που συνδυάζεται με την προσωπική διάκριση. Η ένότητα βρίσκεται στο κοινό της ουσίας και φανερώνει την αγάπη των προσώπων. Η διάκριση βρίσκεται στον ιδιαίτερο τρόπο ύπαρξεως των προσώ-

* Μάθημα που έγινε στην Σχολή Έθνικής Άμύνης στις 2.9.1985.

πων και φανερώνει την ελευθερία. Ἡ οὐσία δὲν καταργεῖ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ τὰ πρόσωπα εἶναι ὁ τρόπος ὑπάρξεως τῆς οὐσίας. Ἐπομένως οὔτε οὐσία ὑπάρχει χωρὶς πρόσωπα, οὔτε πρόσωπα χωρὶς οὐσία και ἔτσι ἡ ἀγάπη και ἡ ελευθερία βρίσκονται σὲ μιὰ ἀρρηκτη σχέση και κοινωνία. Δηλαδή μέσα στην ζωή τῆς Ἁγίας Τριάδος βλέπουμε ὅτι ἡ ελευθερία εκφράζεται ὡς ἀγάπη και ἡ ἀγάπη ὡς ελευθερία. Σύμφωνα λοιπὸν με τὴν ζωή τῆς Ἁγίας Τριάδος (τὸν τρόπο σχέσεως τῶν θεῶν προσώπων) ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μᾶς δείχνει τὴν ἀγάπη ὄχι ὡς μιὰ συναισθηματικὴ κατάσταση ἀλλὰ ὡς «ἀλληλοπεριχώρηση προσώπων» και τὴν ελευθερία ὄχι ὡς ἀτομικὴ προβολὴ ἢ ὡς ἐλευθερὴ ἀτομικὴ ἐπιλογή μέσα στην κοινωνία, ἀλλ' ὡς θυσία, κένωση και τελικὰ σωστικὴ ἀγάπη.

Ἐπεκτείνοντας τὶς παραπάνω σκέψεις μας μπορούμε νὰ δοῦμε τὴν ἐπίδραση τῆς ἀγιοτριαδικῆς ζωῆς στην θεώρηση τῶν διαφορῶν ἀνθρωποκοινωνικοπολιτικῶν συνθημάτων τῆς ἐποχῆς μας. Σήμερα κατ' ἐξοχήν γίνεται λόγος και ἀπασχολοῦν τὸν ἀνθρώπο τὰ δύο μεγάλα κοινωνικοπολιτικὰ συστήματα τοῦ καπιταλισμοῦ και τοῦ μαρξισμού. Και βλέπουμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ χωρίζονται σὲ ἀλληλοσυγκρούμενα στρατόπεδα ἀναλόγως με τὸ σύστημα σὲ ὁποῖο ἔχουν πιστεῦσει και ἐνταχθεῖ. Ἐπὶ τὸ φῶς ὅμως τῆς ἀγιοτριαδικῆς ζωῆς μπορούμε νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι τόσο τὸ ἓνα ὅσο και τὸ ἄλλο σύστημα καταλύουν τὴν ελευθερία τοῦ ἀνθρώπου και ἀνελεύθερο πλέον, τὸν μεταβάλλουν ἀπὸ πρόσωπο σὲ ἄτομο. Στὸν καπιταλισμὸ ὑπερτονίζεται ἡ ελευθερία τοῦ ἀτόμου σὲ βάρος τοῦ συνόλου. Τὸ ἄτομο ἐλεύθερο πλουτίζει σὲ βάρος τῶν συνανθρώπων του δηλαδή τῆς κοινωνίας. Στὸν μαρξισμό ἡ κοινωνία ἐπιβάλλεται σὲ ἄτομο, ἐπεμβαίνει γιὰ νὰ κατανεῖμει δίκαια σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὰ ὑλικά ἀγαθὰ με συνέπεια ἡ κοινωνία, τὸ κράτος νὰ κατεξουσιάζει τὸ ἄτομο, ὥστε τελικὰ νὰ τὸ καθιστᾶ ἐξάρτημα τῆς κρατικῆς μηχανῆς (βλ. Ἰ. Βλάχου, Τὸ Δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος στην ζωή μας, Ἄρθρο στην ἐφημερίδα «Ὁρθόδοξος Τύπος» Ἄρ. φ. 650/85).

Ἡ Ἐκκλησία βλέποντας τὸν ἀνθρώπο ὡς εἰκόνα τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, δηλαδή ὡς πρόσωπο ἐλεύθερο, σὲ κοινωνία με ἄλλα ἐλεύθερα πρόσωπα, τὸ ἀτελευθερώνει ἀπὸ κάθε εἶδος τυραννίας εἴτε αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ ἄτομα εἴτε ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ἡ Ἐκκλησία εἰσάγει κοινωνία ἀγάπης, ἀλληλοπεριχώρησης, ἰσότητος και ἰσοτιμίας. Ὁ ρόλος τῆς λοιπὸν εἶναι προσπάθεια νὰ βιωθεῖ σωστὰ δηλαδή ἀγιοτριαδικὰ ἡ κοινωνία τῶν προσώπων στην καθημερινὴ ζωή.

Γιὰ τὴν βίωση ὅμως αὐτὴ δὲν ἀρκεῖ μιὰ «φιλι» γνώση τῆς ὀρθοδόξου τριαδικῆς διδασκαλίας ἀλλὰ μιὰ ἐνεργὸς συμμετοχὴ στην ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ζώντας ὁ ἀνθρώπος μέσα στην Ἐκκλησία, μέσα στὰ μυστήριά της, θὰ καταλάβει ὅτι αὐτὴ ἡ κοινωνία τῶν προσώπων στην καθημερινὴ ζωή δὲν εἶναι κάτι θεωρητικὸ, κάτι πὸν ἀπορρέει ἀπὸ ἓνα ξηρὸ δόγμα, ἀλλὰ εἶναι κάτι τὸ πραγματικὸ, κάτι πὸν ἔχει γίνεи δυνατότητα γιὰ τὸν ἀνθρώπο χάρις στην ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ και Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δηλαδή χάρις στην ἔνωση τῆς θείας και τῆς

ἀνθρώπινης φύσεως στὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς με τὸ νὰ γίνεи ἀνθρώπος ἔδωσε τὴν δυνατότητα στὸν ἀνθρώπο νὰ γίνεи θεός, νὰ πραγματοποιήσει ἔδῳ στην ζωή του τὴν ζωή τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδή νὰ πραγματοποιήσει, ὅπως ἀναφέραμε, τὸ πλήρωμα τῆς προσωπικῆς του ὑπάρξεως, τὸ πλήρωμα τῆς ἐνότητος μέσα στην πολλαπλότητα, τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης ἐν κοινωνία προσώπων. Ἐπομένως ὅλα αὐτὰ βιώνονται μέσα στην Ἐκκλησία και τὰ μυστήριά της. Ὁ πιστὸς προσφέροντας μέσα στὰ μυστήρια δόκνηση τὴν ζωή του στὸν Θεὸ, ἐνώνει τὴν ζωή του με τὴν ζωή τοῦ Θεοῦ, ἔρχεται σὲ θεοκοινωνία. Ἀλλὰ κέντρο τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ θεία Λειτουργία. Ἡ ἴδια ἡ λέξη Λειτουργία μᾶς δείχνει ὅτι δὲν εἶναι οὔτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἔργο ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅποιος και ἂν εἶναι αὐτός, ὅποια θέση και ἂν κατέχει. Εἶναι ἔργο κοινωνικὸ, ἔργο ὅλου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ πολὺ σωστὰ ἔλεγε ἓνας Ρώσος θεολόγος ὅτι «μόνο αὐτὸς πὸν καταλαβαίνει τί εἶναι θεία Λειτουργία καταλαβαίνει τί εἶναι Ἐκκλησία» (Α. Chomiakov, Polno• sobr. Sochinenij τ. II. Moskva 1900, σ. 24). Τελώντας ἡ Ἐκκλησία τὴν θεία Λειτουργία και μετέχοντας σ' αὐτὴ ὁ ἀνθρώπος ζεῖ δόκνηση τὴν οικονομία και ζωή τοῦ Χριστοῦ: τὴν σάρκωσή του, τὸν σταυρὸ και τὸν θάνατό του, τὴν Ἀνάσταση και τὴν Ἀνάληψή του στοὺς οὐρανούς, τὴν δικὴ μας σωτηρία και θέωση. Δηλαδή στην θεία Εὐχαριστία πραγματοποιεῖται ἡ πύθ βαθεῖα και οὐσιαστικὴ ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου με τὴν θεωμένη σάρκα τοῦ Χριστοῦ και ἔτσι οἰκειώνεται ὁ πιστὸς τὴν αἰώνιο ζωή τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Τελώντας τὴν θεία Λειτουργία μαθαίνουμε πῶς νὰ ζοῦμε και πῶς νὰ σκεφτόμαστε, μαθαίνουμε ὅτι ἡ χριστιανικὴ ζωή μας εἶναι καθολικὴ ζωή, ζωή κοινωνίας δηλαδή ὅτι ἡ ζωή μας κρύπτεται διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Θεῷ. Μαθαίνουμε ὅτι ἡ ζωή μας ἔχει αἰώνιες προεκτάσεις. Δὲν τελειώνει με τὸν βιολογικὸ μας θάνατο, ἀλλὰ ἐκτείνεται πέραν αὐτοῦ στην ἀτελεύτητη ζωή τῆς Ἁγίας Τριάδος δηλαδή τῆς Βασιλείας τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γι' αὐτὸ και ἡ θεία Λειτουργία ἀρχίζει με τὴν ἐκφώνηση «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ἐτσι στην Λειτουργία και διὰ τῆς Λειτουργίας ἀποκαλύπτουμε και τὴν τελικὴ σημασία τῆς ζωῆς μας στὸ χρόνο και στην αἰωνιότητα. Ἡ Λειτουργία μᾶς ἀποκαλύπτει ὡς δῖψα και ὡς ζήτηση τοῦ Χριστοῦ πὸν εἶναι ἡ αἰώνια Ἀλήθεια και τὸ φῶς, ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς ἀπακολύπτει ὡς πρόγευση τῆς κοινωνίας με τὴν ἀλήθεια και τὸ φῶς, διὰ τῆς δυνάμεως και ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὴν πραγματικότητα αὐτῆς τῆς κοινωνίας μᾶς βεβαιώνουν οἱ λέξεις τοῦ λειτουργικοῦ ὕμνου πὸν ψάλλουμε στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, ἀφοῦ ἤδη ὁμολογήσαμε Πατέρα, Υἱὸ και Ἅγιο Πνεῦμα και μεταλάβαμε τὸ σῶμα και τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ: «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὐρομεν πλῆσιν ἀληθῆ, ἀδιάρητον Τριάδα προσκυνούντες, αὐτὴ γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν». Αὐτὸ τὸ φῶς τὸ ὁποῖο εἶδαμε και κοινωνήσαμε στην θεία Λειτουργία εἶναι

τό πρόσωπο του Θεανθρώπου Χριστού. Αὐτός ὁ ὁποῖος μόνο μποροῦσε νὰ πεῖ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του «ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ» (Ἰω. 8,12). Ὁ Χριστὸς πού οἱ πιστοὶ μετέλαβαν ἔγινε γι' αὐτούς, ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Συμεῶν ὁ Νέος Θεολόγος «Φῶς καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ, ζωὴ, τροφή καὶ πόσις, ἔνδυμα, περιβόλαιον, σκιῆ καὶ θεῖος οἶκος... ἥλιος ὄντως ἄδυτος, ἄστρον ἀελαμπές τε λαμπὰς ἐντός ἐκλάμπουσα τῆς ψυχικῆς οἰκίας» (Ἔμνοι, 45, ἔκδ. Sources Chrétiennes No 196, σ. 104). Ὁλόκληρη ἡ δάφα τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ διῆρα γι' αὐτὸ τὸ αἰώνιο φῶς. Τὸ φῶς αὐτὸ εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀλήθεια καὶ ἐπιπέδα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ μόνο πού ἔχει ἀνάγκη. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ δεῖ καὶ τὸ μεταλάβει μέσα στὴν θεία Λειτουργία γίνεται καὶ ὁ ἴδιος φῶς καὶ μάρτυρας αὐτοῦ τοῦ φωτός καὶ λάμπει ὡς φῶς «ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» κατὰ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς: «Ὅτῳ λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 5,16). Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Εὐαγγελίου πρέπει νὰ εἶναι τρόπος ζωῆς καὶ μαρτυρίας κάθε χριστιανοῦ γιὰτὶ ὅλοι ἔχουμε κληθεῖ νὰ γίνουμε μάρτυρες καὶ φορεῖς αὐτοῦ τοῦ αἰώνιου φωτός.

Εἶδαμε ὅτι στὴν θεία Λειτουργία ὁ ἀνθρώπος εἰσάγεται στὴν αἰώνια ζωὴ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλὸ ἠθικὸ ἐπίτευγμα ἀλλὰ πρωτίστως χάρισμα, δῶρο Θεοῦ. Καὶ τὸ δῶρο αὐτὸ δίνεται μετὰ τὴν κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Ἡ κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι κοινωνία μετὰ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Εἶναι κοινωνία μιᾶς ζωῆς πού θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε «ἀλληλοπεριχώρηση» ἀφοῦ ἔχουμε ἐγκαταλείψει τὴν αὐθιπαρξία μας καὶ ζοῦμε τὴν ἀδελφότητά μας ὡς τέκνα Θεοῦ. Τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ πού κοινωνήσαμε μᾶς ἔχει καταστήσει, σύμφωνα μετὰ μιὰ πατερικὴ φράση, «ὄμνιμος καὶ σύναιμος» μετὰ τὸν Χριστὸ ἀλλὰ καὶ μεταξὺ μας, μᾶς ἔχει κάνει ἕνα σῶμα καὶ ἕνα πνεῦμα. Ἔτσι μέσα στὴν θεία Λειτουργία ἡ ζωὴ μας γίνεται πραγματικὰ «κοινωνία» καὶ ἐκφράζεται ὄχι μόνο σὲ μιὰ κατακόρυφη σχέση ἐνότητας μετὰ τὸν Θεὸ, ἀλλὰ καὶ σὲ μιὰ ὀριζόντια σχέση ἐνότητας μετὰ ὅλους τοὺς ἀδελφούς μας τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς κεκοιμημένους, μετὰ ὅλους τοὺς Ἁγίους καὶ ἑξαιρέτους μετὰ τὴν Θεοτόκο: «Ἐτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν, ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπανασαμένων Προπατόρων, Πατέρων, Πατριαρχῶν, Ἀποστόλων, Κληρῶν, Εὐαγγελιστῶν, Μαρτύρων, Ὁμολογητῶν, Ἐγκρατευτῶν καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένων. Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ἀχράντου... τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου... καὶ πάντων τῶν Ἁγίων». Ἀπ' αὐτὴ τὴν λειτουργικὴ ἐνότητα πηγάζει ἀναπόφευκτα καὶ ἡ αἴσθησις τῆς βαθεῖας ἐνότητας τῶν πάντων καὶ συνεπῶς τῆς εὐθύνης ὅλων γιὰ ὅλους μέσα στὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. (Βλ. Ἄμ. Ράντοβιτς, Τὸ νόημα τῆς θείας Λειτουργίας, «Γρηγόριος Παλαμάς» 636 (1973), σ. 289-290).

Ἡ κοινωνία αὐτὴ τῆς ἐνότητας τῶν πάντων στὴν Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ καμμιά φυ-

σικὴ διαφορὰ ἢ ἀντίθεση: φύλο, φυλὴ, γλῶσσα, πολιτισμὸς, κοινωνικὴ τάξις. Ἡ Ἐκκλησία διακήρυξε διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὅτι «οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θήλῃ» (Γαλ. 3,28). Ἡ γυναίκα παίρνει τὴν ἰσότητι θέσει τῆς δίπλα στὸν ἄνδρα, ὁ φτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος, ὁ δούλος καὶ ὁ ἐλεύθερος γίνονται ἰσότητα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι πραγματώνεται ἡ ὑπέρβασις τῶν διακρίσεων, τῶν ἀντιθέσεων καὶ διαιρέσεων, πράγμα πού σήμερα τὰ κράτη καὶ οἱ κοινωνίες προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλλουν με νόμους, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπιτυγχάνουν πλήρως, γιὰτὶ οἱ νόμοι, ἂν δὲν ἔχουν γίνῃ συνείδησις καὶ πίστις, δὲν μποροῦν νὰ φέρουν μιὰ αὐθεντικὴ ἀλλαγὴ. Ἀλλὰ καὶ στὸ μέτρο πού τὸ ἐπιτυγχάνουν ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ὑπέρβασις τῶν διακρίσεων πού πραγματοποιεῖται μέσα στὴν Ἐκκλησία, γιὰτὶ τὰ κράτη ἀγωνίζονται γιὰ τὸν ἀνθρώπο βασισμένα στὰ διάφορα οὐμανιστικὰ συστήματα, ἔχοντας στὸ κέντρο τὸν ἀνθρώπο καὶ ὄχι τὸν Θεάνθρωπο. Ἡ Ἐκκλησία ὁμῶς ἔχοντας στὸ κέντρο τῆς τὸν Θεάνθρωπο εἶναι κοινωνία ἐν Χριστῷ, κοινωνία θεανθρωποκεντρικὴ καὶ οἱ ἀνθρώποι μέσα σ' αὐτὴ συνδέονται με δεσμούς πού ἰσχυροῦς ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἢ σαρκικοὺς δεσμούς, συνδέονται δηλαδὴ με τοὺς δεσμούς τῆς κοινωνίας τῆς ζωῆς, τῆς κοινωνίας τῆς πίστεως, τῆς κοινωνίας τῆς ἀγάπης, τῆς κοινωνίας τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου, τῆς κοινωνίας τῆς θυσίας. Καὶ τελικὰ ὀδηγοῦνται στὴν οἰκοδομὴ μιᾶς νέας, καινῆς καὶ καθολικῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς πού εἶναι πραγματικὴ κοινωνία Ἁγίων με κέντρο τὸν Θεάνθρωπο Χριστὸ, μιᾶς κοινωνίας πού βασίζεται στὴν ταπεινὴ καὶ ὄχι στὴν ὑπερηφάνεια καὶ τὴν αὐτάρκεια πού ὑποτιμοῦν τὴν βάση τῆς σημερινῆς οὐμανιστικῆς ψευδοκοινωνίας, ἢ ὅποια τελικὰ, ὅπως ὅλοι συχρᾶ διαπιστώνουμε, ὀδηγεῖ στὴν ἀντικοινωνικότητα.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο πού νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀναφέρουμε εἶναι ἡ μεταμόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ὀλόκληρου, πού ἡ Ἐκκλησία ζεῖ καὶ ἐπαγγέλλεται καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι ξένο πρὸς τὸ θέμα μας, ἀλλ' ἀντιθέτως χαρακτηρίζει τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὴν κοινωνία. Τὸ θέμα τῆς μεταμορφώσεως δὲν εἶναι ἄσχετο μετὰ ὅσα ἤδη ἀναφέραμε, γιὰτὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἀνθρώποι, μέσα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ κέντρο τῆς τὴν θεία Λειτουργία, προσδοκοῦν τὴν μεταμόρφωσις τῆς ζωῆς τους καὶ τοῦ κόσμου ὀλόκληρου.

Ἡ πραγματικότητα τῆς μεταμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου βασίζεται στὴν μεταμόρφωσις τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἐπίγειαν ζωὴν του, ὅπως μᾶς ἀφηγεῖται τὸ Εὐαγγελικὸ κείμενο «μεταμορφώθη ἐμπροσθεν (τῶν μαθητῶν του) καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς» (Ματθ. 17,2). Τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ τῆς ἐπίγειας δράσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα πού ἔκανε, ἀλλὰ μιὰ πράξις τοῦ Θεανθρώπου ὑψίστης σημασίας γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Μετὰ τὴν μεταμόρφωσή του ὁ Χριστὸς μᾶς ἀποκαλύπτει ποιὸς εἶναι: «Ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ

ὁ Εἷς τῆς Ἁγίας Τριάδος, δηλαδή τέλειος Θεός, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ ἄνθρωπος, τέλειος ἄνθρωπος, «ὁ πρῶτος ἀληθινὸς ἄνθρωπος στὴν ἱστορία τοῦ γένους μας». Ἔτσι ἡ μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ μᾶς παρέχει μιὰ σωστή «θεογνωσία καὶ ἀνθρωπογνωσία». Μέσα ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη τῆς θείας καὶ ἀνθρώπινης φύσεως τοῦ Χριστοῦ ἀνακαλύπτουμε τὴν πραγματικότητα τῆς δικῆς μας φύσεως, βλέπουμε ὅτι ἡ φύση μας ἔχει ἐνταχθεῖ στὴν ὑπόσταση τοῦ Θεανθρώπου, δηλαδή στὴν θεία κλήση νὰ μετᾶσχει ὁ ἄνθρωπος στὴν «θεανθρώπινη ζωὴ» ὅπως ἔλεγε ὁ σύγχρονος ὁμολογητὴς π. Ἰουστίνος Πόποβιτς. Μὲ ἄλλα λόγια στὴν μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ ἀνακαλύπτουμε τὴν πραγματική, τὴν φυσική μας κατάσταση καὶ ἀντιλαμβανόμεσθε ὅτι ὁ ἄνθρωπος μόνο ὡς εἰκόνα Θεοῦ, ὡς μέτοχος τοῦ Θεανθρώπου, ὡς θεόμορφο ὄν εἶναι πραγματικὸς καὶ πλήρης ἄνθρωπος, ζεῖ καὶ λειτουργεῖ (δὲν εἶναι ἄσχετη ἡ λέξις λειτουργῶ μὲ τὴν ἐνεργὸ μετοχὴ μας στὴν θεία Λειτουργία) γνήσια, θὰ λέγαμε ἁγιοτριαδικά, δηλαδή πραγματικῶς κοινωνικά.

Ἡ μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς σημερινοὺς ἄνθρώπους τὸ κάτοπτρο μέσα στὸ ὁποῖο κοιτάζοντας βλέπουν ὅτι ἡ πραγματικότητα τῆς σημερινῆς κοινωνίας δηλαδή τὸ μῖσος, τὸ ἄγχος, τὸ κενό, ἡ πλήξη, ἡ ζήλεια, ὁ πόλεμος, τὰ κόμπλεξ, ὁ φόβος τοῦ θανάτου, δὲν εἶναι ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή ἀνθρώπινη φύση, ἀλλ' εἶναι ἡ ἐκπτώση ἀπὸ τὴν πραγματική φύση ποὺ δημιούργησε ὁ Θεὸς καὶ ποὺ προήλθε ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἀπὸ τὴν μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ μαθαίνουμε ἐπίσης τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπινου σώματος: ὅτι τὸ σῶμα μετέχει τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων δηλαδή τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ θεώνεται μαζί μὲ τὴν ψυχὴ. «Τὸ σῶμα συνθεοῦται τῇ ψυχῇ κατὰ τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέθεξις τῆς θεώσεως» (Μαξιμίου Ὁμολογητοῦ, Κεφάλ. Γνωστικά II,88, PG 90,1168A). Βλέποντας οἱ μαθητὲς τὸ θείο φῶς ποὺ ἔλαμπε γύρω ἀπὸ τὸν Χριστὸ κατὰ τὴν μεταμόρφωσή του, εἶδαν τὴν θεία δόξα του στὸ σῶμα καὶ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, εἶδαν ὅτι «ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς» (Κολ. 2,9) καὶ ἀντελήφθησαν ὅτι ἡ δόξα τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι μόνο ἐσωτερικὴ ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικὴ, ὕλική, σωματικὴ. Αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου δείχνει τὴν φυσική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, δηλαδή ὅπως ὁ Θεὸς τὸν ἔπλασε ἀρχικά. Βεβαίως οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι γνωρίζουν γιὰ τὸ σῶμα τους, ὅτι εἶναι πηγὴ ἁμαρτωλῶν ἐπιθυμιῶν, ὅτι μᾶς δημιουργεῖ ταλαιπωρία, κόπωση καὶ πόνους καὶ τὸ ἀντιμετωπίζουν ὡς ἐμπόδιο γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ, ὡς κάτι τὸ ἐξωτερικὸ πρὸς τὴν ἀληθινή φύση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σημερινὴ αὐτὴ πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, ποὺ ὅλοι μας γνωρίζουμε καὶ ζοῦμε, εἶναι τὸ τραγικὸ ἀποτέλεσμα τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ τὴν πτῶση τὸ σῶμα ἔπαυσε νὰ βρίσκεται στὴν φυσική του κατάσταση, ἀλλοτριώθηκε καὶ βρίσκεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν ἀρχική, τὴν φυσική του κατάσταση. Πρὶν τὴν πτῶση τὸ σῶμα ἦταν «μιὰ ἔκφραση καὶ φανέρωση τῆς προσωπικῆς μοναδικότητος, δυναμικὴ κλήση γιὰ κοι-

νωνία ζωῆς, γιὰ ἀγαπητικὴ αὐθυπέμβαση καὶ αὐτοπροσφορά» (Χρ. Γιανναρᾶ, ὅ.π., σ. 124). Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ μᾶς φανερώνει τὸ μεταμορφωμένο καὶ δοξασιμένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν μεταμόρφωσή του «ἔδειξε τὸ ἀρχέτυπο κάλλος» καὶ μᾶς ἀποκάλυψε τὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δηλαδή ὁ σημερινὸς ἀλλοτριωμένος ἀπὸ τὴν πτῶση καὶ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπος πορρεῖ νὰ ξαναποκτήσει τὴν ἀρχική του δόξα καὶ λαμπρότητα: «...ἐπ' ὄρους Θαβὼρ μεταμορφωθείς ἐπὶ τῶν μαθητῶν, ἔδειξε τὰ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνης, ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρώπινην ἀναλαβοῦσαν οὐσίαν... τὴν ἁμαρτωθεῖσαν ἐν Ἀδὰμ φύσιν, μεταμορφωθείς, ἀπαστράφαι πάλιν πεποήκας, μεταστοιχειώσας αὐτήν, εἰς τὴν σὴν τῆς θεότητος δόξαν τε καὶ λαμπρότητα...» (Ἰδιόμελα Ἐσπερινοῦ Μεταμορφώσεως).

Ἔτσι ἡ μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ μᾶς δείχνει ποιὰ ἦταν ἡ φύση μας καὶ τί πρέπει νὰ γίνεи, μιὰς καὶ ἀλλοτριώθηκε μὲ τὴν πτῶση τοῦ Ἀδάμ. Οἱ ἀπαρχῆς τῆς μεταμορφώσεως μᾶς προσφέρονται σ' αὐτὴ τὴν ζωὴ ἀλλὰ ἡ πληρότητά της βρίσκεται στὸν μέλλοντα αἰῶνα, γι' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ μεταμόρφωση ἀποτελεῖ μιὰ ἐσχατολογικὴ πραγματικότητα. Στὸν μέλλοντα ὁμοῦ αἰῶνα μαζί μὲ τοὺς μεταμορφωμένους, λυτρωμένους ἄνθρώπους θὰ μεταμορφωθεί, θὰ σωθεῖ καὶ συνδοξασθεῖ καὶ ἡ ὑπόλοιπη δημιουργία, ὀλόκληρος ὁ κτιστός, ὁ ὕλικὸς κόσμος. Τὴν ἀλήθεια αὐτὴ μᾶς μαρτυροῖ ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου (21, 1): «Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν» ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν». Ἐπίσης καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς λέει ὅτι «καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. 8,22). Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν μέσα ἀπὸ τὴν μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ δίνει στὴν σημερινὴ κοινωνία τὸ χαριόσυνο μήνυμα ὅτι ὅλα «τὰ ἀνθρώπινα» πορροῦν νὰ μεταμορφωθοῦν, νὰ ἀποκτήσουν τὴν γνησιότητα, τὴν καθαρότητα καὶ τὴν λάμψη, ποὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς στὴν ἀνθρώπινη φύση.

Ὁ τονισμὸς τῆς σπουδαιότητος τοῦ σώματος ποὺ εἶδαμε μιλώντας γιὰ τὸν δοξασιμὸ του κατὰ τὴν μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου μᾶς κάνει νὰ καταλάβουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐξαντλεῖ τὴν ποιμαντικὴ της μέριμνα μόνο στὶς ψυχικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ τὴν ἐπεκτείνει καὶ στὶς ὕλικές. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίζεται στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ φροντίζει γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Ἄλλωστε στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι προσδοκοῦμε ἀνάσταση νεκρῶν, δηλαδή ὄχι μόνο τῶν ψυχῶν ἀλλὰ καὶ τῶν σωμάτων. Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν θεολογικὴ ἀποψη πορροῦμε νὰ ἀντιληφθοῦμε τίς πραγματικὲς διαστάσεις ποὺ ἔχει ἡ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς «κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους» ἄνθρώπους καὶ νὰ κατανοήσουμε τὸ πραγματικὸ νόημα τῆς φιλανθρωπίας. Ὁ ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας ποὺ βλέπουμε νὰ γίνεται συχνὰ γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, γιὰ τὴν βελτίωση τῆς νομοθεσίας, γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δικαιοσύνης, καθὼς καὶ ἡ διαμαρτυρία της γιὰ κάθε ἐξαναγκασμὸ πάνω στὶς ἀνθρώπινες συνει-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«*Ἄξιόν ἐστιν*».

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τῆς Α.Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας ἐκ τοῦ Πρωτάτου τῶν Καρῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἡ ἱστορική καὶ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεομήτορος «*Ἄξιόν ἐστιν*», ἣτις ἐξακριβώθη ὡς «ἡ ἐφέστιος εἰκὼν ὄλου τοῦ Ἄθω» καὶ εἶναι τὸ σεπτὸν σύμβολον τῆς εὐλαβείας, τὴν ὁποῖαν ἡ μοναδικὴ εἰς τὸν κόσμον Μοναστικὴ Πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὁρους τρέφει πρὸς τὴν Παναγίαν Μητέρα τοῦ Ανθρωποῦ.

Αἱ ἕννοιαι τιμαί, αἰτινες ἐπεδαφιλεύθησαν εἰς τὴν εἰκόνα ἐκ μέρους τῆς Ἀνωτάτης Ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας καὶ τῶν διαφόρων Ἀρχῶν, ὡς καὶ αἱ συγκινητικαὶ ἐκδηλώσεις εὐλαβείας πρὸς τὴν εἰκόνα καὶ πρὸς τὴν Θεομήτορα ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τοῦ Χριστοπληθῆτος πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπέδειξαν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ἔνθεν μὲν τοὺς δεσμοὺς τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ ἀκτινοβόλου Ἁγίου Ὁρους καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινοῦτης καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστοσίας αὐτοῦ, ἐτέρωθεν δὲ τὴν βιωματικὴν πεποιθῆσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅτι ἡ Παναγία εἶναι ἡ «ἐπουράνιος κλίμαξ, δι' ἣς κατέβη ὁ Θεὸς» καὶ ἡ «μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν» γέφυρα καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ Προστάτις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους «Ἐπέριμαχος Στρατηγός» καὶ ἡ φωτεινὴ νεφέλη, ἣτις σκέπει αὐτὸ ἐν κινδύνοις καὶ θλίψεσιν.

«*Περεστρόικα*».

Ὁ ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει καὶ ἄλλαις χώραις, ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι, πανηγρικός ἐορτασμός τῆς 70ετηρίδος τῆς «Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασεως» ἔδωκεν ἀφορμὴν ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ νὰ ἐξαρθοῦν τὰ «ἐπιπεύματα» αὐτῆς καὶ ἀφ' ἐτέρου εἰς τὸ νὰ ριφθοῦν συγκε-

ρωτικά πρὸς ἐκ μέρους τοῦ κ. Γκορμπασώφ, ἀκόμη καὶ διὰ προσφάτως συγγραφέντος διβλίου αὐτοῦ, ἐναντίον προκατόχων αὐτοῦ, τινὲς τῶν ὁποίων κατηγοροῦνται διὰ πλήθος σοβαρῶν ἐγκλημάτων.

Ἐντύπωσιν ὅμως ἐμποιεῖ τὸ γεγονός, ὅτι —ιδίως κατὰ τοὺς ἐκτὸς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως σχετικούς ἐορτασμούς— κατέπιον κυριολεκτικῶς τὴν γλῶσσάν των ὅσοι κατὰ τὸ παρελθὸν κατηγοροῦν ὡς ἀντιδραστικούς σοκοταδιστὰς πάντας ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἐπεσήμαινον ἢ κατήγγελλον τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Γκορμπασώφ σήμερον σιγματιζόμενα. Ἐπομένως ἀποδεικνύεται, ὅτι σοκοταδιστὰι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ κατηγοροῦντες τότε μὲν τοὺς ἐπισημαίνοντας τὰ σταλινικά καὶ μετασταλινικά ἐγκλήματα, σήμερον δὲ τοὺς ἄλλοτε ὑπ' αὐτῶν ἐξουνομένους!

Δεύτερον προκαλεῖ ἐντύπωσιν, ὅτι ἐνῶ γίνεται τοσοῦτος λόγος διὰ τὴν «περεστρόικα», οὐδὲν λέγεται περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ριζικῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ἀνθεϊστικῆς πολιτικῆς, ἣτις —παρὰ τὰς προσπάθειάς 70 ἐτῶν— ἔχει ἀποτύχει, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀνθήσεως τῆς θρησκοκεντρικῆς ζωῆς ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει.

Ἡ κρίσις τῶν Πανεπιστημίων.

Μετ' ὀδύνης ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς παρακολοῦθεϊ τὴν μασίζουσαν τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα κρίσιν. Πρόκειται περὶ ἀληθοῦς ἐθνικῆς τραγωδίας. Ἀναγνωρίζεται ἢ ὁμολογεῖται ὑπὸ πάντων, ὅτι αἱ σπουδαὶ ἔχουν ὑποθαμβισθῆ ἢ εἶναι οὐσιαστικῶς ἀνύπαρκοι. Τὰ πτυχία ὑποτιμῶνται ἢ οὐδόλως ἀναγνωρίζονται ἐν ἄλλαις χώραις. Αἱ ἐλλείψεις εἰς προσωπικὸν ἢ ὀλικὴν ὑποδομὴν εἶναι πρωτοφανεῖς. Ὁ «ἐκδημοκρατισμός» ὠδήγησεν εἰς ἰδεολογικὴν τρομοκρατίαν καὶ εἰς ἀπαράδεκτον τηλεκατευθυνομένην κομματικοποίησιν πολλῶν διδασκόντων, μεγίστου τιμῆ-

δήσεις καὶ γιὰ τὴν μετατροπὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ σκοπὸν σὲ μέσο, πρέπει νὰ γίνετα ἀντιληπτὴ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῆς μέριμνας τῆς Ἐκκλησίας ὅχι μόνον γιὰ τὴν ψυχικὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν σωματικὴ. Βεβαίως ὁ στόχος τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι νὰ λύσει ὅλα τὰ ἐπιγεια κοινωνικά προβλήματα, ἀλλὰ νὰ ἀπαλύνει τὸν ἀνθρώπινο πόνο, νὰ δείξει στὸν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι διάκονός του καὶ μὲ τὴν προσευχὴ τῆς τὸν προστατεῖ, τὸν καθαγιαίνει, τοῦ ἀφαιρεῖ τὰ ζιζάνια τῆς ἁμαρτίας καὶ τὰ ἀγκάθια τῆς κακίας καὶ κάνει νὰ λάμψει στὸ ἀνθρώπινο πρόσωπό του τὸ ἔνθεο κάλλος ποῦ εἶναι ἡ μοναδικὴ καὶ αἰώνια ἀξία του. Στόχος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ δείξει στοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀρνοῦνται τὴν παρούσα ζωὴ ἀλλὰ τὴν συνθηκολόγησιν μὲ τὶς δυνάμεις, τὶς ἀξίες καὶ τοὺς θησαυρούς τῆς. Ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ κόσμου τούτου δὲν εἶναι ἡ ἀθροιστικὴ πραγματικότητα ποῦ ἡ Ἐκκλη-

σία ὀφείλει νὰ τὴν βοηθήσει, νὰ τὴν βελτιώσει, ἀλλ' ὅτι θὰ γίνετ ἀθροιστικὴ πραγματικότητα μόνον ὅταν κατευθυνθεῖ πρὸς τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ μεταβληθεῖ σὲ θεανθρώπινη κοινωνία. Αὐτὰ ὅλα ἐπιβάλλουν στοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν στραμμένα τὰ μάτια τοὺς στὴν αἰώνια ζωὴ ὅπου μεταμορφωμένοι οἱ ἴδιοι θὰ ζοῦν μαζί μὲ τὴν ἐπίσης μεταμορφωμένη ὑγιὰ κτίσιν τὴν πραγματικὴν κοινωνία ποῦ εἶναι ἡ κοινωνία μὲ τὸν Θεόν.

Ὁ ὁλός λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διακονία γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνθρώπινου γένους ποῦ ἀρχίζει στὸν κόσμον αὐτὸ καὶ ἐπεκτείνεται στὴν ζωὴ τῆς ἀτελεύτητης Βασιλείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πρωτοπρ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
Λέκτωρ τῶν Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

ΤΗΣ Ι. Σ. ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ 10.11.87

«Συνήλθε υπό την Προεδρίαν του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ εἰς ἑκτακτὸν Συνεδρίαν ἢ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Προηγῆθη ἡ τέλεσις θείας Λειτουργίας εἰς τὸ Συνοδικὸν Παρεκκλήσιον ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κίτρους κ. Ἀγαθόνικον. Λεπτομερῆ εἰσηγήσιν ἐπὶ τοῦ ὑπογραφέντος προσυμφώνου συμφωνίας μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας διὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ζήτημα ἔκαμε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρθη τόσον εἰς τὸ ἱστορικὸν ἐπιτεύξεως τοῦ προσυμφώνου ὅσον καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ περιεχομένου του. Ἠκολούθησε εὐρυτάτη συζήτησις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ μέλη τῆς τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς Μητροπολιτῶν (Σεβ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος, Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, Τρίκης καὶ Σταγῶν κ. Ἀλέξιος καὶ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμος) ἔδωσαν διευκρινιστικὰ ἀπαντήσεις. Τελικῶς διεξήχθη ὀνομαστικὴ φανερὰ ψηφοφορία. Ἐπὶ 69 παρόντων ἐψήφισαν θετικῶς 68, ἐξ ὧν 4 μετ' ἐπιφυλάξεως (Σεβ. Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, Δρυϊνουπόλεως κ. Σεβαστιανός, Ὑδρας κ. Ἱερόθεος καὶ Πειραιῶς κ. Καλλίνικος) καὶ 1 ἀρνητικῶς (ὁ Σεβ. Σύρου κ. Δωρόθεος). Ἀπουσίασαν οἱ Σεβ. Ἀρτίς κ. Ἰγνάτιος, Κασσανδρείας κ. Συνέσιος, Παροναξίας κ. Ἐπιφάνιος, Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνος, Ζιχνῶν κ. Σπυρίδων, Σερρῶν κ. Μάξιμος καὶ Καστορίας κ. Γρηγόριος. Ἐξ αὐτῶν ἐψήφισαν δι' ἐξουσιοδοτήσεως θετικῶς οἱ Σεβ. Κασσανδρείας, Ζιχνῶν, Σερρῶν καὶ Καστορίας καὶ ἀρνητικῶς ὁ Σεβ. Φλωρίνης. Οὕτω τὸ ἀποτέλεσμα διαιμορφώθη ὡς ἑξῆς: Ἐπὶ 76 Ἱεραρχῶν 68 ἐψήφισαν ΝΑΙ, 4 ἐψήφισαν ΝΑΙ μετ' ἐπιφυλάξεως, 2 ἐψήφισαν ΟΧΙ καὶ 2 ἦσαν ἀπόντες. Ἐν συνεχείᾳ οἱ Ἱεράρχαι ὑπέγραψαν Πρακτικόν, δι' οὗ ἐξουσιοδοτεῖται ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος, κατόπιν εἰσηγήσεων τῆς Τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς Μητροπολι-

τῶν, νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὑπογραφήν τῆς συμφωνίας μετὰ τῆς Πολιτείας».

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ 4.11.87

Προσφώνησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ στὴν «Παναγία τὸ Ἄξιόν ἔστιν».

«Ἐὰν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ διηπόρει, ἀγαπητοί μου, καὶ διηρωτάτο, κατὰ τὸν ἱερὸν Ὑμνογράφον, πῶς νὰ ὀνομάσῃ τὴν Θεοτόκον, "τί δὲ ὀνομάσω σε, ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι", πῶς εἶναι δυνατόν μίᾳ γραφῆς χοϊκοῦ ἀνθρώπου νὰ περιγράψῃ, νὰ ἐγκωμιάσῃ ἢ καὶ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην σας τὴν βασίλισσαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου καὶ θετὴν Μητέρα πάντων ἡμῶν κατὰ χάριν, τῆς ὁποίας ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τὸ "Ἄξιόν ἔστιν", ἡ ἐφεστία τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἀθῶν, μετεφέρθη κατόπιν παρακλήσεώς μου εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς εὐλογίαν καὶ ἀγιασμόν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

Ἐχουν γραφῆ τόσα πολλὰ περὶ τοῦ προσώπου τῆς Παναγίας Μητρὸς καὶ περὶ τῆς θέσεως Αὐτῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, ὥστε ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἐν ἀρχιερεῦσιν νὰ μὴ τολμῶ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ κινήσω τὴν γλῶσσάν μου καὶ τὰ χεῖλη πρὸς ἐγκωμιασμόν τῆς Παναγίου Μητρὸς, ἐνῶ ἡ διακατέχουσα ἐμὲ συγκίνησις, ὡς καὶ σύμπαντα τὸν ἱερὸν Κλήρον καὶ πιστὸν λαόν εἶναι τσαύτη, ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων πνευματικῆς χαρᾶς καὶ κατανώξεως, τὰ ὁποῖα συνεχῶς ἡμᾶς.

Συνδεομένη μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀρχαγγελικοῦ Ὑμνου τὸ "Ἄξιόν ἔστιν", ὅστις τυγχάνει εἰς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Ὀρθοδόξου Λατρείας, ἡ Πρωταίτισσα ἢ Καρυώτισσα Παναγία, ἀποτελεῖ ἐν τῶν σημαντικωτέρων σεβασμάτων τῶν ἀπανταχοῦ Ὀρθοδόξων. Δὲν εἶναι διόλου τυχαία ἡ ἀναπαραγωγή τῆς ἀνά τοὺς αἰῶνας εἰς πλεῖστα ἀντίγραφα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐρυτάτη διάδοσις τῆς τιμῆς πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τὸ γενόμε-

ματος τῆς φοιτητικῆς νεολαίας καὶ ἀρκείων πανεπιστημιακῶν συλλογικῶν ὁργάνων.

Τὸ βαθύτερον γενεσιουργὸν αἷτιον τῆς κρίσεως ταύτης δὲν εἶναι τόσον ἡ θλιβερά ἔλλειψις τῆς ὑλικῆς ὑποδομῆς, ἥτις ἔλλειψις ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν χωρὶς νὰ ὀδηγῆ εἰς τόσον θλιβερά ἀποτελέσματα, ὅσον πρὸ πάντων ἡ ἀπουσία ἀνωτέρων ἠθικῶν κριτηρίων, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἀφ' ἐνός εἶναι ἀνύπαρκτος κοινὴ ἐθνικὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔχει εἰσαχθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἐν εἶδος «ἀέμυτης φάλαγγος», ἥτις κατευθύνει αὐτοὺς πρὸς τὴν «δδὸν τῆς ἡσσοнос προσαπθείας» καὶ τοῦ ἀμοραλισμοῦ.

Σοβαροὶ κίνδυνοι.

Ὁ Καθηγητὴς κ. Β. Βαλαώρας ἐν ἄρθρῳ αὐτοῦ, ὅπερ ἐδημοσιεύθη προσφάτως εἰς τὸν «Ὀικονομικὸν Ταχυδρόμον», ἐπεσήμανε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν «συνεχῆ περιτομὴν μείωσις τῆς γεννητικότητος καὶ συνε-

χῆ ἐπίσης αὐξηση τῆς θνησιμότητος». Συγχρόνως ὑπεγράμμισεν, διὰ μὲ τὴν ἀποικιοποίηση τῆς μοιχείας καὶ τὴ νομιμοποίηση τῶν ἐκτρώσεων, σιτὴν οὐσία βάλλεται ὑπόυλως ὁ προαιώνιος θεσμὸς τῆς οἰκογενείας, ποὺ σταδιακὰ ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τὰ νομικὰ ἐρείσματα εὐσταθείας του».

Πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἀπειλοῦντων τὸ Γένος μας σοβαρῶν τοῦτων κινδύνων ὁ κ. Βαλαώρας ὑπέδειξε τὴν κατεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ στραφῶν αἱ συγκεκριμέναι προσπάθειαι μας. Οὕτως ἐτόνισεν τὰ ἑξῆς: «Ἐὰν κατὰ τὰ ἐπόμενα λίγα χρόνια μπορέσουμε νὰ δείξουμε μίᾳ πιὸ ρόδινη εἰκόνα γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας, ἐὰν ἐνισχύσουμε, ἀντὶ ν' ἀποδαρῶνουμε, τὸν πανάρχαιον θεσμὸ τῆς οἰκογενείας..., ἐὰν προωθηθῶν οἱ συνθηκῆς ἰσοπολιτείας, ἀξιοκρατίας καὶ πραγματικῆς δημοκρατίας μέσω ὅ ἕνα κλίμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, αἰσιοδοξίας καὶ γενικῆς εὐημερίας, τότε θὰ διορθωθῶν καὶ πάλιν αἱ σήμερον χολαίνουσαι δημογραφικαὶ ἐξελίξεις...».

νον τὸ 982 θαύμα, ὅπερ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν 11ην ἐκάστου Ἰουνίου, ὁπότε τιμᾶται ἡ "Σύναξις τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐν τῷ Ἀδειν".

Παρήλθον ἤδη 24 ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1963, ὅτε διὰ πρώτην φοράν ἐξῆλθε τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους καὶ μετεφέρθη καὶ πάλιν μὲ τιμὰς ἀρχηγοῦ Κράτους εἰς τὴν πρωτεύουσάν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς χιλιετηρίδος τοῦ ἐν Ἀθῶνι μοναχισμοῦ. Ἡ παρατηρουμένη σήμερον κοσμοσυρροή μαρτυρεῖ περιτρώως τὴν ἀνάγκην ἀναθαπίσεως εἰς τὰ διαχεόμενα παρ' αὐτῆς νάματα τῆς Ὁρθόδοξου Πίστεως. Δι' ὃ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Ἱεράν Κοινότητα τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τοῦ ὁποίου ἐν γένει φύλαξ καὶ προστάτις, καθηγουμένη καὶ Ἐφορος τυγχάνει ἡ Θεομήτωρ, τὰς θερμωτάτας εὐχαριστίας τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιοτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ὡς καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς, διότι ἐκοπίασαν νὰ ἔλθουν μέχρις ἐδῶ μεταφέροντες τὸν πολυτίμητον τοῦτον θησαυρόν, ὁ ὁποῖος φυλάσσεται εἰς τὸ Πρωτόν τῶν Καρυῶν, ἀφοῦ ἀπεδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν καὶ παράκλησίν μου.

Πρὸς δὲ τὴν Παναγὸν Μητέρα ὄλων ἡμῶν προσπίπτων ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἄκρα ταπεινώσει δέομαι αὐτῆς ὅπως διαφυλάτῃ τὴν πόλιν ταύτην, τὴν χώραν ἡμῶν καὶ τὸ Ὁρθόδοξον Γένος μας ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἐπαναλαμβάνων τοὺς λόγους τοῦ ὕμνωδου:

"Διάσωσον ἀπὸ κινδύνων τοὺς δούλους σου, Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετὰ Θεὸν εἰς σὲ καταφεύγομεν, ὡς ἄρρηκτον τεῖχος καὶ προστασίαν".

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ 10.11.87

Λόγω τῆς παρατηρουμένης κοσμοσυρροῆς, ὁ Καθεδρικός Ἱερός Ναὸς Ἀθηνῶν θὰ παραμένει ἀνοικτός γιὰ προσκύνησιν τῆς θαυματουργῆς Εἰκόνας Ἐπιφανίας τῆς Ἁγίας Θεοτόκου τῆς 24ωρο. Ἐξ ἄλλου, ἐξετάζεται τὸ ἐνδεχόμενο νὰ παραταθῇ ἡ παραμονὴ τῆς Ἱεράς Εἰκόνας πέραν τῆς 18ης Νοεμβρίου, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὴν προσκυνήσει ὁλος ὁ πιστὸς λαός. Τὰ πρωινὰ τῆς Παρασκευῆς 13 Νοεμβρίου καὶ τῆς Κυριακῆς 15 Νοεμβρίου δὲν θὰ γίνονται προσκύνημα λόγῳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Συνοδεία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κ. Τιμοθέου ἐπραγματοποιήθη τὴν 10ην Ὀκτωβρίου ἐ.ξ. ἐκδρομὴ τῶν τροφίμων τοῦ Ἐκκλησ. Ὁρφανοτροφείου Θελεῶν «Ἡ Ἁγία Φιλοθέη» Καλογραΐζης Ν. Ἰωνίας, εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Θελεῶν Ἀρτάκης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος.

Τὰ Ἐγκαίνια Ἐκθέσεως Χειροτεχνίας, τὴν ὁποῖαν διωργάνωσεν ὁ Ἱ. Ναὸς Κοιμήσεως Θεοτόκου Πρασίνου Λόφου Ν. Ἡρακλείου, ὑπὲρ τῶν ἔργων ἐπεκτάσεως τοῦ ἐν λόγῳ Ἱ. Ναοῦ, ἐτέλεσε τὴν Κυριακὴν 11ην Ὀκτωβρίου ἐ.ξ. ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος καὶ συνεχάρη τὸν Ἱ. Προϊστάμενον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀρχιμ. Τιμόθεον Παπαδάκην, τὰ μέλη τοῦ Ἐκκλησ. Συμβουλίου καὶ τὰς Κυρίας καὶ Νεάνιδας τῆς Ἐνορίας διὰ τὴν προσφορὰν τῶν ἐργοχειρῶν αὐτῶν.

Ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος τὴν Κυριακὴν 18ην Ὀκτωβρίου ἐ.ξ. ἐτέλεσε, μετὰ πάσης Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως, τὰ Ἐγκαίνια τοῦ νέου μεγαλοπρεποῦς Ναοῦ Μεταμορφώσεως Σωτῆρος, εἰς Ἀλσοῦπολιν Ν. Ἰωνίας.

Ὁ Ναὸς ἦτο κατάμεστος πιστῶν, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθησαν μετὰ κατανύξεως τὴν Λιτανεῖαν τῶν Ἱ. Λειψάνων περὶ τοῦ Ἱ. Ναοῦ καὶ τὴν ὄλην Ἀκολουθίαν τῶν Ἐγκαίνιων, καθὼς καὶ τὴν ἐπακολουθήσαν Ἀρχιερατικὴν Θείαν Λειτουργίαν.

Ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος εἰς τὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Τριάδος Κάτω Σκαφιδωτῆς, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Κάτω Ρευματιᾶς καὶ 3) Ἀγ. Παρασκευῆς Ροδαυγῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1987,

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

γίας ἠλόγησε καὶ συνεχάρη τὸ πολυπληθὲς Ἐκκλησιαστικόν, διὰ τὴν τάξιν μὲ τὴν ὁποῖαν παρηκολούθησε τὴν Ἱ. Τελετὴν τῶν Ἐγκαίνιων καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν, ὡς καὶ τὸν Ἱ. Προϊστάμενον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀρχιμ. Διονύσιον Παπαδάκην, τοὺς Ἐφημερίους, τὸ Ἐκκλησ. Συμβούλιον καὶ τὸν Σύλλογον Ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱ. Ναοῦ, εἰς τὰς ἀτρύτους καὶ ἀκαταπονήτους προσπάθειάς τῶν ὁποίων ὀφείλεται ἡ ἀνεγερσις καὶ ἀποπεράτωσις τοῦ ἐν λόγῳ Ἱ. Ναοῦ.

Τὴν 26ην Ὀκτωβρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, ἡ ὁποία πανηγυρικῶς τιμᾶται εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Γεωργίου Ν. Ἰωνίας, τοῦ ὁποίου τὸ ἐν κλίτῳ εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀγιον Δημήτριον, ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐτέλεσε τὴν ἀρχαιοπρεπῆ Λειτουργίαν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, περιστοιχούμενος κατ' αὐτὴν ὑπὸ πλειάδος Κληρικῶν.

Τὴν Θείαν Λειτουργίαν παρηκολούθησε πλῆθος πιστῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατακλύσει τὸν ἐν λόγῳ Ἱ. Ναόν.

Ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἐπετειῷ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος προέστη τῆς ἐπισήμου Δοξολογίας εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀγίων Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας.

Εἰς τὴν Δοξολογίαν παρέστησαν ὁ Δήμαρχος καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Ν. Ἰωνίας, αἱ Τοπικαὶ Ἀρχαὶ καὶ πλῆθος εὐσεβοῦς Λαοῦ.

Ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν Μέγαν Ἐσπερινὸν εἰς τὸν πανηγυρίζοντα ὁμόνομον Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν ἐν Ν. Ἰωνίᾳ, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς Ἐορτῆς, κατὰ δὲ τὴν κυριώνυμον ἡμέραν προέστη τῆς Θ. Λειτουργίας, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐχειροτόνησεν εἰς Πρεσβύτερον καὶ ἐχειροβέτησεν εἰς Ἀρχιμανδρίτην τὸν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ ὑπηρετοῦντα Διάκονον Προκόπιον Βροντάκην, προλύτην τῆς Θεολογίας.

Ἀπὸ τῆς 1ης Νοεμβρίου ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἐπανήρχισεν τὰ διακοπέντα λόγῳ τοῦ θέρους Ἐσπερινὰ Κηρύγματα αὐτοῦ εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἀγίου Γεωργίου Ν. Ἰωνίας, κατὰ τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται εἰς τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον Κυριῶν διάφορα ἐνδιαφέροντα θέματα.

Νέος Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ν. Ἰωνίας - Φιλαδελφείας διορίσθη ὁ Ἀρχιμ. Παντελεήμων Ραπτιάς, ἀντικαταστήσας τὸν ἄχρι τοῦδε Ἱεροκήρυκα Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καλύβαν, μετατεθέντα τῇ αἰτήσει του εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἀττικῆς.

(Ἐκ τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Φωκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Νικολάου Βουνιχώρας, 2) Ἁγ. Παρασκευῆς Γαλαξειδίου, 3) Κοιμ. Θεοτόκου Διχωρίου, 4) Εὐαγγελιστοῦ Λουκά Δροσάτου, 5) Ἁγ. Νικολάου Καρουτῶν, 6) Κοιμ. Θεοτόκου Καστριωτίσσης, 7) Ἁγ. Γεωργίου Κροκυλείου, 8) Εὐαγγ. Θεοτόκου Λιλαίας, 9) Ἁγ. Νικολάου Μαυρολιθαρίου, 10) Ἁγ. Βασιλείου Πανάρμου, 11) Κοιμ. Θεοτόκου Ποτιδανείας, 12) Ἁγ. Παρασκευῆς Προσηλίου, 13) Ἁγ. Γεωργίου Σκλήθρου, 14) Ἁγ. Νικολάου Στρώμης, 15) Ἁγ. Παρασκευῆς Συκέας, 16) Κοιμ. Θεοτόκου Τειχίου, 17) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Τριστένου, 18) Ζωοδόχου Πηγῆς Τριταίας καὶ 19) Ἁγ. Βασιλείου Ἐλαιῶνος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἀμφίση τῆ 29ῃ Ὀκτωβρίου 1987,

† Ὁ Φωκίδος ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἁγ. Γεώργιος Βασιλοπούλου, β) Ἁγ. Ἱερόθεος Κομπωτῆς καὶ γ) Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος Πρόδρομου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 3ῃ Νοεμβρίου 1987,

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Βρονταμᾶ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Σπάρτῃ τῆ 3ῃ Νοεμβρίου 1987,

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ****ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐδαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ εἰς Ἑλλάδα ἐπίσκεψις τῆς Α. Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκονομικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου.

Μητροπ. Τριφυλίας Στεφάνου, Ὁ ἐπίσκοπος ὡς διαχειριστῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μορφή τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκειον αὐτοῦ.

Μητροπ. Περιστερίου Χρυσόστομοῦ καὶ Γερασ. Κονιδάκη, Ἐκθεσις συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε.

Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἀνθρωπος καὶ φυσικὸ περιβάλλον.

Π. Β. Πάσχου, Ὁ φίλος τῶν ἀγίων (πρωτοπρ. Ἰω. Σπ. Ράμφος).

Μ. Πρωτοπρ. Γεωργίου Τσέτση, Μία σύνθεση τῶν ἀπαντήσεων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὸ «Κείμενο τῆς Λίμα».

Διακ. Μελίτωνος Καρεᾶ, Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηποννήσου κ. Συμεῶν.

Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὡς ἐρμηνευτῆς τῶν Γραφῶν.

Πρωτοπρ. Νικ. Χ. Ἰωαννίδη, Ὁ ῥόλος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασίου 1 — Τηλ. 721.073.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθῆναι.